

2017

VOJENSKÁ OSVETA

Spoločenskovedné semináre

1. časť

Jozef GABČÍK

Jozef GABČÍK

porazení bol evakuovaný do Veľkej Británie. V Škótsku absolvoval výcvik Special operations executive na výkon špionáže a sabotáže za nepriateľskými hranicami.

Bol uvedomelý antifašista, príslušník jednotky špeciálneho určenia a hrdina protifašistického odboja. Narodil sa 8. apríla 1912 v Poluvsí, ktoré je dnes súčasťou kúpeľného mesta Rajecké Teplice v okrese Žilina. V Čechách sa vyučil za zámočníka a kováča. Na základnú vojenskú službu nastúpil 1. októbra 1932 do pechotného pluku 14 v Košiciach. Absolvoval poddôstojnícku školu v Prešove a dosiahol hodnosť čatára. V roku 1937 nastúpil ako civilný zamestnanec do vojenskej továrne na výrobu bojových plynov v Žiline, neskôr bol preložený do vojenského skladu bojových látok v Trenčíne. V roku 1939, keď mali bojové látky prevziať Nemci, Gabčík úmyselne poškodil prepravné zásobníky a ušiel do Poľska.

Odtiaľ sa presunul do Francúzska, kde absolvoval výcvik vo Francúzskej cudzineckej légii. 26. septembra 1939 v juho-francúzskom meste Agde vstúpil do vznikajúcej čs. zahraničnej armády. Zúčastnil sa bojov o Francúzsko a po jeho

27. mája 1942 sa zúčastnil operácie Anthropoid na likvidáciu veliteľa gestapa a riaditeľa Hlavného ríšskeho

bezpečnostného úradu SS-Obergruppenführera Reinharda Heydricha. Spolu s ostatnými výsadbármi sa skrýval v pravoslávnom chráme sv. Cyrila a Metoda v Prahe. Po prezradení úkrytu a niekoľkohodinovom boji s nepriateľskou presilou spáchal samovraždu, aby predišiel zajatiu a mučeniu na gestape.

Výcvik vojakov vo Veľkej Británii pred atentátom na Heydricha

Mercedes Reinharda Heydricha po atentáte

Vojenská OSVETA

Spoločenskovedné semináre

2017
1. časť

Vydavateľ:

Personálny úrad OS SR
Demänová 393
031 01 Liptovský Mikuláš

Redakčná rada:

Predseda: plk. Ing. Ivan SÁLAŠI
Tajomník: Ing. František MATYÁŠ, PhD.
Členovia:
doc. RSDr. Jozef MATIS, PhD.
doc. PhDr. Mária PETRUFOVÁ, PhD.
Dr. Imrich PURDEK, PhD.
pplk. Mgr. Zuzana FEHÉROVÁ
mjr. Mgr. Zdenko BARANEC
mjr. Mgr. Oľga KOHÁRYOVÁ

Redaktor:

Ing. Iveta ČATLOCHOVÁ
tel.: 0960 428166
e-mail: iveta.catlochova@mil.sk

Grafický redaktor:

Ing. Zdenko ZAŤKO
tel.: 0960 428163
e-mail: zdenko.zatko@mil.sk

Recenzenti:

pplk. Ing. Ladislav KISEL
mjr. Ing. Peter CHLEBKO
mjr. Ing. Rudolf ĎURNÍK
mjr. Mgr. Oľga KOHÁRYOVÁ
doc. PhDr. Mária PETRUFOVÁ, PhD.
Ing. František MATYÁŠ, PhD.
Mgr. Juraj ŠIMKO, PhD.

Rok vydania: 2017

Vydanie: prvé

Náklad: 350 ks

Nepredajné

© Personálny úrad OS SR
Liptovský Mikuláš

ISBN 978-80-89609-13-0

Obsah:

1. **Úvodné slovo** 2
2. **Účasť Ozbromených síl Slovenskej republiky v operácii ISAF v Afganistane**
kpt. Bc. Ing. Marek **KONEČNÝ** 3
3. **Národná protidrogová stratégia Slovenskej republiky na obdobie rokov 2013 - 2020 a jej rozpracovanie v rezorte obrany**
mjr. Mgr. Michaela **ŠTAMMOVÁ** 39
4. **Štandardy správania a konania profesionálneho vojaka**
Mgr. Jana **GRIEŠOVÁ** 59
5. **Priebeh a dôsledky operácie Anthropoid**
Mgr. Martin **POSCH** 72
6. **Vojenská etiketa. Spoločenské udalosti**
pplk. Ing. Miloslav **ARNOLD** 90

2. strana obálky:

Jozef GABČÍK
Pripravil: Mgr. et Mgr. Adrián SIPKO, PhD.

3. strana obálky:

Účasť OS SR v operácii ISAF v Afganistane
Pripravil: Ing. Zdenko ZAŤKO

Publikácia je určená pre vnútornú potrebu Ozbromených síl Slovenskej republiky na zabezpečenie spoločenskovedných seminárov pre profesionálnych vojakov a vybrané skupiny zamestnancov Ozbromených síl SR.

Jednotlivé odborné články boli posúdené recenzentmi.

Články vyjadrujú názory autorov a nemusia byť totožné so stanoviskom vydavateľa a redakcie.

Publikácia neprešla jazykovou úpravou.

Bezplatné rozširovanie do útvarov a zariadení ozbrojených síl zabezpečuje vydavateľ.

Publikácia je dostupná na www.osveta.mil.sk

POZNÁMKY

ÚVODNÉ SLOVO

Výchova v Ozbroyených silách SR je cieľavedomý proces dotvárania a rozvíjania mravných a bojových kvalít profesionálnych vojakov. Súčasťou výchovy je aj získavanie spoločenskovedných poznatkov, formovanie názorov, postojov a hodnotovej orientácie, ako aj spôsobilostí správania a konania profesionálnych vojakov. K tomuto účelu slúžia aj spoločenskovedné semináre, ktorých tematika je každoročne určovaná tak, aby boli dosiahnuté ciele výchovy v zmysle vojenského predpisu Vých-1-1.

Jednotlivé témy spoločenskovedných seminárov na rok 2017 (z oblasti histórie, zahraničných operácií, ľudských práv, vojenskej symboliky, sociálno-patologických javov, vojenskej etikety a pôsobenia duševných procesov na telesné zdravie) boli stanovené tak, aby prispeli k zvyšovaniu kvalít profesionálnych vojakov.

Tematický plán spoločenskovedných seminárov na rok 2017

Mesiac	Názov	Počet hodín	Informačný zdroj
Január - marec	Hlavné úlohy vojenského útvaru (jednotky) na výcvikový rok 2017	4	Tematika zabezpečená VÚ
Február	Účasť Ozbroyených síl Slovenskej republiky v operácii ISAF v Afganistane	4	Vojenská osveta 1/2017
Marec	Národná protidrogová stratégia Slovenskej republiky na obdobie rokov 2013 – 2020 a jej rozpracovanie v rezorte obrany	4	Vojenská osveta 1/2017
Apríl	Štandardy správania a konania profesionálneho vojaka	4	Vojenská osveta 1/2017
Máj	Priebeh a dôsledky operácie Anthropoid	4	Vojenská osveta 1/2017
Jún	Vojenská etiketa. Spoločenské udalosti	4	Vojenská osveta 1/2017
September	Fašistické represálie v priebehu 2. svetovej vojny na Slovensku a ich dôsledky na slovenskú spoločnosť	4	Vojenská osveta 2/2017
Október	Vojenská symbolika Ministerstva obrany a Ozbroyených síl SR po roku 2002 v priesečníku heraldiky, faleristiky a vexilológie	4	Vojenská osveta 2/2017
November	Ľudské práva a ich uplatňovanie v ozbrojených silách. Riziká a dôsledky prejavov intolerancie, radikalizmu a extrémizmu pre ozbrojenú silu	4	Vojenská osveta 2/2017
December	Psychosomatické ochorenia v súčasnej dobe	4	Vojenská osveta 2/2017

Redakcia

ÚČASŤ OZBROJENÝCH SÍL SLOVENSKEJ REPUBLIKY V OPERÁCII ISAF V AFGANISTANE

POZNÁMKY

kpt. Bc. Ing. Marek **KONEČNÝ**

ÚVOD

Globálne bezpečnostné prostredie je v súčasnej dobe na jednej strane charakterizované vysokou nestabilitou a nerovnomernosťou vývoja a na strane druhej vysokou dynamikou prebiehajúcich zmien, ako aj komplexnosťou a vzájomnou podmienenosťou prebiehajúcich procesov bezpečnostného charakteru. ¹⁾ Permanentne rastúci potenciál neštátnych aktérov a ich vplyv na vývoj bezpečnostného prostredia spôsobuje, že nevojenské (asymetrické) hrozby sa stávajú čoraz viac dominantnejšími. Z nich predovšetkým terorizmus vo všetkých jeho formách, proliferácia zbraní hromadného ničenia, medzinárodný organizovaný zločin a ďalšie hrozby začínajú prevažovať nad vojenskými (symetrickými) hrozbami, pričom môžu kedykoľvek, kdekoľvek a v akejkolvek podobe a ničivej sile narušiť bezpečnosť ktoréhokoľvek štátu na svete. ²⁾

Organizácia Severoatlantickej zmluvy (North Atlantic Treaty Organization – ďalej len „NATO“) v reakcii na tieto nové bezpečnostné hrozby, najmä terorizmus, presadzuje komplexný prístup s využitím širšieho spektra nástrojov a účinných mechanizmov. Jedným z najvýznamnejších a najúčinnnejších nástrojov generovania špecifických vojenských i civilných spôsobilostí zabezpečujúcich adekvátnu reakciu na uvedené bezpečnostné hrozby, predstavujú operácie mimo územia SR, do ktorých z titulu svojho členstva v NATO prostredníctvom svojich ozbrojených síl aktívne prispieva i Slovenská republika. ³⁾

Ozbrojené sily Slovenskej republiky (ďalej len „OS SR“) musia preto v rámci zmieneného medzinárodného úsilia rozvíjať svoje kľúčové spôsobilosti, aby boli schopné efektívne a na požadovanej úrovni plniť úlohy súvisiace s členstvom v NATO.

1 VOJENSKÁ OPERÁCIA ISAF AFGANISTAN

1. 1 Schválenie operácie ISAF

Ťaženie v Afganistane, ktoré sa začalo 7. októbra 2001 ako vojenská operácia Trvalá sloboda (Operation Enduring Freedom – ďalej len „OEF“), bola vedená Spojenými štátmi americkými a Spojeným kráľovstvom Veľkej Británie a Severného Írska ako odpoveď na útoky z 11. septembra 2001. Cieľom operácie bolo nájdenie Usámu bin Ládina a ďalších vysokopostavených členov Al-Kájdy a ich postavenie pred súd, zničenie Al-Kájdy a odstránenie režimu Talibanu, ktorý podporoval Al-Kájdu a poskytoval útočisko a ochranu jej členom.

1) IVANČÍK, R. - JURČÁK, V.: *Kauzalita participácie Ozbrojených síl...* . 2014, s. 11.

2) IVANČÍK, R. - JURČÁK, V.: *Mierové operácie vybraných organizácií...* . 2013, s. 15.

3) IVANČÍK, R. - JURČÁK, V.: *Peace Operations of International Crisis Management.* 2013, s. 15.

POZNÁMKY

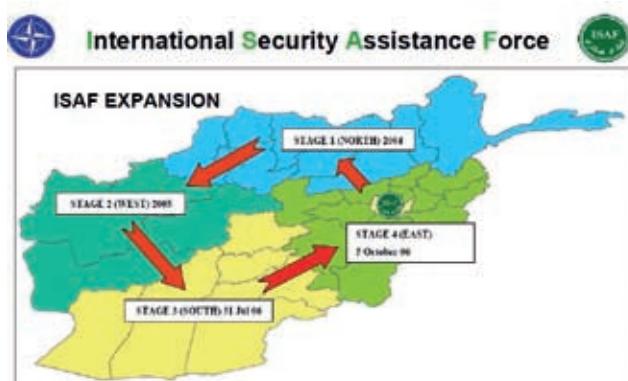
Medzinárodné sily na podporu bezpečnosti v Afganistane (International Security Assistance Force – ďalej len „ISAF“) boli pôvodne mierovou operáciou s mandátom Organizácie Spojených národov (ďalej len „OSN“) naplánovanou v rámci Bonnskej konferencie z 5. decembra 2001. Operácia ISAF vznikla 20. decembra 2001 na základe rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1386, ktorá dala mandát k vedeniu mierovej operácie medzinárodným bezpečnostným silám podľa článku 7 Charty OSN v trvaní 6 mesiacov. Mandát pre operáciu ISAF bol predlžovaný formou rezolúcií Bezpečnostnej rady OSN. Právnym rámcom pôsobenia koalíčných síl pod velením NATO na území Afganistanu bola Vojenská technická dohoda, ktorá bola podpísaná 4. januára 2002 medzi ISAF-om a dočasnou afganskou vládou. Úlohou ISAF-u bolo pôvodne vytvoriť bezpečné prostredie v hlavnom meste Afganistanu Kábule a jeho blízkom okolí, čím sa malo umožniť vytvorenie tzv. dočasnej afganskej vlády pod vedením Hamida Karzaja. Vo velení ISAF-u sa postupne vystriedali Veľká Británia, Turecko a Nemecko spoločne s Holandskom.

Obrázok 1: Znak operácie ISAF ⁴⁾

Vzhľadom k narastajúcej vojenskej náročnosti vedenia operácie, zodpovednosť za ISAF prevzalo NATO dňa 11. augusta 2003. V tej dobe pôsobilo v operácii okolo 6 400 vojakov a prispievalo do nej 34 krajín z celého sveta.

V októbri 2003 Bezpečnostná rada OSN svojou rezolúciou č. 1510 rozšírila mandát pôsobenia z oblasti Kábulu na celé územie Afganistanu. Na základe tohto mandátu ISAF postupne rozšíril svoju pôsobnosť na sever (december 2003), západ (február 2005), juh (júl 2006) a na východ (október 2006). ⁵⁾ Rozširovanie operácie bolo uskutočnené prostredníctvom provinčných rekonštrukčných tímov (Provincial Reconstruction Team – ďalej len „PRT“), ktoré vykonávali funkciu spojovacieho a koordinačného prvku medzi ISAF-om a lokálnou populáciou.

Obrázok 2: Postupné rozširovanie mandátu ISAF ⁶⁾

4) International Security Assistance Force. Wikipedia, 2016.

5) *Zkušenosti jednotek AČR z operace ISAF*. 2014, s. 6.

6) International Security Assistance Force. Wikipedia, 2016.

1. 2 Hlavné úlohy operácie ISAF

Hlavnou úlohou operácie ISAF bolo pomáhať afganskej centrálnej vláde v rozširovaní jej pôsobnosti a zaisťovaní bezpečnosti v krajine. Medzi ďalšie úlohy ISAF-u patrilo rozvoj a rekonštrukcia Afganistanu prostredníctvom PRT, podpora afganskej vláde, asistencia vláde pri výcviku bezpečnostných zložiek (afganskej polície a afganských ozbrojených síl), ale i vykonávanie odzbrojovacích, demobilizačných a re-integračných procesov (ďalej len „DDR“).

2 PRÍPRAVA A VÝCVIK JEDNOTIEK

2. 1 Vývoj a priebeh prípravy jednotiek

Pred nasadením príslušníkov do operácie ISAF získali OS SR nemalé skúsenosti z nasadenia ženíjných jednotiek v krajinách bývalej Juhoslávie a africkej Eritrei. Tieto spôsobilosti boli ponúknuté vládou SR aj do operácie OEF a neskôr do operácie ISAF.

Pri prvom nasadení príspevku OS SR do Afganistanu bol nedostatok informácií o priestore operácie, operačnej dokumentácii, atď. Výcvik preto vychádzal hlavne z konceptu prípravy jednotiek nasadzovaných na Balkáne a bol vykonávaný iba na území SR.

Plnenie operačných úloh značne komplikovala nedostatočná jazyková pripravenosť profesionálnych vojakov, ktorá sa postupne zlepšovala zavedením jazykovej prípravy do výcviku a zaradovaním kľúčového personálu (ďalej len „KP“) do jazykových kurzov (anglický jazyk, pashtoo, dari).

Pri ďalších rotáciách jednotiek sa situačné povedomie postupne zvyšovalo, čo malo pozitívny vplyv na prípravu a zameranie výcviku pred nasadením. Profesionálni vojaci so skúsenosťami z nasadenia v operácii boli zaradovaní na funkcie vo Výcvikovej základni mierových síl Organizácie Spojených národov v Nitre (ďalej len „VZ MS OSN“), neskôr vo Výcvikovej jednotke vojenských misií v Martine (ďalej len „VJVM“) a boli zodpovední za prípravu ďalších rotácií. Pre potreby výcviku boli spracované rôzne publikácie, pomôcky a prezentácie, ktoré pomáhali efektívnejšej príprave personálu.

Počas rotácií boli vykonávané stáže KP nasledujúcej rotácie v priestore operácie. Nasadzovaním nových príspevkov vznikla potreba výcviku a vzdelávania profesionálnych vojakov aj mimo územia SR. Do procesu výcviku sa preto začali aplikovať zahraničné kurzy a výcviky. K odovzdávaniu skúseností a poznatkov (Lessons Learned/Lessons Identified – ďalej len „LL/LI“) počas výcviku nasledujúcich rotácií, boli do výcviku pozvaní profesionálni vojaci, ktorí už v operácii pôsobili. Takisto v rámci výcviku KP bolo vykonávané odovzdávanie skúseností „face to face“ od predchádzajúcich nasadených profesionálnych vojakov (Recently Redeployed Subject Matter Experts – ďalej len „RR SMEs“). Pre účely získavania poznatkov a využívania skúseností bol vytvorený systém LL/LI. Jednou z foriem prípravy KP bolo aj absolvovanie elektronických kurzov (Advanced Distributed Learning – ďalej len „ADL“).

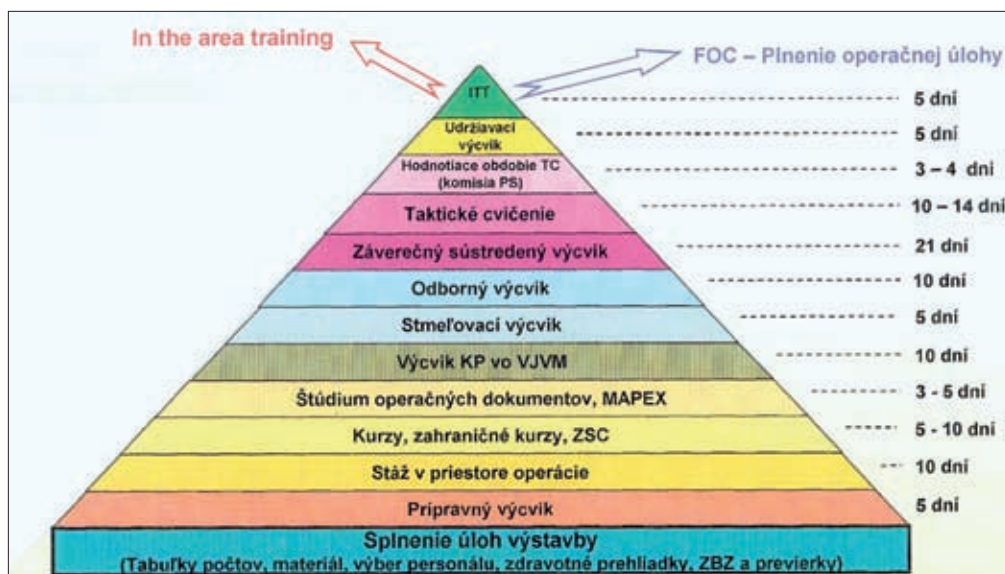
POZNÁMKY

Postupne bola vybudovaná učebno-výcviková základňa (ďalej len „UVZ“), ktorá výcvik priblížila k reálnym podmienkam nasadenia. Reálnosti výcviku pomohla aj zmena formy a dĺžky vedenia záverečného cvičenia, ktorá sa postupne pretransformovala z krátkodobého (2 – 3 dni) taktického cvičenia (ďalej len „TC“) na dlhodobé taktické cvičenie s bojovou strelbou (ďalej len „TC s BS“) s použitím konštruktívnej a živej simulácie (ďalej len „MILES“) v trvaní až 21 dní. Počas tohto cvičenia sa využívala vybudovaná UVZ a navedený „Bojový rytmus“ (Battle Rhythm). Aplikovaním vyššie uvedených zásad a poznatkov sa dosiahla maximálna možná efektivita a reálnosť výcviku v podmienkach OS SR.

2. 2 Systém prípravy jednotiek

Príprava nasadzovaných jednotiek bola vykonávaná dôsledným plánovaním na všetkých stupňoch velenia a riadenia v zmysle platných plánovacích dokumentov a nariadení OS SR a tiež implementáciou aliančných dokumentov (napr. SACEUR OPLAN 10302 ISAF, COM JFC-B OPLAN 30302, COM ISAF OPLAN 38302, COM JFC HQ BRUNSSUM ISAF Training Directive 75-8 a pod.).

Nasadzované jednotky boli do operácie ISAF pripravované postupne podľa organizačných nariadení a rozkazov veliteľov zodpovedných za prípravu jednotlivých príspevkov (Operačný rozkaz – ďalej len „OPORD“, Administratívny rozkaz, Varovný rozkaz, Čiastkový rozkaz). Tieto vychádzali z operačných plánov (ďalej len „OPLAN“) náčelníka Generálneho štábu OS SR. Organizácia výcviku spravidla zodpovedala schéme znázornenej na obrázku 3. Špecifiká prípravy jednotiek nasadzovaných do operácie ISAF záviseli od typu a poslania príspevku.

Obrázok 3: Model prípravy nasadzovaných jednotiek v operácii ISAF v zodpovednosti Pozemných síl OS SR v rokoch 2009 – 2014

Splnenie úloh výstavby spočívalo v tvorbe a spracovaní tabuliek počtov a materiálu príspevku, či vo výbere najvhodnejšieho personálu. Túto časť zabezpečovalo určené veliteľstvo síl (VePS, VVzS, VSVaP). V tejto fáze bolo vydané organizačné nariadenie príslušného veliteľa síl, ktoré stanovilo zodpovednosti a úlohy jednotlivým

veliteľom na prípravu personálu a materiálne zabezpečenie výcviku (vyžiadanie bezpečnostných previerok, vyslanie na zdravotné prehliadky, určenie personálu na prípravný výcvik – základné bojové zručnosti). Úlohy výstavby v personálnej oblasti boli od roku 2007 plnené v súlade so služobnou pomôckou „Štandardné operačné postupy pre zabezpečenie výberu a personálne zabezpečenie výberu profesionálnych vojakov pri plnení úloh mimo územia SR“ SOP-1.0-1, ktorá bola novelizovaná v roku 2010 na SOP-1.0-1(B).

Prípravný výcvik bol určený pre personál, ktorý v predchádzajúcom výcvikovom roku nespĺnil úlohy predpísaných základných bojových zručností (ďalej len „ZBZ“). Výcvik bol vykonávaný v predurčených útvaroch a zariadeniach pozemných síl, neskôr v materských útvaroch v zodpovednosti nadriadeného veliteľa.

Stáž v priestore operácie bola určená pre veliteľské funkcie a pre funkcie začlenené do jednotlivých štruktúr velenia ISAF a ich výcvik nebolo možné úplne zrealizovať v podmienkach OS SR alebo v rámci nadnárodnej prípravy. Stáž bola vykonávaná spravidla v predchádzajúcich rotáciách.

Kurzy na území SR a v zahraničí boli vykonávané len pre vybraný personál na základe ich predurčenia a špecializácie. Počas vysielania do kurzov boli zohľadňované možnosti OS SR (napr. kurz šifrovej ochrany informácií, kurz administratívnej bezpečnosti, strojnícke kurzy, odborné stáže v útvaroch a zariadeniach OS SR atď.), ako aj ponuky aliančných výcvikových zariadení (NATO School Oberammergau, JMRC Hohenfels, JFTC Bydgoszcz, JFC Brunssum). Na prípravu vybraného KP boli zavedené ADL kurzy. Tieto boli neskôr vykonávané aj počas výcviku KP vo VJVM Martin.

Štúdium operačných dokumentov bolo vykonávané pre vybraný KP. Slúžilo na štúdium utajovanej operačnej dokumentácie (OPLAN, OPORD, Podporný plán – ďalej len „SUPPLAN“, SOP, SOI). Štúdium bolo vykonávané na koncovom registri veliteľstva pozemných síl a veliteľstva síl výcviku a podpory (ďalej len „CRONOS“). Ako podklady ku štúdiu boli využité najaktuálnejšie dokumenty zasielané priamo z operácie.

Výcvik kľúčového personálu bol vykonávaný vo VJVM Martin spravidla v trvaní 10 výcvikových dní. Do tohto výcviku boli zaradení veliteľia od stupňa družstvo a vyššie. Výcvik bol zameraný na osobitosti operačného prostredia a spoznanie kultúrnych odlišností. Personál získal tiež základné sociálno-demografické znalosti o krajine, populácií, náboženstve atď. Počas výcviku odovzdávali skúsenosti profesionálni vojaci, ktorí pôsobili v operácii (RR SMEs). Výcvik bol vykonávaný v súlade s SPS-3-40/Výcv „Štandardné operačné postupy pre výcvik personálu do operácií MKM vo VJVM“. Určený veliteľ zodpovedný za výcvik vykonal súčinnosťný dohovor 6 – 8 týždňov pred vykonaním samotného výcviku s veliteľom VJVM. Na tomto dohovore bol spresnený obsah výcviku pre jednotlivé prvky v závislosti od typu operačnej úlohy a stupňa vycvičenosti jednotky alebo jednotlivcov. V priebehu výcviku KP sa vykonávalo preskúšanie z anglického jazyka príslušníkom Jazykového inštitútu Liptovský Mikuláš priamo v priestoroch Akadémie ozbrojených síl alebo prostredníctvom príslušníka VJVM Martin.

POZNÁMKY

Stmelovací a odborný výcvik bol organizovaný v útvaroch podľa zodpovednosti stanovenej v jednotlivých organizačných nariadeniach k príprave na nasadenie. Tento výcvik pozostával zo vševojskovej a odbornej prípravy. Rozsah výcviku, ako aj jednotlivé predmety záviseli od typu a predurčenia príspevku. Tento výcvik bol vykonávaný samostatne po jednotkách.

Záverečný sústredený výcvik, ktorého vyvrcholením bolo TC s BS alebo odborno-taktické cvičenie (ďalej len „OTC“), bol vykonávaný spravidla vo vojenskom výcvikovom priestore (ďalej len „VVP“) ako vyvedenie (formou poľného výcviku). Výcvik bol zameraný na zladenie jednotlivých príspevkov, zhodnotenie vycvičenosti nasadzovaných príspevkov a ich pripravenosti na nasadenie. Bol vedený s cieľom výcvik maximálne priblížiť k reálnym podmienkam v operácii. Dôraz bol kladený na zjednotenie potrebných bojových drilov, zvládnutie streleckej prípravy orientovanej na podmienky nasadenia a realizáciu štandardných postupov v praxi. Výcvik slúžil na simuláciu operačného prostredia a navedenie 24/7 „Battle Rhythm“. Počas záverečného sústredného výcviku bola vykonaná národná preverka pripravenosti na nasadenie komisiou určeného veliteľa síl za účasti príslušníkov Generálneho štábu OS SR. Na základe dosiahnutých výsledkov počas tohto výcviku boli pred vyslaním vykonané záverečné pohovory komisiou určeného veliteľstva.

Udržiavací výcvik sa vykonal pre zaradený personál s cieľom udržať maximálnu úroveň vycvičenosti dosiahnutú počas predchádzajúcich výcvikov. Tento výcvik reflektoval aj na prípadné zmeny v plnení operačných úloh získaných počas nasadenie v procese LL. Do procesu výcviku bol postupne zaradený aj špecializovaný výcvik – činnosť vojaka pri násilnom odlúčení od vlastnej jednotky (Personnel Recovery) vykonávaný v dĺžke piatich výcvikových dní v CV Lešť (úroveň B).

In Theatre Training (ďalej len „ITT“) bol vykonaný na základe SOP príslušného operačného veliteľa v priestore operácie za účelom poskytnutia základných informácií potrebných pre situačné povedomie (Situational Awareness) všetkých nových príslušníkov (Newcomers). Zároveň zahŕňal výcvik, ktorý nemohol byť poskytnutý na území SR (napr. výcvik vo vedení vozidiel kategórie MRAP, výcvik zbraňových systémov aliančných partnerov a pod.). Absolvovanie tohto výcviku bolo nevyhnutné pre prevzatie operačnej úlohy.

2. 3 Zameranie výcviku jednotiek

Zameranie výcviku jednotlivých príspevkov vychádzalo z hlavných plánovacích a riadiacich dokumentov, ktorých súčasťou bol napr. zoznam rozhodujúcich úloh výcviku (ďalej len „ZRÚV“). ZRÚV sa prispôboval reálnej situácii a podmienkam v operácii a ďalej sa premietal do výcvikových nariadení a rozkazov jednotlivých veliteľov.

2. 4 Hodnotenie prípravy jednotiek

Hodnotenie jednotiek bolo vykonávané počas všetkých fáz prípravy. Súčasťou hodnotenia bolo preskúšanie z anglického jazyka, ZBZ, priebežné testy a závereč-

ný test. Výsledky týchto hodnotení slúžili ako podklady pre výber personálu počas záverečných pohovorov. Pripravenosť celého príspevku bola preverovaná počas záverečného cvičenia formou OTC, ŠN, TC, TC s BS alebo s využitím živej simulácie (systém MILES) v zmysle predpisu Vševojsk-51-12.

Na hodnotení jednotky sa podieľala aj hodnotiacia komisia určeného veliteľa. Táto na základe stanovených kritérií a splnenia ZRÚV preverila pripravenosť príspevku na nasadenie. V prípade zistených nedostatkov bolo komisiou nariadené do cvičenie nesplnených úloh počas udržiavacieho výcviku.

3 PÔSOBENIE PRÍSLUŠNÍKOV OS SR VO VOJENSKEJ OPERÁCII OEF (august 2002 – december 2005)

V snahe podporiť celosvetový boj proti terorizmu a udržiavanie mieru vo svete vyslovila NR SR svojím uznesením č. 2266 z 19. júna 2002 súhlas s vyslaním príslušníkov ženijnej jednotky OS SR do operácie OEF. V afganskom Bagrami pôsobilo celkom 40 príslušníkov OS SR v rámci Spoločného zmiešaného účelového zoskupenia (Combined Joint Task Force – ďalej len „CJTF“) pod vedením USA. Ženijná stavebná letisková čata bola do Afganistanu prepravená v auguste 2002 a plnú operačnú pohotovosť (Full Operational Capabilty – ďalej len „FOC“) dosiahla 1. októbra 2002.⁷⁾

Hlavnou úlohou jednotky bola obnova a údržba letiska Bagram. Na rekonštrukcii vzletovej a pristávacej dráhy a budovaní infraštruktúry letiska (nových spojovacích plôch a stojánok leteckej techniky) sa naši profesionálni vojaci priamo podieľali spolu s príslušníkmi ozbrojených síl USA, Talianska a Thajska.

Obrázok 4: Betónovanie vzletovej a pristávacej dráhy
(Foto: Pavol Vitko)

Na základe uznesenia NR SR č. 2004 zo 14. decembra 2005 a po predchádzajúcej dohode s NATO bolo ukončené pôsobenie tejto jednotky OS SR v operácii OEF. Zároveň NR SR rozhodla, že príslušníci tejto jednotky budú naďalej pôsobiť na území Afganistanu a to v rámci multifunkčnej ženijnej rotы pôsobiacej vo vojenskej operácii ISAF pod velením NATO.

7) ŠIMKO, J. (red.): *Príručka vojaka OS SR vo vojenskej operácii ISAF*. 2013, s. 31.

POZNÁMKY

4 NASADENÉ PRVKY A SPÔSOBILOSTI OS SR V OPERÁCII ISAF

Na základe požiadaviek NATO boli rozhodnutím vlády SR a so súhlasom NR SR vyslané k činnosti v rámci operácie ISAF nasledovné jednotky OS SR:

- ženijné jednotky (ženijná odmínovacia čata, multifunkčná ženijná jednotka),
- provinčný rekonštrukčný tím,
- poradný a styčný tím,
- vojenský poradný tím,
- zdravotnícky tím,
- strážne jednotky (Deh Rawood, Tarin Kowt, Kandahár),
- národný podporný prvok,
- profesionálni vojaci na veliteľstvách operácie ISAF,
- tím likvidácie nevybuchnutých výbušnín,
- tím pre výcvikové centrum národnej polície Afganistanu,
- skupiny špeciálnych operácií (SOTU, SOAT, SOAG),
- poradenský tím manévrových síl,
- tím podpory komunikačných a informačných systémov.

Rotácie všetkých nasadených deklarovaných síl OS SR sa vykonávali v stanovených termínoch s dobou pôsobenia v jednej rotácii spravidla šesť mesiacov.

4.1 Ženijná odmínovacia čata (máj 2004 – december 2005)

Na základe uznesenia NR SR č. 866 z 11. marca 2004 bolo v máji 2004 do operácie ISAF v Afganistane vyslaných 17 príslušníkov OS SR, t. j. 16 príslušníkov odmínovacej jednotky pôsobiacej na medzinárodnom letisku v Kábule (Kabul International Airport – ďalej len „KAIA“) a jeden dôstojník na veliteľstve (Headquarters – ďalej len „HQ“) KAIA. Jednotka dosiahla FOC 1. júna 2004.

Hlavnou úlohou ženijnej odmínovacej čaty bolo odmínovanie na plochách a cestných komunikáciách v operačnom priestore ISAF. Ženijná odmínovacia čata sa skladala z odmínovacieho, technického a zdravotníckeho družstva a bola zaradená do tabuliek počtov krízovej časti (Crisis establishment) KAIA.

Obrázok 5: Odmínovanie priestoru na letisku KAIA
(Foto: žpr Sered)

Týmto aktom sa SR formálne stala plnohodnotným členom operácie ISAF, keďže v tomto období do spôsobilostí ISAF-u prispievalo 34 krajín z celého sveta. Slovensko spolu so Slovinskom boli poslednými krajinami spomedzi členských štátov NATO vrátane tretích krajín, ktoré sa operácie ISAF priamo nezúčastňovali.

4. 2 Multifunkčná ženijná jednotka – mlfžr (január 2006 – december 2012)

Dňa 1. januára 2006 zlúčením ženijnej stavebnej jednotky v operácii OEF a ženijnej odmínovacej čaty v operácii ISAF vznikla multifunkčná ženijná jednotka (ďalej len „mlfžr“) o veľkosti roty v počte 57 príslušníkov OS SR (fyzicky však k zlúčeniu došlo vo februári 2006) s mandátom pôsobenia v operačnom priestore operácie ISAF. Zároveň sa ženijná stavebná jednotka redislokovala z letiska Bagram na základňu KAIA v Kábule.

Medzi hlavné úlohy mlfžr patrilo vykonávanie odmínovacích prác v priestore nasadenia, eliminácia nevybuchnutej munície, rekonštrukcia vzletových a pristávacích dráh, opravy a budovanie ostatných letiskových plôch a úpravy terénu a ničenie určených objektov v priestore KAIA.⁸⁾ V priebehu marca až mája 2007 bola jednotka kvôli operačným potrebám presunutá z Kábulu na leteckú základňu Kandahár (Kandahar Air Field – ďalej len „KAF“), kde od 13. júna 2007 začala plniť operačné úlohy. Úloha mlfžr zostala naďalej zachovaná.

Multifunkčná ženijná jednotka pozostávala zo:

- a) ženijnej čaty,
- b) ženijnej letiskovej stavebnej čaty,
- c) čaty logistickej podpory.

Obrázok 6: Budovanie oplotenia na perimetri letiska KAF
(Foto: žpr Sered)

Od začiatku pôsobenia v operácii (zahŕňajúc aj ženijnú odmínovaciu čatu) v roku 2004 bolo ručným spôsobom odmínovaných viac ako 800 000 m² a mechanickým spôsobom pomocou odmínovacích zariadení 1 232 500 m². Celkovo bolo nájdených a zničených 3 818 ks munície, ako napr. protipechotné míny, rakety, nevybuchnutá a kontajnerová munícia.

8) ŠVANTNER, P. (red.): *Príručka vojaka OS SR vo vojenskej operácii ISAF*. 2008, s. 31.

POZNÁMKY

Ženijná letisková čata sa podieľala na opevňovacích prácach okolo základne, betónovala plochy pri pristávacej dráhe, ako aj budovala odvodňovacie kanály. Slovenskí ženisti sa preslávili aj rekonštrukciou odletového terminálu kandahárskeho letiska, či stavbou „Sobotnej školy“ pre deti afganských trhovníkov predávajúcich na KAF-e. Pracovali aj na obnove vzletovej a pristávacej plochy vo Feyzabáde.

Mlfžr bola v operácii ISAF a v priestore rozmiestnenia jedinou jednotkou predurčenou v prospech veliteľa KAF a riadenou cez zástupcu veliteľa pre podporu (DCOM Support) a oddelenie CJ-4 Engineer.

Operačné úlohy boli rozdelené na nasledovné kľúčové oblasti:

- a) ochrana síl (Force Protection – FP),
- b) práce súvisiace s povodňami a protipovodňovými opatreniami,
- c) ženijný prieskum,
- d) údržba (recovery),
- e) odmínovacie práce,
- f) práce mimo základne a v priestore Ground Defence Area (ďalej len „GDA“).

Uznesením NR SR č. 195 zo 7. decembra 2010 sa rozšírilo pôsobenie príslušníkov mlfžr aj na oblasť GDA za účelom plnenia úloh pod velením veliteľa (Commander – ďalej len „COM“) ISAF a na celý operačný priestor operácie ISAF v Afganistane pod velením veliteľa slovenského kontingentu (ďalej len „SLOVCON“).

Na základe postupného vývoja situácie bol 20. júla 2010 v Kábule na medzinárodnej konferencii oficiálne predstavený plán procesu tranzície, t. j. prechodu zodpovednosti za krajinu do rúk afganskej vlády a afganských inštitúcií. Prehodnotením a optimalizáciou národných záujmov a cieľov operácie ISAF, v súlade so stratégiou a cieľmi medzinárodného spoločenstva a s politikou posilňovania spôsobilostí nasadených jednotiek zameraných na rozvoj a výcvik afganských národných bezpečnostných síl (Afghan National Security Forces – ďalej len „ANSF“), ako aj závermi summitu NATO v Chicagu 20. – 21. mája 2012 bolo uznesením NR SR č. 117 z 24. júla 2012 ukončené pôsobenie príslušníkov mlfžr v operácii ISAF a k 31. decembru 2012 vykonané stiahnutie jednotky na vlastné územie. Zároveň bolo šesť profesionálnych vojakov logistického komponentu mlfžr presunutých do národného podporného prvku (National Support Element – ďalej len „NSE“). Ukončenie pôsobenia mlfžr súviselo so zníženou dôležitosťou jej pôsobenia na medzinárodnej vojenskej základni v KAF-e a z dôvodu čoraz častejšieho využívania kontraktorských spoločností veliteľom základne.

4. 3 Provinčný rekonštrukčný tím – PRT (máj 2007 – jún 2013)

NR SR svojim uznesením č. 671 z 11. decembra 2007 písomne potvrdila vyslanie do piatich príslušníkov OS SR. V mesiaci máj 2007 bol vyslaný dôstojník Civilno-vojenskej spolupráce (ďalej len „CIMIC“) a v mesiaci august 2007 dôstojník S-3 do maďarského PRT v Pol-e-Khomri v provincii Baghlan. Ich pôsobenie v tomto PRT bolo ukončené 24. februára 2009.

Na základe bilaterálnych rokovaní s holandskou stranou boli v mesiaci marec 2008 na plnenie úloh do holandského PRT na základňu Tarin Kowt v provincii Uruzgan vyslaní dvaja príslušníci OS SR na funkcie dôstojníkov CIMIC a S-3 a do maďarského PRT jeden príslušník OS SR.

PRT zodpovedali za bezpečnosť v daných provinciách tak, aby bezpečné prostredie umožňovalo medzinárodným humanitárnym organizáciám obnovovať infraštruktúru, vzdelávacie a zdravotnícke zariadenia a umožňovalo pomáhať pri upevňovaní moci centrálnej vlády, budovaní právneho štátu a správneho politického smerovania.

Uznesením NR SR č. 901 z 19. júna 2008 NR SR vyslovila súhlas so zmenou mandátu príslušníkov OS SR pôsobiacich v PRT a to zvýšením na šesť príslušníkov OS SR. Príslušníci PRT plnili úlohy podľa funkčného tabuľkového zaradenia stanoveného velením PRT. Primárnou úlohou PRT bola podpora rekonštrukcie Afganistanu. K tomu využívali takzvaný 3D koncept – Diplomacy (Diplomacia), Defense (Stabilizácia bezpečnostnej situácie) a Development (Hospodársky rozvoj).

Čiastkovo bola úloha rozdelená na:

- a) budovanie dôvery medzi miestnym obyvateľstvom, inštitúciami a jednotkami ISAF,
- b) podporu a koordináciu projektov pomoci pri rekonštrukcii Afganistanu v úzkej spolupráci s národnými a medzinárodnými organizáciami,
- c) reformu bezpečnostného sektoru krajiny (armáda, polícia),
- d) reformu štátnej správy (súdy, väzenský systém).⁹⁾

Okrem týchto primárnych úloh mali PRT aj vojenské poslanie, ktorým bolo udržanie bezpečnosti v samotnej krajine a spolupráca s ANSF. K aktivitám PRT patrili aj krátkodobé projekty (Quick Impact Projects – QIP) s rýchlou účinnosťou, ako napr. spevňovanie poľných ciest, výstavba mostov, hrádzí, kopanie a čistenie zavlažovacích kanálov, vrtanie studní, jednoduchšie opravy škôl, či dodávky ošatenia alebo pomoc so zásobovaním. V PRT pôsobili spolu civilní aj vojenský experti. Ich veľkosť bola rôzna, závisela od miesta pôsobenia.

Úlohou Slovákov v rámci PRT bolo aj nepretržite hodnotiť stav plnenia už rozbehnutých projektov CIMIC a hľadať možnosti pre nové projekty v konkrétnej oblasti, vrátane koordinácie humanitárnej podpory. Mandát uznesenia NR SR umožňoval príslušníkom PRT pôsobiť v celom operačnom priestore operácie ISAF až do ukončenia pôsobenia operácie ISAF.

Z dôvodu stiahnutia kontingentu ozbrojených síl Holandského kráľovstva z vojenskej operácie ISAF v auguste 2010 a z dôvodu ukončenia pôsobenia jedného príslušníka OS SR v PRT Baghlan pod maďarským velením, sa zmenou mandátu určilo pôsobenie PRT pod velením COM ISAF v súlade s uznesením NR SR č. 195 zo 7. decembra 2010.

9) Uznesenie NR SR č. 901 k návrhu na zmenu mandátu, zmenu počtov príslušníkov OS SR a na ukončenie pôsobenia zdravotníckeho tímu OS SR v operácii ISAF v Afganistane, s. 4.

POZNÁMKY

Obrázok 7: Príslušník PRT počas komunikácie s predstaviteľmi miestnej komunity
(Foto: pplk. Milan Žilincár)

Z dôvodu realizácie rozhodnutia afganskej vlády o prevzatí základne Tarin Kowt príslušníkmi afganskej národnej armády (Afghan National Army – ANA), naplneniu poslania PRT a odovzdania plnenia úloh orgánom vlády Afganistanu, bolo v súlade s uznesením NR SR č. 728 z 3. septembra 2013 ukončené pôsobenie príslušníkov PRT v operácii ISAF a príslušníci OS SR boli stiahnutí na vlastné územie v júni 2013.

4. 4 Operačný výcvikový a styčný tím – OMLT (december 2008 – júl 2012)

NR SR svojim uznesením č. 671 z 11. decembra 2007 písomne potvrdila vyslanie najviac piatich príslušníkov OS SR. Štyria príslušníci OS SR sa od 2. decembra 2008 v rámci približne 20-členného spoločného holandsko-slovenského tímu podieľali na predsunutej operačnej základni (Forward Operating Base – ďalej len „FOB“) Ripley v Tarin Kowte v provincii Uruzgan na výcviku ANA a policajných síl a to hlavne v oblasti logistiky. Operačný výcvikový a styčný tím (Operational Mentoring and Liaison Team – ďalej len „OMLT“) bol pričlenený k jednotke ANA, kde pôsobil ako premostenie medzi spoločným základným výcvikom jednotiek ANA v Kabul Military Training Centre (ďalej len „KMTC“) a aktivitami v určenej posádke zameranými na operačné nasadenie jednotky ANA. V júni 2009 sa ich počet zvýšil na piatich profesionálnych vojakov.

Uznesením NR SR č. 901 z 19. júna 2008 NR SR vyslovila súhlas so zmenou mandátu príslušníkov OS SR pôsobiacich v OMLT a to zvýšením na najviac 15 príslušníkov OS SR. Uznesením NR SR č. 1514 z 19. júna 2009 sa zrušilo obmedzenie ich pôsobenia v rámci provincie Uruzgan a umožnilo sa pôsobenie v rámci provincie Uruzgan a Kandahár s mandátom do ukončenia operácie ISAF. OMLT sa podieľali na riadení výcviku, poskytovaní poradenstva a podpore styčnej činnosti v jednotkách ANA, v ktorej predstavovali dôležitú súčasť pri jej budovaní a obnove bojovej schopnosti.

Operačné a výcvikové tímy plnili úlohy v oblasti:

- a) výcviku, školenia, poradenstva a dohľadu nad jednotkami ANA, budovania vzťahov s partnermi z ANA;
- b) pomoci pri plánovaní a realizácii operácií, pri spracovávaní požiadaviek na zabezpečenie materiálom, opráv techniky v súlade s normami NATO;
- c) zjednodušenia spolupráce medzi ANA a jednotkami ISAF pri koordinácii a integrácii podpory operácie;
- d) styčnej činnosti medzi jednotkou ANA a jednotkami ISAF. ¹⁰⁾

Obsahom školení boli základné zručnosti, návyky, taktika, zdravotnícka pomoc, či výstavba bezpečnostných štruktúr.

Obrázok 8: Výcvik vojakov Afganskej národnej armády pri plánovaní a vykonávaní konvojov
(Foto: rtm. Boris Belák)

Afganskí vojaci a policajti sa oboznamovali s budovaním logistických základní, so systémom evidencie materiálu, možnosťami jeho prepravy a s pravidlami ochrany konvojov. Členovia OMLT sa osobne podieľali s jednotkami ANA v rámci „ostrého výcviku“, napríklad na spomenutej ochrane konvojov zásobovacích jednotiek priamo v teréne. Taktiež pomáhali vytvoriť celkovú logistickú infraštruktúru.

Odchodom ozbrojených síl Holandského kráľovstva v auguste 2010 príslušníci OMLT pôsobili pod austrálskym velením v súlade s uznesením NR SR č. 195 zo 7. decembra 2010. V júni 2011 OS SR prevzali zodpovednosť za samostatný Combat Service Support (ďalej len „CSS“) OMLT (oblasť logistického zabezpečenia) v Tarin Kowt-e po Austrálskom koalíčnom partnerovi. V júli 2012 došlo k transformácii tejto spôsobilosti na vojenský poradný tím (Military Advisory Team – ďalej len „MAT“) v súlade s uznesením NR SR č. 117 z 24. júla 2012.

4.5 Vojenský poradný tím – MAT (júl 2012 – august 2013)

MAT vznikol transformáciou OMLT v pôvodnom počte 15 profesionálnych vojakov na CSS MAT (od decembra 2012 v počte 10 profesionálnych vojakov). Počnúc

¹⁰⁾ Uznesenie NR SR č. 671 k návrhu na ďalšie pôsobenie príslušníkov OS SR v operácii ISAF v Afganistane, s. 6.

POZNÁMKY

septembrom 2012 bol tento príspevok navýšený o šiestich profesionálnych vojakov a to o spôsobilosť CSS MAT (D-30). Príspevok OS SR bol vyslaný do operácie ISAF na plnenie úloh výcviku ANA v oblasti obsluhy húfnic D-30 pod velením COM ISAF v celom operačnom prostredí do ukončenia operácie ISAF a to súlade s uznesením NR SR č. 117 z 24. júla 2012. Hlavný dôraz CSS MAT bol sústredený na denné poradenské a asistenčné služby pre 5. CSS Kandak (KDK – prápor) 4. pešej brigády ANA v oblasti výcviku so zameraním na plánovanie, koordináciu a komplexné zabezpečenie. Jednotka bola dislokovaná v Tarin Kowt-e v provincii Uruzgan.

Obrázok 9: Výcvik vojakov Afganskej národnej armády pri vedení kurzu
(Foto: nrtm. Miroslav Fejko)

Hlavnou úlohou CSS MAT (D-30) bolo poskytovať asistenciu a poradenstvo v prospech 4. delostreleckého KDK 4. pešej brigády ANA dislokovanej v Tarin Kowt-e v provincii Uruzgan, pri udržiavaní a rozvoji spôsobilostí palebnej podpory v prospech jednotiek nasadených v rámci celej provincie. Ich úlohou bolo mentorovať príslušníkov ANA pri údržbe, opravách a ošetrovaní 122 mm kanónových húfnic D-30 s predpokladom zvládnutia TO č. 1 a č. 2.

Tím pozostával z:

- a) veliteľa tímu;
- b) zástupcu veliteľa tímu;
- c) troch špecialistov D-30.

Obrázok 10: Výcvik vojakov Afganskej národnej armády pri príprave dela pred strelbou
(Foto: kpt. Michal Németh)

Na základe konzultácií so zástupcom vrchného veliteľa spojeneckých síl v Európe (ďalej len „DSACEUR“), požiadaviek a zmien v operácii ISAF súvisiacich s naplnením poslania poradných tímov a dosiahnutím požadovaného stupňa pripravenosti jednotiek ANA, bolo uznesením NR SR č. 728 z 3. septembra 2013 ukončené pôsobenie 15 profesionálnych vojakov CSS MAT v auguste 2013 a šiestich vojakov CSS MAT (D-30) v júni 2013.

4. 6 Zdravotnícky tím (apríl 2008 – december 2008, júl 2009 – december 2009)

NR SR svojim uznesením č. 671 z 11. decembra 2007 písomne potvrdila vyslanie najviac ôsmich príslušníkov OS SR do českej poľnej nemocnice na medzinárodnom letisku KAIA v Afganistane. Sedemčlenný zdravotnícky tím (dvaja chirurgovia, rádiodiagnostik, anestéziológ a traja ošetrovatelia) bol vyslaný 3. apríla 2008 a poskytoval urgentnú chirurgickú starostlivosť, základnú pooperačnú starostlivosť, chirurgickú ambulantnú starostlivosť, ako aj starostlivosť v oblasti intenzívnej medicíny a rádiodiagnostiky v prospech vojsk ISAF a ANSF.

V auguste 2008 uvedený tím vystriedala osemčlenná zdravotnícka skupina doplnená o lekára internistu. NR SR svojim uznesením č. 901 z 19. júna 2008 písomne potvrdila ukončenie pôsobenia zdravotníckeho tímu v termíne do 31. decembra 2008. Uznesením NR SR č. 1514 z 19. júna 2009 na návrh vlády SR vyslovila súhlas na vyslanie zdravotníckeho tímu v počte najviac piatich príslušníkov OS SR na podporu volieb v Afganistane s mandátom pôsobenia v rámci provincií Uruzgan a Kandahár do ukončenia operácie ISAF.

V júli 2009 vycestovali na takmer päť mesiacov do Afganistanu ďalší traja slovenskí vojenský zdravotníci. Lekár a dvaja zdravotnícki špecialisti plnili úlohy na stupni zdravotníckeho zabezpečenia ROLE 1 čo znamenalo, že k ich najhlavnejším činnostiam patrila neodkladná a rozšírená lekárska prvá pomoc (ošetrenie po úrazoch, popáleninách, dopravných nehodách), triedenie ranených a chorých a starostlivosť v oblasti všeobecného lekárstva.

Obrázok 11: Poskytnutie zdravotnej starostlivosti miestnemu obyvateľovi
(Foto: ÚHL Ružomberok)

POZNÁMKY

Jedným z hlavných cieľov bolo podporiť zabezpečenie tamojších prezidentských volieb. Miestom ich pôsobenia bola provincia Uruzgan, základňa Deh Rawood, pričom mali mandát pomáhať aj na menších FOB. V atmosfére eskalácie napätia pred prezidentskými voľbami ošetrili okrem príslušníkov koalíčných síl či ANSF aj vyše 200 miestnych obyvateľov.

4.7 Strážna jednotka Deh Rawood (marec 2009 – september 2010)

NR SR svojim uznesením č. 901 z 19. júna 2008 písomne potvrdila vyslanie strážnej jednotky (ďalej len „SJ“) v počte 50 príslušníkov OS SR v mesiaci marec 2009 s požadovanou výzbrojou a výstrojom na zabezpečenie stráženia tábora „Camp Hadrian“ v Deh Rawood-e (ďalej len „DR“) v provincii Uruzgan. Príslušníci OS SR vystriedali príslušníkov Armády Českej republiky.

Hlavnou úlohu SJ bol výkon strážnej služby na základni Hadrian, priama ochrana a obrana objektov s výzbrojou, bojovou technikou a muníciou, patrolovanie vo dne i v noci a za všetkých poveternostných podmienok a vo vykonávaní fyzickej kontroly osôb a techniky pri vstupe do strážených objektov.¹¹⁾ Ďalšou úlohou bolo zabezpečenie a ochrana vrtuľníkovej pristávacej plochy.

Obrázok 12: Zabezpečenie pristávacej plochy na vonkajšom perimetri na základni Hadrian (Foto: kpt. Slavomír Káčer)

Uznesením NR SR č. 1905 z 3. februára 2010 NR SR zrušila obmedzenie na výkon strážnej služby na základni Hadrian a na pozorovacom stanovisku „Jawa“ v Deh Rawood-e v provincii Uruzgan a zmenila úlohu na výkon strážnej služby v provinciách Kandahár a Uruzgan do ukončenia vojenskej operácie ISAF. Dňa 1. septembra 2010 ukončila SJ DR pôsobenie v operácii ISAF v Afganistane, pričom 6. septembra 2010 túto úlohu odovzdala afganským bezpečnostným zložkám (Asian Security Group) a čiastočne koalíčnému partnerovi z USA. Dňa 9. septembra 2010 SJ DR vykonala presun do KAF-u, kde táto jednotka bola začlenená do zostavy SJ KAF ako 4. strážna čata. Samotná redislokácia jednotky z DR na základňu KAF prebehla v súlade s plánom veliteľa SLOVCON v riadnom termíne. Prevzatie materiálu od stiahnutej jednotky z DR vykonali jednotky dislokované na KAF-e a časť neupotrebitelného materiálu bola odsunutá späť na Slovensko.

11) ŠVANTNER, P. (red.): *Príručka vojaka OS SR vo vojenskej operácii ISAF*. 2009, s. 31-32.

4. 8 Strážna jednotka Tarin Kowt (september 2008 – december 2012)

POZNÁMKY

NR SR svojim uznesením č. 901 z 19. júna 2008 písomne potvrdila aj vyslanie strážnej jednotky v počte 50 príslušníkov OS SR v mesiaci september 2008 s požadovanou výzbrojou a výstrojom bez technickej podpory na zabezpečenie stráženia tábora „Camp Holland“, vo vnútornom perimetri základne FOB Ripley v Tarin Kowt-e (TK) v provincii Uruzgan. Medzi jej hlavné úlohy patrilo stráženie, dozorná služba a patrolovanie vnútorného perimetra základne statickým spôsobom. ¹²⁾ Strážna služba zahrňovala priamu ochranu a obranu objektov s výzbrojou, bojovou technikou a muníciou, patrolovanie vo dne i v noci a za každých poveternostných podmienok a vo vykonávaní fyzickej kontroly osôb a techniky pri vstupe do strážených objektov. ¹³⁾

Obrázok 13: Kontrola batožiny miestnemu pracovníkovi pri vstupe na základňu Holland
(Foto: kpt. Roman Ďuriak)

Uznesením NR SR č. 1905 z 3. februára 2010 NR SR zrušila obmedzenie na výkon strážnej služby vo vnútornom perimetri základne FOB Ripley v Tarin Kowt-e v provincii Uruzgan a zmenila úlohu jednotky na výkon strážnej služby v provinciách Kandahár a Uruzgan do ukončenia vojenskej operácie ISAF.

Organizačná štruktúra SJ TK bola nasledovná:

- a) velenie čaty (šesť profesionálnych vojakov);
- b) štyri strážne družstvá (po 11 profesionálnych vojakov);
- c) Base Defense Operation Center (ďalej len „BDOC“) (traja styční dôstojníci).

Úlohou profesionálnych vojakov vyčlenených pre BDOC bolo koordinovať a cielene riadiť celé spektrum problémov FP na ochranu Multinational Base – Tarin Kowt (ďalej len „MNB-TK“) s využitím všetkých elementov v rámci MNB-TK. Zároveň BDOC plnil funkciu vyhodnocovania hrozieb a včasného varovania základne MNB-TK prostredníctvom varovného systému CODA a riadenie operácií zabezpečujúcich ochranu a obranu základne.

12) Uznesenie NR SR č. 671 k návrhu na ďalšie pôsobenie príslušníkov OS SR v operácii ISAF v Afganistane, s. 7.

13) ŠVANTNER, P. (red.): *Príručka vojaka OS SR vo vojenskej operácii ISAF*. 2009, s. 31.

POZNÁMKY

Dňa 6. septembra 2010 začala jednotka plniť operačnú úlohu pod AUS/USA vedením, čo prinieslo zmeny v nasledovných oblastiach:

- a) zvýšenie patrolovacej činnosti na základni Holland a celej základni MNB-TK (patrola z hlavnej brány, bezpečnostná patrola), patrolovanie bolo odvtedy nepretržité;
- b) pravidelné vykonávanie výcviku tímu rýchlej reakcie (Quick Reaction Team – ďalej len „QRT“) v oblastiach možného incidentu na základňu;
- c) začlenenie troch slovenských styčných dôstojníkov do BDOC znamenalo uľahčenie komunikácie pre veliteľov zmien v službe na hlavnej bráne;
- d) VČ získal prístup na utajovanú sieť CENTRIX, prostredníctvom ktorej získaval spravodajské informácie.

Prehodnotením a optimalizáciou národných záujmov a cieľov operácie ISAF v Afganistane, ako aj závermi summitu NATO v Chicagu (20. – 21. mája 2012) bolo uznesením NR SR č. 117 z 24. júla 2012 ukončené pôsobenie príslušníkov strážnej čaty a k 31. decembru 2012 stiahnutie jednotky na vlastné územie.

4. 9 Strážna jednotka KAF (december 2008 – september 2014)

NR SR svojim uznesením č. 901 z 19. júna 2008 písomne potvrdila vyslanie strážnej jednotky v mesiaci december 2008 v počte 50 príslušníkov OS SR s požadovanou výzbrojou a výstrojom na zabezpečenie strážnych činností vo vnútornom perimetri KAF-u v provincii Kandahár a to v úzkej spolupráci s kanadskou stranou.

Z dôvodu nedostatočného personálneho zabezpečenia SJ v rozsahu požadovanom zo strany ISAF-u a z rozšírenia plnenia úloh o ďalšie činnosti (nárast migrácie počtu osôb a techniky cez jednotkou kontrolované priestory) uznesením NR SR č. 1514 z 19. júna 2009, NR SR vyslovila súhlas s vyslaním ďalšieho strážneho družstva v počte 11 príslušníkov OS SR. SJ tvorili vojenský policajti, ktorí prevzali operačnú úlohu na vstupnom kontrolnom bode 3 (Entry Control Point – ďalej len „ECP“) od kanadských kolegov. Hlavnou úlohou SJ bol výkon strážnej služby v priestore ECP-3 v provincii Kandahár s obmedzením na vnútorný perimeter KAF-u. Strážna služba zahŕňala priamu ochranu a obranu objektov ECP-3 s výzbrojou, bojovou technikou a muníciou, patrolovanie vo dne i v noci a za všetkých poveternostných podmienok, stráženie objektov ECP-3 a vykonávanie fyzickej kontroly osôb a techniky pri vstupe do objektu KAF cez ECP-3. ¹⁴⁾

Medzi dodatočnú úlohu SJ patrila ochrana dôležitých križovatiek na KAF-e pri narušení ochrany základne (tzv. prielom). Na základe pozitívnych skúseností s plnením úloh SJ v KAF-e, boli OS SR požiadané zo strany NATO o prevzatie zodpovednosti za stráženie nového hlavného vstupno-výstupného bodu základne ECP-5 a to novou SJ OS SR. Uznesením NR SR č. 1905 z 3. februára 2010 NR SR vyslovila súhlas s vyslaním SJ v počte do 57 príslušníkov OS SR. Zároveň týmto uznesením zrušila obmedzenie na výkon strážnej služby vo vnútornom perimetri základne KAF a zmenila určenie na výkon strážnej služby v provinciách Kandahár a Uruzgan do ukončenia

14) ŠIMKO, J. (red.): *Príručka vojaka OS SR vo vojenskej operácii ISAF*. 2013, s. 37-38.

vojenskej operácie ISAF. V júni 2010 bola SJ KAF posilnená o SJ vyčlenenú pre ECP-5 na celkový počet 118 profesionálnych vojakov OS SR. V septembri 2010 bola SJ KAF doplnená o SJ DR v počte 47 profesionálnych vojakov a zlúčením vstupno-výstupných brán ECP-3 a ECP-5 dosiahla celkový počet 165 profesionálnych vojakov OS SR. Dňa 17. septembra 2010 zostala ECP-3 otvorená iba pre vstup koaličných síl.

Obrázok 14: Kontrola biometrických údajov miestnemu pracovníkovi pri vstupe do KAF-u cez ECP-5
(Foto: autor)

Otvorenie ECP-5 bolo niekoľkokrát odložené z dôvodu nedokončených stavebných prác kontraktormi a vykonávaním drobných zmien podľa požiadaviek SLOVCON-u, za účelom ochrany a zvýšenia bezpečnosti pre živú silu. Otvorením tohto bodu došlo k zvýšenej požiadavke na personálne obsadenie na jednotlivých pracoviskách, čo bolo zabezpečené personálom z mimoriadnej rotácie v apríli 2010. V septembri 2010 jednotka prevzala aj novú operačnú úlohu, a to patrolovanie v južnej časti základne KAF, čím došlo taktiež k zvýšeným požiadavkám na personál, čo sa dosiahlo realizovanou redislokáciou SJ z DR. Príslušníci SJ boli v neustálom osobnom kontakte s miestnymi obyvateľmi. Hlavné nebezpečenstvo predstavovali samovražedné a raketové útoky.

V súlade so žiadosťou vrchného veliteľa spojeneckých síl v Európe (ďalej len „SACEUR“) a závermi summitu NATO v Chicagu 20. – 21. mája 2012 bolo uznesením NR SR č. 500 zo 14. marca 2013 predĺžené vyslanie príslušníkov SJ do ukončenia operácie ISAF, pričom došlo k navýšeniu jednotky o 14 profesionálnych vojakov na celkový počet 179 profesionálnych vojakov OS SR.

V rámci plnenia operačnej úlohy vykonávala SJ KAF tieto úlohy:

- a) 12 hodinové strážne zmeny na ECP-5;
- b) nepretržité patrolovanie vo vnútornom perimetri základne KAF (sektor 2, 4, 5);
- c) výkon strážnej služby na vežiach T2, T3A, T3 a T4, monitorovanie a ochrana priestoru uzatvorenej ECP-3;
- d) nepretržitá 24 hodinová pohotovosť jednotky QRT (20 a 21) v dvoch obrnených vozidlách s dobou pohotovosti výjazdu (Notice To Move – ďalej len „NTM“) do päť minút pod C2 JDOC;

POZNÁMKY

- e) zabezpečenie QRT (22 a 23) v dvoch obrnených vozidlách s NTM do 20 minút denne (19:00-07:00) pod C2 ECP-5 TOC;
- f) zabezpečenie jednotky rýchlej reakcie (Quick Reaction Force – ďalej len QRF“) 24 s NTM do 60 minút pod C2 JDOC (24/7);
- g) od 14. augusta 2013 obsadenie veže ECP-3 dvomi príslušníkmi SJ (24/7).

SJ KAF tvorili štyri strážne čaty, veliteľské družstvo a velenie roty. Čatu tvorili štyri družstvá s 11 profesionálnymi vojakmi, veliteľ čaty a veliaci poddôstojník čaty. Traja dôstojníci z velenia SJ pracovali ako styční dôstojníci (Liaison Officer – ďalej len „LO“) na Joint Defense Operation Centre (ďalej len „JDOC“), ktorí boli zapojení do procesu rozhodovania a riešenia vzniknutých situácií. Počnúc rotáciou v júni 2013 bol jeden dôstojník nahradený poddôstojníkom. V rámci transformácie operácie ISAF na operáciu Rozhodná podpora (Resolute Support – ďalej len „RS“) a tým spojené ukončenie operačnej úlohy, 14. septembra 2014 SJ vystriedala americká rota posilnená gruzínskou rotou.

4. 10 Národný podporný prvok – NSE (september 2008 – december 2014)

NR SR svojim uznesením č. 901 z 19. júna 2008 písomne potvrdila vytvorenie a vyslanie NSE v počte do 12 príslušníkov OS SR s účinnosťou od septembra 2008. Od 11. septembra 2008 pôsobili v operácii siedmi príslušníci NSE a od decembra 2008 sa ich počet zvýšil na 11 profesionálnych vojakov. Uznesením NR SR č. 195 zo 7. decembra 2010 NR SR vyslovila súhlas s vyslaním do štyroch príslušníkov OS SR, čím sa počet príslušníkov OS SR zvýšil na celkový počet najviac 16 príslušníkov OS SR.

Hlavnými úlohami NSE boli koordinácia národnej logistickej podpory, plnenie úloh finančno-ekonomického zabezpečenia, koordinácia strategických a operačných preprav, psychologická služba, pastoračná činnosť a podpora KIS. Spravodajská podpora činnosti kontingentu OS SR v operácii ISAF bola zabezpečená pracovníkom VOS a policajná podpora činnosti kontingentu OS SR bola zabezpečená pracovníkom VP.

Obrázok 15: Kontrola logistického skladu zástupcom veliteľa SLOVCON-u,
(Foto: mjr. Peter Pavlovský)

Na základe uznesenia NR SR č. 117 z 24. júla 2012 boli šiesti profesionálni vojaci logistického komponentu mlfžr v decembri 2012 presunutí do NSE, čím bolo národné velenie navýšené na 22 profesionálnych vojakov. Od novembra 2013 bol tento počet upravený na 17 profesionálnych vojakov.

4. 11 Profesionálni vojaci OS SR na veliteľstvách operácie ISAF (máj 2004 – december 2014)

Zástupcovia OS SR pracovali v rámci operácie ISAF aj v medzinárodných veliteľstvách. Od mája 2004 pôsobil príslušník OS SR vo funkcii veliteľa Force Protection Group na veliteľstve KAIA. Vo veliteľstve ISAF v Kábule pôsobili od augusta 2007 do februára 2008 traja profesionálni vojaci. Dvaja pôsobili na HQ ISAF (jeden z nich zastával funkciu náčelníka štábu koordinácie a riadenia operácií) a jeden na Spoločnom velení operácie ISAF (ISAF Joint Command – ďalej len „IJC“). NR SR svojim uznesením č. 671 z 11. decembra 2007 písomne potvrdila vyslanie do piatich príslušníkov OS SR, a to hlavne z dôvodu zabezpečenia ďalšieho fungovania mlfžr.

V januári 2008 začali pôsobiť taktiež traja profesionálni vojaci OS SR (J2, J3 a J4) v regionálnom veliteľstve Juh (ďalej len „RC-S“). Dôstojníci OS SR plniaci operačné úlohy v rámci RC-S boli zaradení na štábne funkcie, v rámci ktorých sa podieľali na koordinácii leteckej a palebnej podpory pozemných jednotiek NATO v rámci priestoru zodpovednosti RC-S, plánovaní a koordinovaní vykonávania životne dôležitých logistických konvojov a na zabezpečení analytickej podpory pre nasadené jednotky NATO.¹⁵⁾ Uznesením NR SR č. 901 z 19. júna 2008 NR SR vyslovila súhlas so zmenou mandátu príslušníkov OS SR pôsobiacich v HQ ISAF a to zvýšením do šiestich príslušníkov OS SR. Vysielanie jednotlivcov do veliteľstiev ISAF bolo zamerané na podporu síl a spôsobilostí, ktoré OS SR udržiavali v ISAF-e. Na základe zvýšenej požiadavky zo strany COM ISAF na obsadenie vyššieho počtu pozícií, uznesením NR SR č. 195 z 7. decembra 2010 NR SR vyslovila súhlas s vyslaním ďalších šiestich príslušníkov OS SR na veliteľstvá operácie ISAF v Afganistane. Tým sa počet príslušníkov OS SR zvýšil na celkový počet do 12 príslušníkov. Predmetné zvýšenie bolo realizované v rotácii marec 2011, zvýšením o účasť štyroch profesionálnych vojakov na HQ KAF, jedného vojaka na HQ TF (Task Force) PALADIN a jedného na HQ RC-S na základni KAF. Priestor pôsobenia bol vymedzený na celý operačný priestor operácie ISAF.

Hlavnou úlohou vojakov OS SR na veliteľstvách operácie ISAF bolo plniť úlohy vo veliteľských štruktúrach operácie ISAF v súlade s popisom funkčnej náplne (Job Description).¹⁶⁾ Na základe požiadavky zo strany COM ISAF, záväzok OS SR v obsadzovaní prideleného počtu pozícií a v súlade s uznesením NR SR č. 117 z 24. júla 2012 sa od septembra 2012 zvýšil počet príslušníkov o osem profesionálnych vojakov na celkový počet 20 (šesť vojakov na HQ ISAF Kábul, štyria na HQ RC S Kandahár, dvaja na HQ TF PALADIN Kandahár, siedmi na HQ KAF Kandahár, jeden na ACCI HQ KAF Kandahár) s pôsobením v celom operačnom priestore do ukončenia operácie ISAF.

15) MURÍŇ, F.: Vojaci v Afganistane ocenení medailami Non-Article 5 Medal. 2009.

16) ŠIMKO, J. (red.): *Príručka vojaka OS SR vo vojenskej operácii ISAF*, 2013, s. 39.

POZNÁMKY

Obrázok 16: Príslušníci veliteľstva RC-S v KAF-e po slávnostnej ceremónii
(Foto: mjr. Štefan Andráš)

Mimo príspevkov OS SR vysielaných z územia SR, OS SR umožnili vyslanie do ISAF-u aj príslušníkom OS SR vyslaných na nasaditeľné pozície v štruktúrach NATO. Cieľom bolo umožniť spojeneckým veliteľom splniť požadované úlohy daného veliteľstva a získať pripravený a skúsený personál z pôsobenia v mnohonárodnom prostredí pre ich ďalšie pôsobenie v OS SR. Ich nasadenie bolo realizované v rámci celého Afganistanu na rôznu dobu vyslania.

4. 12 Tím likvidácie nevybuchnutých výbušnín – EOD (december 2010 – november 2013)

Prechod operácie ISAF zo stabilizačnej fázy operačného plánu do fázy tranzície priniesol pre členské krajiny NATO nové požiadavky na poskytované spôsobilosti. Dodatočné alebo novo deklarované sily boli primárne určené na podporu procesu tranzície, vrátane výcviku a budovania kapacít ANSF, zvýšenej ochrany príslušníkov ISAF, ako aj civilného afganského obyvateľstva pred pretrvávajúcou hrozbou nevybuchnutej munície (Unexploded Ordnance – ďalej len „UXO“) a nástražných výbušných systémov (Explosive Ordnance Disposal – Ďalej len „EOD“ / Improvised Explosive Device Disposal – ďalej len „IEDD“), ktoré dovtedy spôsobovali 60 % obetí v radoch jednotiek ISAF a 30 % civilných obetí.

Vzhľadom na pretrvávajúcu potrebu spôsobilosti EOD a IEDD v operácii ISAF, vyslovila NR SR súhlas s vyslaním EOD tímu v počte do štyroch príslušníkov OS SR. Na základe uznesenia NR SR č. 195 zo 7. decembra 2010 bol tento tím nasadený v decembri 2010. Týmto boli zároveň overené nadobudnuté schopnosti pri výcviku, ako aj získané praktické skúsenosti z reálneho nasadenia tejto spôsobilosti vo vojenských operáciách. Príslušníci OS SR pôsobiaci v rámci EOD tímu boli vyslaní do operácie ISAF na plnenie úloh EOD/IEDD a zaradení na základe TOA (Transfer of Authority – ďalej len „TOA“) do podriadenosti účelového zoskupenia TF PALADIN RC-S. Na základe rozhodnutia TF PALADIN RC-S a v súlade s platným mandátom bol tím zaradený pod velenie 62 EOD jednotky US Army na FOB Camp Nathan Smith na východnom predmestí Kandaháru. Organizačnú štruktúru EOD tímu tvoril EOD štábný dôstojník a traja EOD špecialisti. SVK EOD tím vykonával EOD a CIED (Counter IED) operácie na podporu činnosti TF RAIDER v oblasti pôsobenia RC-S. Úlohou v rámci EOD/CIED bolo zabezpečiť a zneškodniť výbušné objekty (materiál), zozbie-

rať dôkazový materiál z IED komponentov a poskytovať EOD podporu pri zásahoch proti teroristickým skupinám vyrábajúcim IED a ich komponenty.

POZNÁMKY

Obrázok 17: Príslušník EOD tímu pri zneškodnení IED
(Foto: rtm. Michal Mieres)

Medzi úlohy EOD tímu patrila tiež detekcia, identifikácia, vyhodnocovanie situácie a možných hrozieb na mieste, neutralizácia, zaistenie, vyslobodenie a finálna likvidácia nevybuchnutých výbušných prostriedkov výbušnou a nevybušnou cestou. Tím vykonával aj zber a vyhodnocovanie forenzného dôkazového materiálu pre potreby povýbuchového vyšetrovania, čím prispieval k EOD spravodajskej činnosti. Zároveň vykonával aj patrolovanie na vytypovaných úsekoch ciest a bol jednou z jednotiek, ktoré boli zaradené do pohotovosti v prípade nahlásenia EOD incidentu. Priestor pôsobenia bol vymedzený na región juh, ktorý zahŕňal aj operačný priestor RC Juhozápad (RC-SW) a operačný priestor RC Juhovýchod (RC-SE).

Počas 20. rotácie SLOVCON-u v operácii ISAF (jún – november 2013) pôsobil SVK EOD tím v organizačnej štruktúre účelového zoskupenia CJTF PALADIN-S (práporový stupeň) v zložení:

- a) štábny dôstojník, operačne zaradený ako styčný dôstojník EOD v rámci štábu pre operácie CJTF PALADIN South (CJ3) s miestom pôsobenia SVK zásahového tímu EOD vo FOB Frontenac;
- b) zásahový tím EOD, operačne zaradený pod OPCON (Operačné riadenie) 734 US Army EOD jednotky, od 22. augusta 2013 pod velením 466 US AF OL B EOD jednotky ako jeden z 10 EOD zásahových tímov tejto jednotky zabezpečujúcej EOD podporu pre CTF DRAGOON/TF COUGAR v rámci RC-S (AOR Shaw Wali Kot).

Najväčším úspechom tejto jednotky bolo 263 úspešných zásahov pri EOD incidentoch v priebehu trojročného pôsobenia v operácii ISAF. Riešenie týchto incidentov bolo súčasťou priamej bojovej podpory amerických jednotiek na území Afganistanu.¹⁷⁾ Z dôvodu naplnenia poslania účelového zoskupenia na odstraňovanie nástražných výbušných systémov EOD TF PALADIN a odovzdania úloh partnerskej jednotke ANA, bolo v súlade s uznesením NR SR č. 728 z 3. septembra 2013 ukončené pôsobenie EOD tímu v mesiaci november 2013 a jej príslušníci boli stiahnutí na vlastné územie. Príslušník OS SR na HQ TF Paladin ukončil pôsobenie v operácii ISAF v júni 2014.

17) ŽIAK, J.: Šťastie žičí pripraveným. In: *Obrana*, roč. 22, 2014, č. 10, s. 34-35.

POZNÁMKY

**4. 13 Tím pre výcvikové centrum národnej polície – PAT NTM-A
(september 2012 – marec 2013)**

NR SR svojim uznesením č. 117/2012 z 24. júla 2012 písomne potvrdila vyslanie v počte do štyroch príslušníkov vojenskej polície na plnenie úloh výcviku afganskej národnej polície (Afghan National Police – ďalej len „ANP“) za účelom zapojenia sa do úsilia o zvýšenie bezpečnosti v krajine a posilnenia ANSF dlhodobu udržiavať stabilitu. Dvaja príslušníci vojenskej polície plnili úlohy v rámci Výcvikovej misie NATO (NATO Training Mission-Afganistan – ďalej len „NTM-A“) a boli zaradení do 4. výcvikovej jednotky Vojenskej polície Wardak (ďalej len „VJVP“), ktorá pôsobila v afganskom Národnom policajnom výcvikovom centre (National Police Training Center – ďalej len „NPTC“) v provincii Wardak. Hlavnou úlohou jednotky bol mentoring afganských inštruktorov výcviku a príslušníkov štábu NPTC, ktorí sa spoločne podieľali na príprave afganských policajných zložiek. Medzi jednotlivé oblasti mentoringu patrili témy ako napr. policajná taktika, strelecká príprava, afganský právny systém, výučba v oblasti ľudských práv, protipovstalecký boj, boj proti terorizmu, potláčanie davu a demonštrácií, zdravotná príprava a spojovacia príprava. Za dobu pôsobenia 4. VJVP bolo vykonaných 14 kurzov rôznych zložiek afganskej polície. Do ukončenia pôsobenia 4. VJVP prešlo základným výcvikom 4 909 študentov, z toho bolo vyradených 1 879 študentov.

Obrázok 18: Výcvik Afganskej národnej polície v taktickej príprave
(Foto: rtm. Vladimír Jendruš)

Poddôstojník vojenskej polície pôsobil ako inštruktor kurzu SWAT pre vybraných príslušníkov ANP a bol priamo zodpovedný za výučbu taktiky vstupov do budov a manipuláciu so zbraňami. Dôstojník vojenskej polície bol členom spravodajskej bunky – Intell Cell. Jednou z jeho úloh bol zber a vyhodnocovanie spravodajských informácií o možných hrozbách voči samotnému kempu, či výcvikovému tímu (International Training Centre). Príslušníci vojenskej polície pôsobili spoločne s príslušníkmi vojenskej polície AČR v rámci štruktúry medzinárodného výcvikového tímu pod velením francúzskej Gendarmerie v celom operačnom priestore s mandátom do ukončenia operácie ISAF.

Z dôvodu dosiahnutia požadovaného stupňa pripravenosti ANP a postupného osamostatnenia Výcvikového centra ANP bolo uznesením NR SR č. 500 z 14. marca

2013 ukončené pôsobenie príslušníkov vojenskej polície v operácii ISAF a ich stiahnutie na vlastné územie.

POZNÁMKY

4. 14 Skupina pre špeciálne operácie – SOTU (september 2011 – marec 2013)

V súlade s požiadavkami NATO, potrebami operačného veliteľa operácie ISAF a v kontexte zvýšenia úsilia NATO v oblasti výcviku a budovania ANSF, vyslovila NR SR svojim uznesením č. 195 zo 7. decembra 2010 súhlas s vyslaním jednotky síl pre špeciálne operácie z 5. pluku špeciálneho určenia do vojenskej operácie ISAF v Afganistane v počte do 20 príslušníkov OS SR. Cieľom vyslania bolo vykonávanie špeciálnych operácií so zameraním na vojenskú asistenciu a získanie nevyhnutných praktických skúseností za použitia novej výzbroje a výstroja v reálnej operácii.

Jednotka bola do ISAF-u vyslaná v rotácii september 2011 na plnenie úloh vojenskej asistencie a výcviku, mentorovania a podpory ANSF. Nadriadeným stupňom Special Operations Task Unit (jednotka síl pre špeciálne operácie – ďalej len „SOTU“) bol ISAF SOF/TF-10 (US) s hlavným priestorom operácie v provinciách Logar a Nangarhar. Priestor pôsobenia bol vymedzený na celý operačný priestor s mandátom do ukončenia operácie ISAF.

Druhy operácií:

- a) TCAC (Tactical Commander Approved Conop) – konvoje, KLE (Key Leader Engagement), VCP (Vehicle Check Point), QRF, CR (Cache Recovery);
- b) Level 0 – SP (Security Patrol), ARP (Armed Reconnaissance Patrol), C & S (Cordon and Search), AR (Armed Reconnaissance);
- c) Level 1 – DDO (Deliberate Detention Operation).

Hlavné úsilie bolo zamerané na mentorovanie a výcvik Afganskej policajnej jednotky Province Response Company (Pohotovostný policajný útvar – ďalej len „PRC“).

Celý mentoring bol rozdelený na dve časti:

- a) prvá časť bola venovaná výcviku PRC so zameraním na streleckú prípravu, boj v zastavaných oblastiach, v plánovaní operácií a taktickej príprave;
- b) druhá časť bola zameraná na vykonávanie operácií ako sú bezpečnostná patrola, ozbrojený prieskum, odhalenie a zničenie skladísk zbraní a drog, zadržanie nebezpečného nepriateľa atď.

Jednotka SOTU taktiež plnila úlohy QRF, ktoré poskytovala pre potreby PRC v prípade, ak by sa PRC dostala do kontaktu s nepriateľom a tým by potreboval podporu. Výsledkom mentoringu PRC boli ich samostatné operácie, ktoré vykonali s ale i bez priamej podpory koalíčných síl. Prehodnotením a optimalizáciou národných záujmov a cieľov operácie ISAF, ako aj závermi summitu NATO v Chicagu 20. – 21. mája 2012 bolo uznesením NR SR č. 117 z 24. júla 2012 ukončené pôsobenie príslušníkov jednotky síl pre špeciálne operácie SOTU a v marci 2013 a ich stiahnutie na vlast-

POZNÁMKY

né územie. Ukončenie pôsobenia SOTU súviselo s potrebou vybudovania, výcviku a prípravy plánovaného nasadenia jednotky účelového zoskupenia pre špeciálne operácie (Special Operation Task Group – ďalej len „SOTG“), ktorá mala byť do operácie ISAF vyslaná v roku 2014.

Obrázok 19: Priama akcia, operácia typu Cordon and Search
(Foto: 5.pŠU Žilina)

4. 15 Účelové zoskupenie pre špeciálne operácie – SOTG (november 2013 – december 2014)

V nadväznosti na uznesenie NR SR č. 117 z 24. júla 2012 a v súlade s uznesením NR SR č. 500 z 14. marca 2013 mala byť vyslaná jednotka SOTG s mandátnym počtom do 150 profesionálnych vojakov. K realizácii nedošlo a bolo rozhodnuté, že v pôsobnosti schváleného mandátu dôjde k nasadeniu dvoch jednotiek, a to príspevok Poradná skupina síl pre špeciálne operácie (Special Operation Advisory Group – ďalej len „SOAG“) v celkovom počte 30 profesionálnych vojakov a príspevok Poradenský tím manévrových síl (Mobile Strike Forces Security Forces Advisory Team – ďalej len „MSF SFAT“) s celkovým počtom 48 vojakov.

Prvou líniou bolo vyslanie predsunutej skupiny v počte do 35 vojakov (SOAG – 5 profesionálnych vojakov, MSF SFAT – 17 profesionálnych vojakov) v mesiaci november 2013. Druhou líniou bolo doplnenie jednotiek SOAG a MSF SFAT o skupinu hlavných síl. Zámerom vyslania SOAG bolo posilniť účasť príslušníkov OS SR v plnení hlavných cieľov operácie ISAF – vo výcviku, poradenstve a podpore ANSF a celkovom posilňovaní kapacít ANSF v prospech afganských síl pre špeciálne operácie a vzhľadom na to, že tieto ciele ostali kľúčovou úlohou NATO v Afganistane aj po ukončení operácie ISAF.

4. 15. 1 Skupina špeciálnych operácií – SOAG (november 2013 – december 2014)

Jednotka SOAG zložená z príslušníkov SVK Special Operations Forces (ďalej len „SOF“) plnila jednotlivé úlohy spoločne s US partnerom, s ktorým bola dislokovaná na afganskej základni v blízkosti Kábulu. Zároveň bola podriadená veliteľstvu NATO Special Operation Component Command – Afghanistan – ďalej len „NSOCC-A“), kto-

ré uplatňovalo OPCON. Úlohou koalície jednotky SOAG, pod ktorú SVK SOAG patrila, bol rozvoj spôsobilostí veliteľstva divízie a jeho podriadených jednotiek (ANA Special Operations Command – ďalej len „ANASOC“) vo všetkých spôsobilostiach SOF, t. j. v horizontálnom (G1 až G6) a vertikálnom (strategicko-operačná, taktická úroveň) rozpätí. Zahŕňala taktiež poradenstvo a mentoring.

Obrázok 20: Výcvik ostreľovačov Afganskej jednotky
(Foto: 5.pŠU Žilina)

Štruktúra jednotky pozostávala:

- a) poradný úsek pre špeciálne operácie;
- b) poradná skupina síl pre špeciálne operácie.

Hlavné smery rozvoja:

- a) personálny manažment;
- b) velenie a riadenie (Command and Control – C2), plánovanie, targeting;
- c) logistika;
- d) spojenie;
- e) prezentácia ANASOC, kooperácia s armádami ANA a medzirezortnými jednotkami, budovanie vplyvu a vzťahov.

Poradenstvo a podpora ANSF:

- a) HARRIS KV Radio projekt;
- b) rozvoj spravodajských spôsobilostí;
- c) rozvoj spôsobilostí SOE (School of Excellence);
- d) rozvoj spôsobilostí jednotky logistického zabezpečenia GSK (General Support Kandak);
- e) rozvoj spôsobilostí ANASOC;
- f) program rozvoja ANASOC NCO (Non Commissioned Officer);
- g) interné zabezpečenie činnosti SOAG.

V procese poradenstva, plánovania a spravodajskej podpory boli výrazným prínosom i príslušníci 5. pluku špeciálneho určenia zaradení na pozície NSOCC-A a SOFFC (Special Operations Forces Fusion Cell), ako externého zdroja spravodajskej podpory.

POZNÁMKY

**4. 15. 2 Poradenský tím manévrových síl – MSF SFAT
(november 2013 – september 2014)**

Jednotka MSF SFAT plnila operačné úlohy v provincii Zábúl, so základňou vo FOB Apache a od začiatku apríla 2014 do konca septembra 2014 v provincii Kandahár, so základňou v KAF-e.

Štruktúra jednotky pozostávala:

- a) veliteľstvo;
- b) poradný tím pre štáb práporu;
- c) poradný tím pre jednotky;
- d) jednotka ochrany a obrany (FP);
- e) operačné centrum (TOC);
- f) skupina zabezpečenia (vyslaná v rámci predsunutej skupiny v mesiaci november 2013 bola stiahnutá).

Hlavnou úlohou jednotky MSF SFAT bolo vykonávanie asistencie pre manévrový prápor rýchlej reakcie ANA 4/2 MSF KDK v provinciách Kandahár a Zábúl so schopnosťou nasadenia na celom území Afganistanu. Príslušníci jednotky boli určení za poradcov, plnili široké spektrum úloh podpory, mentoringu a poradenstva 4/2 MSF KDK. Koordinovali aj aktivity medzi 4/2 MSF KDK a jemu nadriadenou 2. MSF brigádou ANA a koordináciu s odborným nadriadeným 2. MSF BDE SFAT (US partner) a s nadriadeným zabezpečujúcim podporu (v provincii Kandahár TF 1-12 Red Warrior). Príslušníci FP plnili úlohy ochrany poradcov počas presunov a poradenstva. Príslušníci TOC-u plnili úlohy podpory, prijímania, analýzy a odovzdávania informácií medzi nadriadeným a podriadeným stupňom počas pôsobenia príslušníkov jednotky mimo objektu základne KAF a zároveň sa spolupodieľali na výcviku 4/2 MSF KDK v oblasti palebnej podpory.

Obrázok 21: Výcvik vojakov Afganskej národnej armády s mínohľadačkami na základni FOB Langman
(Foto: kpt. Peter Poldruhák)

Tím MSF SFAT vykonával poradenskú činnosť týkajúcu sa C2 a v prípade potreby, aj v poskytovaní podpory v operačnom plánovaní taktických nasadení v ofenzívnych, defenzívnych, bezpečnostných a stabilizačných operáciách. Jednotka bola schopná samostatne plniť úlohy presunu, ochrany síl, komunikačnej a informačnej podpory a v primeranej miere taktiež logistickej a zdravotníckej podpory.

4. 16 Tím podpory komunikačných a informačných systémov – DCM (december 2012 – apríl 2013, apríl 2014 – december 2014)

Traja príslušníci budovanej spojovacej jednotky (Deployable Communications and Information Systems Module – ďalej len „DCM“) boli vyslaní do operácie ISAF v súlade s uznesením NR SR č. 117 z 24. júla 2012 ako nasaditeľný modul komunikačných a informačných systémov (ďalej len „KIS“) na plnenie úloh podpory C2 veliteľstva operácie ISAF s pôsobením v celom operačnom priestore s mandátom do 30. mája 2013. Operačne plnili úlohy v prospech IJC na základni KAIA v Kábule.

Na základe požiadavky veliteľa 3. spojovacieho práporu skupiny NATO pre KIS bol uznesením NR SR č. 1064 z 19. marca 2014 vyslaný v apríli 2014 ďalší príspevok DCM-C v počte do šesť profesionálnych vojakov ako príspevok k naplneniu jednej z kľúčových nedostatkových spôsobilostí NATO. V dvoch rotáciách sa vystriedalo celkovo päť profesionálnych vojakov. Hlavné úlohy jednotky DCM-C boli spojené s poskytovaním podpory služieb KIS, ako aj podpory rádiových systémov v rámci veliteľstva špeciálnych síl v Kábule.

Obrázok 22: Slávnostné privítanie príslušníkov DCM-C vracajúcich sa z operácie ISAF (Foto: npor. Maroš Omasta)

5 VOJENSKÁ OPERÁCIA RS AFGANISTAN

5. 1 Ukončenie operácie ISAF

NATO na summite vo Walese 4. – 5. septembra 2014 potvrdilo svoje predchádzajúce záväzky podieľať sa na ďalšom výcviku, asistencii a poradenstve ANSF prostredníctvom výcvikovej operácie, finančne prispievať k udržateľnosti ANSF a zintenzívniť partnerskú spoluprácu s Afganistanom. Operácia ISAF sa postupne transformovala na operáciu RS a ukončila svoju činnosť k 31. decembru 2014. Do operácie ISAF sa

POZNÁMKY

zapojilo celkovo 51 krajín, z toho 28 členských štátov NATO. Na jej vrchole v roku 2010 bolo v Afganistane nasadených približne 140 000 vojakov. Počas trvania operácie ISAF vrátane operácie OEF zahynulo 3 485 koalíčných vojakov, z toho 2 356 z USA.¹⁸⁾

Obrázok 23: Celkové počty príslušníkov OS SR v operácii ISAF

5.2 Vznik operácie RS

Operácia RS vznikla dňa 1. januára 2015 na základe rozhodnutia Severoatlantickej rady NATO z 28. novembra 2014, rezolúcie BR OSN č. 2189 z 12. decembra 2014 a platnej dohody o statuse síl (Status Of Forces Agreement – ďalej „SOFA“). Táto operácia je svojím charakterom odlišná od operácie ISAF, nakoľko je menšia a jedná sa o nebojovú operáciu. Jej hlavným cieľom je podpora budovania a rozvoja schopností ANSF, ktoré budú pod efektívnou civilnou kontrolou a riadením schopné čeliť bezpečnostným výzvam v krajine. Konečným cieľom operácie RS je dosiahnutie takého stavu, aby afganská vláda bola schopná prevziať zodpovednosť za vlastnú bezpečnosť, rešpektujúc ľudské práva a zákon, bez potreby podpory NATO. Operácia RS je zameraná predovšetkým na výcvik, poradenstvo a asistenciu ANSF.¹⁹⁾

5.3 Hlavné úlohy operácie RS

SR sa na základe uznesenia NR SR č. 1531 z 11. decembra 2014 zapojila do výcvikovej operácie RS spôsobnosťami špeciálnych síl, príspevkami do ROLE 1&2, do NSE, do veliteľských štruktúr operácie a do nasaditeľného modulu KIS (DCM-C). Uvedené príspevky boli uznesením v roku 2015 doplnené o príspevok SR do Leteckého výcvikového tímu (Air Advisory Team – ďalej len „AAT“), ktorý zabezpečuje výcvik pilotov ANA na vrtuľníkoch 17/171. Slovenskí vojaci by mali v novej operácii pôsobiť až do jej ukončenia.

Medzi hlavné úlohy operácie RS patria:²⁰⁾

Výcvik (Train):

- a) tvorba výcvikových programov;
- b) výstavba a podpora výcvikových inštitúcií s cieľom generovať a cvičiť AFG sily;

18) Coalition casualties in Afghanistan. Wikipedia, 2016.

19) Operácia Resolute Support, Afganistan. Wikipedia, 2016.

20) Operácia Resolute Support, Afganistan. Wikipedia, 2016.

- c) zavedenie a rozvíjanie hodnotenia výcviku;
- d) výcvik ANSF zamerať na:
 - 1) opatrenia proti civilným obetiam,
 - 2) vedenie operácií v medziach zákona,
 - 3) ochranu ľudských práv,
 - 4) ochranu a rešpektovanie žien a detí,
 - 5) redukciu korupcie,
 - 6) vojenské/policačné povinnosti v súlade s AFG ústavou a zákonmi.

Poradenstvo (Advise):

- a) podpora a ovplyvnenie výstavby ANSF prostredníctvom pozorovania, vyhodnocovania a hlásenia;
- b) koordinácia a distribúcia informácií na všetkých stupňoch a medzi jednotlivými zložkami;
- c) civilná kontrola a dohľad nad ANSF.

Asistencia (Assist):

- a) výstavba a rozvoj systémov, procesov a postupov ANSF pri plánovaní, programovaní, finančnom manažmente a administratívnej podpore.

6 ZÁVER

Pomoc medzinárodného spoločenstva zameraná na zvýšenie bezpečnosti v Afganistane sa realizovala operáciou koalíčných síl Trvalá sloboda vedenou USA, operáciou ISAF pod vedením NATO, misiou UNAMA (United Nations Assistance Mission in Afghanistan) pod vedením OSN a policačnou misiou EÚ (EUPOL Afghanistan).

SR sa ako člen NATO pripojila k snahe pomôcť ľuďom v Afganistane zlepšiť ich podmienky pre dôstojnejší a spokojnejší život, vytvoriť také bezpečnostné prostredie, ktoré by umožňovalo medzinárodným humanitárnym organizáciám obnovovať v Afganistane infraštruktúru, vzdelávacie a zdravotnícke zariadenia a napomáhalo pri upevňovaní moci centrálnej vlád a pri budovaní právneho štátu.²¹⁾

SR vždy pristupovala k operácii ISAF s maximálnou zodpovednosťou, pričom dôraz kládla najmä na postupné posilňovanie zastúpenia OS SR v rámci operácie, podporu komplexného prístupu medzinárodného spoločenstva k Afganistanu, rastúcu koordinačnú úlohu OSN, angažovanosť EÚ a spoluprácu NATO-EÚ.

Príslušníci OS SR podporili aj humanitárny rozmer našej vojenskej prítomnosti v krajine a podarilo sa im rozširovať okruh subjektov, ľudí aj tém pri poskytovaní pomoci tým, ktorí na to boli odkázaní. V spolupráci s Ústredím ekumenickej pastoračnej služby v OS SR úspešne zrealizovali šesť humanitárnych pomoci pre Afganistan v celkovej hodnote darovaného materiálu za viac ako 460 tisíc eur.²²⁾

21) TOMÁŠEKOVÁ, L.: Ozbromené sily Slovenskej republiky a vojenská operácia ISAF. 2015.

22) *Líder* č. 1/2015 : OS SR a ISAF vo faktoch, dátumoch a číslach. Bratislava, 2015.

POZNÁMKY

Obrázok 24: Humanitárna pomoc Slovenska pre Afganistan
(Foto: pplk. Milan Žilinčár)

Slovenskí vojaci doposiaľ participovali na viac ako dvoch desiatkach operácií jednotlivých organizácií medzinárodného krízového manažmentu. Z vojenského hľadiska bola najvýznamnejšou participácia na vojenskej operácii ISAF v Afganistane. Pôsobenie príslušníkov OS SR v nej bolo pozitívne hodnotené nielen spojencami, ale aj vládou Afganskej islamskej republiky. Slovenskí vojaci v nej získali mnoho skúseností a zručností, vďaka ktorým si prehĺbili svoje odborné spôsobilosti.

Pôsobenie príslušníkov OS SR v operácii ISAF malo veľký vplyv na zvyšovanie profesionality jednotiek a jednotlivcov a na pripravenosť (interoperabilitu) OS SR plniť úlohy podľa štandardov NATO. Pre veliteľov to bola neoceniteľná praktická skúsenosť a možnosť preveriť si schopnosti riadiť plnenie bojových operačných úloh priamo v bojových podmienkach, v plnej miere niesť zodpovednosť za ich efektívne plnenie a za životy podriadených. O takto získané návyky a poznatky sa potom velitelia a náčelníci môžu opierať a využívať ich na to, aby výcvik podriadených jednotiek a jednotlivcov na území SR bol efektívny a zmysluplný.

Za dvanásťročné pôsobenie bolo na územie Afganistanu (do operácií EOF a ISAF) postupne v 22. rotáciách vyslaných 3 591 profesionálnych vojakov OS SR, z toho bolo 17 žien. Vo funkcii veliteľa SLOVCON-u pôsobilo 25 veliteľov (z toho traja v operácii EOF). SR bola de facto najväčším prispievateľom vojenskej pomoci pre Afganistan spomedzi všetkých členských krajín NATO a na 11. mieste z pohľadu všetkých zainteresovaných krajín.²³⁾ Príslušníci OS SR odmínvali viac ako dva milióny m² a mesačne skontrolovali cca 20 000 áut na vstupných bránach základne KAF.²⁴⁾

Profesionálni vojaci OS SR počas celého pôsobenia v operácii ISAF boli za svoje odhodlanie, nasadenie a vysokú profesionálnu činnosť vyznamenaní mnohými oceneniami a medailami od svojich nadriadených, ale aj od koalíčných partnerov. Medzi najvýznamnejšie ocenenia udelené v tejto operácii patrili titul „Hrdina dňa“, titul „Hrdina bojiska“, medaila „Za statočnosť“, udelenie medailí ministerstvom obrany USA, či uvedenie veliteľa EOD tímu do Siene slávy OS SR.

23) M. Glváč : Slovenská republika na samite NATO... . 2014.

24) M. Glváč : Ďakujem každému vojakovi 2014..

Obrázok 25: Non-Article 5 – Medaila NATO ISAF ²⁵⁾

Pri plnení operačných úloh v operácii ISAF na území Afganistanu zahynuli traja príslušníci OS SR:

- dňa 9. júla 2013 zahynul po streľbe príslušníka ANA zo strážnej veže KAF na skupinu slovenských vojakov rtn. in memoriam Daniel KAVULIAK;
- dňa 27. decembra 2013 zahynuli pri výbuchu improvizovaného výbušného zariadenia počas presunu koalícieho konvoja z Campu Phoenix do Campu Morehead v Kábule kpt. in memoriam Edmund MAKOVNÍK a rtm. in memoriam Patrik FRAŠTIA.

Okrem toho, dňa 9. júla 2013 príslušník ANA pri streľbe zo strážnej veže KAF na skupinu slovenských vojakov postrelil vojakov Mateja MACHA a Martina CHROPOVSKÉHO.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

ADL 104 ISAF Basic [online]. NATO ADL Courses , 2016. [cit. 2016-10-28]. Dostupné na internete: <<https://jadr.act.nato.int/>>.

Coalition casualties in Afghanistan [online]. Wikipedia, 2016. [cit. 2016-10-28]. Dostupné na internete: <https://en.wikipedia.org/wiki/Coalition_casualties_in_Afghanistan>.

Handbook No. 09-02 : The First 100 days Operation Enduring Freedom [online]. 2008. [cit. 2016-10-21]. Dostupné na internete: <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/call/call_09-02.pdf>.

Handbook No.11-06 : Afghanistan Provincial Reconstruction Team [online]. 2011. [cit. 2016-11-01]. Dostupné na internete: <<http://usacac.army.mil/sites/default/files/publications/11-16.pdf>>.

²⁵⁾ NATO Medal. Wikipedia, 2016.

POZNÁMKY

Informačná pomôcka pre operáciu ISAF. Martin : Výcviková jednotka vojenských misií Martin, 2013. 171 s.

International Security Assistance Force [online]. Wikipedia, 2016. [cit. 2016-10-28]. Dostupné na internete: <https://en.wikipedia.org/wiki/International_Security_Assistance_Force>.

ISAF – Afganistan [online]. GŠ OS SR, 2016. [cit. 2016-10-28]. Dostupné na internete: <<http://web.gs.mil.sk/sbsp/oop/>>.

ISAF : Security Force Assistance Guide [online]. 2012. [cit. 2016-11-03]. Dostupné na internete: <<https://info.publicintelligence.net/ISAF-SecurityForceAssistance.pdf>>.

ISAF's Mission in Afghanistan (2001 – 2014) [online]. NATO, 2016. [cit. 2016-10-28]. Dostupné na internete: <http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69366.htm>.

IVANČÍK, R. - JURČÁK, V.: *Kauzalita participácie Ozbrojených síl Slovenskej republiky v operáciách medzinárodného krízového manažmentu a jej finančné aspekty*. Ostrowiec Świętokrzyski : Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Św., 2014. 214 s. ISBN 978-83-64557-05-7.

IVANČÍK, R. - JURČÁK, V.: *Mierové operácie vybraných organizácií medzinárodného krízového manažmentu*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2013. 230 s. ISBN 978-80-8040-469-7.

IVANČÍK, R. - JURČÁK, V.: *Peace Operations of International Crisis Management*. Ostrowiec Świętokrzyski : Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Św., 2013. 180 s. ISBN 978-83-936652-6-6.

Líder 1/2015 : OS SR a ISAF vo faktoch, dátumoch a číslach [online]. Bratislava : Generálny štáb OS SR, ŠbSP, OdbP, 2015. [cit. 2016-11-03]. S. 48 - 61. Dostupné na internete: <<http://web.gs.mil.sk/sbsp/odbp/oad/Lder/Forms/AllItems.aspx>>.

M. Glváč: Ďakujem každému vojakovi za jeho prácu v operácii ISAF, ktorá po 10. rokoch končí [online]. MO SR, 2014. [cit. 2016-10-28]. Dostupné na internete: <<http://www.mosr.sk/33135-en/m-glvac-dakujem-kazdemu-vojakovi-za-jeho-pracu-v-operacii-isaf-ktora-po-10-rokoch-konci/?pg=7>>.

M. Glváč : Slovenská republika na samite NATO deklarovala ochotu ďalej pomáhať v Afganistane, zapojí sa do novej misie po roku 2014 [online]. MO SR, 2014. [cit. 2016-10-28]. Dostupné na internete: <<http://www.mosr.sk/32812-sk/m-glvac-slovenska-republika-na-samite-nato-deklarovala-ochotu-dalej-pomahat-v-afganistane-zapoji-sa-do-novej-misie-po-roku-2014>>.

MURÍŇ, F.: Vojaci v Afganistane ocenení medailami Non-Article 5 Medal [online]. MO SR, 2009 [cit. 2016-09-23]. Dostupné na internete: <www.mosr.sk/vojaci-v-afganistane-ocneni-medailami-non-article-5-medal>.

Nasadenie vojakov OS SR v misiách NATO [online]. 2016. [cit. 2016-10-28]. Dostupné na internete: <<http://forum.valka.cz/topic/view/37536#229529>>.

NATO Medal [online]. Wikipedia, 2016. [cit. 2016-10-28]. Dostupné na internete: <https://en.wikipedia.org/wiki/NATO_Medal>.

Operácia Resolute Support, Afganistan [online]. MO SR, 2016. [cit. 2016-10-28]. Dostupné na internete: <<https://www.mod.gov.sk/operacia-resolute-support-afganistan/>>.

Prehľad ukončených operácií medzinárodného krízového manažmentu [online]. MO SR, 2016. [cit. 2016-10-21]. Dostupné na internete: <<https://www.mosr.sk/prehľad-ukoncenyh-operacii-medzinarodneho-krizoveho-manazmentu/>>.

Ročenky MO SR 2003 - 2008, 2012 - 2015 [online]. MO SR, 2016. [cit. 2016-10-28]. Dostupné na internete: <<http://www.mod.gov.sk/knizne-publikacie/>>.

ŠIMKO, J. (red.): *Príručka vojaka Ozbrojených síl Slovenskej republiky vo vojenskej operácii ISAF*. 8. upravené vyd. Liptovský Mikuláš : Personálny úrad OS SR, 2013. 128 s.

ŠVANTNER, P. (red.): *Príručka vojaka Ozbrojených síl Slovenskej republiky vo vojenskej operácii ISAF*. 3. vyd. Trenčín : Kultúrne a metodické centrum OS SR, 2008. 82 s.

ŠVANTNER, P. (red.): *Príručka vojaka Ozbrojených síl Slovenskej republiky vo vojenskej operácii ISAF* [online]. 4. vyd. Trenčín : Kultúrne a metodické centrum OS SR, 2009. [cit. 2016-10-05]. 88 s. Dostupné na internete: <www.domarmady.sk/data/att/4867_subor.pdf>.

TOMÁŠEKOVÁ, L.: Ozbrojené sily Slovenskej republiky a vojenská operácia ISAF [online]. In: *Vojenské rozhledy*, 2015, č. 2. 153 s. [cit. 2016-11-03]. ISSN 2336-2995. Dostupné na internete: <[http://www.vojenskerozhledy.cz/archiv-menu search/pоследni-cisla-01/127-c-2-2015](http://www.vojenskerozhledy.cz/archiv-menu-search/pоследni-cisla-01/127-c-2-2015)>.

Uznesenia národnej rady Slovenskej republiky č. 866/2004, č. 2004/2005, č. 671/2007, č. 901/2008, č. 1514/2009, č. 1905/2010, č. 195/2010, č. 117/2012, č. 500/2013, č. 728/2013, č. 1064/2014 [online]. 2004 až 2014. [cit. 2016-10-21]. Dostupné na internete: <http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=schodze/uznesenia_search>.

VANGA, M.: *Afganský zápisník*, Bratislava : MAGNET PRESS s.r.o., 2012. 240 s. ISBN 978-80-89169-23-8.

VITKO, P.: Afganistan. In: *Obrana*, roč. 22, 2014, č. 9, s. 4 - 15, ISSN 1336-1910.

War in Afghanistan (2001 – 2014) [online]. Wikipedia, 2016. [cit. 2016-10-28]. Dostupné na internete: <[https://en.wikipedia.org/wiki/War_in_Afghanistan_\(2001%E2%80%932014\)](https://en.wikipedia.org/wiki/War_in_Afghanistan_(2001%E2%80%932014))>.

Zkušenosti jednotek AČR z operace ISAF. 1. vyd. Vyškov : Institut rozvoje a doktrín VeV, VA Vyškov, 2014.

ŽIAK, J.: Naviesť bojový rytmus. In: *Obrana*, roč. 18, 2010, č. 3, s. 10 - 11, ISSN 1336-1910.

ŽIAK, J.: Šťastie žičí pripraveným. In: *Obrana*, roč. 22, 2014, č.10, s. 34 - 35. ISSN 1336-1910.

POZNÁMKY**TÉMY NA VEDENIE ZÁVEREČNEJ DISKUSIE**

1. Charakteristika a vznik operácie ISAF.
2. Úlohy operácie ISAF v roku 2001 a v roku 2003.
3. Organizácia prípravy nasadzovaných jednotiek OS SR do operácie ISAF.
4. Definovanie jednotlivých spôsobilostí SLOVCON-u v operácii ISAF.
5. Úlohy operácie RS v súčasnosti.

NÁRODNÁ PROTIDROGOVÁ STRATÉGIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY NA OBDOBIE ROKOV 2013 – 2020 A JEJ ROZPRACOVANIE V REZORTE OBRANY

POZNÁMKY

mjr. Mgr. Michaela ŠTAMMOVÁ

ÚVOD

Problematika konzumácie drog a vzniku drogových závislostí predstavuje vážny sociálno-patologický jav s narastajúcou tendenciou a globálnym spoločenským významom. O drogách hovoríme najčastejšie ako o dvoch veľkých kategóriách – tzv. legálnych (sociálne akceptovaných, ktorých konzumácia nie je v rozpore s platnými zákonmi našej krajiny) a o nelegálnych (zakázaných). Legálne drogy neznamenajú menší problém, prípadne menšie spoločenské nebezpečenstvo len preto, že v ich prípade máme do činenia s drogami, ktorých užívanie je kultúrne integrované.

1 DROGY, DROGOVÁ ZÁVISLOSŤ

Z farmaceutického hľadiska predstavuje droga všeobecné označenie pre všetky látky, vrátane liečiv, ktorými možno dosiahnuť zmeny stavov vedomia, nálad, povzbudenie alebo utlmenie psychických alebo somatických funkcií a vyvolanie psychických zážitkov ako sú ilúzie alebo halucinácie.

Svetová zdravotnícka organizácia definuje drogu ako akúkoľvek látku, ktorá je schopná po vstupe do živého organizmu pozmeniť jednu alebo viac jeho funkcií, pôsobí priamo alebo nepriamo na centrálny nervový systém a môže mať priznané postavenie lieku.

Spoločnou vlastnosťou všetkých drog je schopnosť vyvolať u konzumenta závislosť. Jednotlivé drogy sa od seba líšia účinkom na psychiku (aktivujúce alebo utlmujúce), dopadom na somatické a psychické funkcie a taktiež intenzitou a rýchlosťou vyvolania závislosti u konzumenta. Ako drogu môžeme vnímať každú látku, prírodnú alebo syntetickú, ktorá spĺňa nasledujúce dve podmienky:

- má psychotropný účinok, určitým spôsobom ovplyvňuje prežívanie životnej reality,
- môže vyvolať závislosť.

Ako drogovú závislosť kvalifikujeme chorobný vzťah k drogám, ktorý je charakterizovaný nekontrolovateľnou túžbou vpravovať si drogy do organizmu akýmkoľvek spôsobom. Známa je definícia Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO). Zdôrazňuje predovšetkým túžbu po droge, ktorá pozostáva zo štyroch charakteristík:

- neprekonateľná žiadostivosť alebo potreba nutkavého charakteru pokračovať v konzumácii drogy a zadovážovať si ju akýmkoľvek spôsobom,
- tendencia k zvyšovaniu konzumovaných dávok,
- psychická a všeobecne fyzická závislosť od účinkov, ktoré môže droga vyvolať,
- zničujúci účinok na individuum a spoločnosť.

POZNÁMKY

Vznik závislosti nie je však vyhovujúce chápať výlučne farmakologicky, tzn. zdôrazňovať len vlastnosti drogy a ignorovať množstvo ďalších faktorov ako sú napríklad sociálne, psychologické, skupinové, osobnostné a ďalšie, ktoré niekedy podmieňujú vznik závislosti nezávisle od jej typu. V odbornej literatúre sa čoraz častejšie stretávame s kritikou koncepcie, podľa ktorej je závislosť chorobou. Keď hovoríme o závislosti, spravidla vždy ide o biologický a súčasne i sociálny jav.

Tento vzťah je sprevádzaný zotročovaním osobnosti drogou, ktorý sa prejavuje aj vo fyzickej, psychickej a sociálnej sfére jednotlivca. O fyzickej závislosti hovoríme vtedy, keď je prerušenie konzumácie drogy sprevádzané príznakmi presne opačnými ako sú tie, pre ktoré jednotlivec drogu vyhľadával a užíval. Mechanizmus vzniku fyzickej závislosti spočíva v prispôbovaní sa organizmu novej úrovni homeostázy v dôsledku konzumovania drogy a reakciami tela na porušovanie tejto novej homeostázy. Psychická závislosť býva označovaná ako neodolateľné nutkanie a potreba pokračovať v konzumovaní drogy. Prejavuje sa správaním, v ktorom prevláda usilovné vyhľadávanie drogy a to i napriek tomu, že konzument vie o rizikách dopadu užívania drogy na svoje zdravie.

Psychická závislosť spravidla predchádza fyzickej závislosti, ale treba upozorniť na to, že nie vždy musí fyzická závislosť nastať, hoci dochádza k poškodeniu organizmu. Menej často sa hovorí o spoločenskej závislosti (kolektívna konzumácia drog, techno-scéna, disko-kultúra a i.) spravidla spojenej s ritualizáciou, teda súborom postupov a obyčají spojených s konzumáciou drog. Súčasťou problémov spoločenskej závislosti je vznik osobitných hodnôt a noriem, ktorými sa postupne riadi sociálne správanie závislých. Extrémnym prípadom je vznik tzv. kolektívnej prodrogovej klímy. Kto v atmosfére prodrogovej klímy nekonzumuje drogu, nie je „in“, stáva sa spoločensky diskreditovaným. Účinok prodrogovej klímy je vysoko sociálno-patologický, často je zodpovedný za vznik závislosti a je veľmi ťažko ovplyvniteľný.

Droga je upravená surovina nerastného, rastlinného alebo živočíšneho pôvodu, ktorá je po vpravení do ľudského organizmu schopná vyvolať psychickú alebo fyzickú závislosť. Škodlivosť konzumácie drogy nespočíva iba vo vysokom stupni pravdepodobnosti vzniku závislosti. Profesor Novomeský v tejto súvislosti hovorí, že v ľudskom tele nie je orgán alebo tkanivo, ktoré by droga nezasiahla a ktorý by droga skôr alebo neskôr nepoškodila, či dokonca celkom nezničila.

Drogy, vrátane tzv. mäkkých drog (napríklad marihuana), poškodzujú nervové bunky priamo v mozgu, rozbíjajú nervové vlákna v bielej mozgovej hmote, spôsobujú poruchy cirkulácie mozgovomiešneho likvora, či narúšajú pevnosť stien mozgových ciev. Pred účinkami drog nie je chránený ani zrak. Po fajčení marihuany sa vnútroočný tlak zvyšuje až o 25 %. Pri vnútrožilovej aplikácii drog sa z nesterilných ihl zanesú mikroorganizmy schopné ťažko narušiť srdcový sval, či chlopne v srdci. V pľúcach konzumentov drog sa môžu rozvíjať zápaly, často aj plesňové. Niekedy sa tu vytvárajú aj granulómy okolo cudzích hmôt z drogových prímiesí. Pečeň toxikomana je závažne postihnutá, obvykle vo forme ťažkého zápalu alebo cirhózy, čo môže viesť k zlyhaniu jej funkcie a k smrti. Obličky drogového konzumenta strácajú schopnosť správnej filtrácie krvi, v moči sa objavujú bielkoviny, krv, hnis, časom môže dôjsť k úplnému zlyhaniu činnosti obličiek a k smrti. Niekedy vznikajú bakte-

riálne zápalý obličiek, taktiež s možnosťou ich terminálneho zlyhania. ¹⁾

POZNÁMKY

Drogová závislosť má dve formy:

1. psychická závislosť,
2. somatická závislosť.

Psychická závislosť sa prejavuje rôznym stupňom intenzity túžby po droge, ktorá núti človeka k opakovanému požitiu drogy. Väčšinou sa viaže na špecifické faktory, ktoré konzumáciu drogy sprevádzali, ako napr. prostredie, hudba, skupinový konzum, rituály. Neprítomnosť návykovej látky v organizme sa prejavuje únavou, vyčerpanosťou, podráždenosťou, napätím, agresivitou. Zasiahnutá je nielen racionálna oblasť, ale aj emocionálna, behaviorálna a sexuálna. Táto forma závislosti je spoločná pre všetky drogy a z hľadiska liečby je závažnejšia, pretože si vyžaduje dlhodobé liečenie, resocializáciu a reštrukturalizáciu životného štýlu.

Somatická závislosť vzniká dlhodobým a častým konzumovaním drogy, čím sa táto stáva súčasťou látkovej výmeny organizmu jednotlivca. Pri vyradení drogy alebo znížení obvyklej dávky dochádza k abstinenčným príznakom, pre ktoré je charakteristické kolísanie telesnej teploty, zmeny krvného tlaku, pulzu, kŕče, nadmerné potenie, triaška, nechutenstvo, nepokoj, úzkosť, nespavosť alebo nevoľnosť. Pri niektorých drogách, ako sú napríklad cigarety, čierna káva a kanabisové produkty je somatická závislosť niekedy potlačená.

Sprievodným znakom somatickej závislosti je tzv. abstinenčný syndróm, ktorý možno charakterizovať ako súbor psychických a somatických príznakov. Úzko súvisí so základnými vlastnosťami drogy, s jej schopnosťou preniknúť do organizmu, ovplyvniť funkcie v organizme a stať sa súčasťou jeho látkovej premeny.

V súvislosti so vznikom závislosti na návykových látkach je nutné definovať pojem tolerancia. Je to schopnosť organizmu znášať určité látky. Častá a dlhodobá konzumácia návykových látok sa prejavuje stálym zvyšovaním dávky, aby mal vyvolaný účinok mal rovnakú intenzitu. Organizmus sa rôznymi mechanizmami prispôsobí na stály prísun drogy. Pri opakovanom užívaní sa účinnosť drogy oslabuje až stráca a na dosiahnutie očakávaného efektu návykovej látky treba dávku stále zvyšovať.

²⁾

Táto skutočnosť sa masovo prejavila, keď nemecký Wehrmacht experimentoval s využitím pervitínu počas 2. svetovej vojny. Po úspešných experimentoch na študentoch berlínskej univerzity, vyskúšali vojenský lekári pervitín v boji počas prepadnutia Poľska v septembri 1939. Od júna do decembra 1939 bolo Wehrmachtu dodaných 27 miliónov tabletiiek pervitínu, ktoré mali zaručovať mimoriadnu bojovnosť, vytrvalosť a rýchlosť pri bojových akciách. Vojaci išli do boja v stave blízkom nadšeniu. Poľská armáda stála proti nepriateľovi, ktorý mal materiálnu, technickú a personálnu prevahu podporenú pervitínom. Na francúzske ťaženie dodali nemecké

1) ONDREJKOVIČ, P. a kol.: *Sociálna patológia*. Bratislava : VEDA, 2000.

2) VARMUŽA, J.: *Metodická príručka pre koordinátorov...* . Bratislava : Občianske združenie Prevencia V&P, 2001.

POZNÁMKY

chemické továrne 35 miliónov kusov pervitínu. Vojenský lekári sledovali regeneráciu pechoty a neuniklo im, že sa stále predlžovala a koncentrácia v boji slabla. Pravidelné užívanie viedlo do začarovaného kruhu: návyk – závislosť – zvyšovanie dávky. V júni 1941, na začiatku vojny so Sovietskym zväzom, nadšenie lekárov z pervitínu opadlo. Na základe aktivít lekára Leonarda Contiho sa začalo všeobecne uznávať, že pervitín môže mať negatívny vplyv na zdravie vojakov. V roku 1943 sa začala presadzovať reštrikcia užívania pervitínu na fronte. Potvrdilo sa, že doba želanej bojovej koncentrácie sa znižovala a naopak doba následnej regenerácie sa predlžovala, takže sa strácal požadovaný efekt a navyše rástla závislosť vojakov na pervitíne.³⁾

Medzi znaky závislosti patria:

- silná túžba alebo pocit nutkania používať návykovú látku (tzv. „craving“ alebo „baženie“),
- problémy so sebaovládaním,
- somatický odvykací stav,
- nárast tolerancie na užívanú látku,
- zanedbávanie záujmov a voľnočasových aktivít,
- pokračovanie v konzumácii aj napriek jasnému dôkazu negatívnych následkov.

Typy drogovej závislosti

Svetová zdravotnícka organizácia navrhla klasifikáciu ôsmich typov drogovej závislosti (okrem závislosti na alkohole, tabaku a kofeíne), pri ktorých určuje typ závislosti práve typ aplikovanej drogy. Je to drogová závislosť:

1. opiátového typu,
2. na liečivách s centrálnym tlmivým účinkom,
3. kokaínového typu,
4. kanabisového typu,
5. amfetamínového typu,
6. cathového (katového) typu,
7. halucinogénového typu,
8. solvenciového typu.

Drogová závislosť opiátového typu

Opiáty sú prírodné, polosyntetické alebo syntetické látky obsahujúce návykový jed. Pôvodne sa používali na zmierňovanie bolesti. Stali sa súčasťou liekov proti rôznym ochoreniam a postupne sa začali zneužívať ako omamné látky. Najskôr sa objavilo ópium, z ktorého sa rafinovali morfium a kodeín a z nich sa postupne vyvinul heroín a ďalšie drogy. Závislosť od drog opiátového typu nastupuje rýchlo, často už po prvom požití. Typickým znakom užívania opiátov sú zúžené, špendlíkové zrenice. Ďalšími častými znakmi sú poruchy koordinácie, neistá chôdza a trvalý

3) LANG, Č.: Pervitín vo vojne. Ako amfetamínová droga pomáhala a súčasne likvidovala Hitlerovu armádu. In: *Reflex* č. 37, 15. 9. 2016.

kľudový tremor (tras rúk), ďalej je prítomné omámenie, spomalené reakcie, vodnaté oči, klesnuté viečka, kolísanie hlavy, rozpälená alebo svrbiaca pokožka, celková slabosť, závraty, neschopnosť sústrediť sa, pocity eufórie. Pri dlhodobom užívaní nastáva zhoršenie telesného a psychického stavu. Heroín oslabuje imunitný systém, čím spôsobuje náchylnosť na infekčné ochorenia a hepatitídy. Závislý stráca záujem o akúkoľvek činnosť, je apatický a má sklony ku kriminálnemu konaniu.

Heroín spôsobuje psychickú i fyzickú závislosť. Pri odvykaní, zamedzení užívania tejto látky, dochádza u závislého k trýznivému abstinenčnému syndrómu. Narkoman má poruchy spánku, bolesti v celom tele, hnačky, potí sa, má búšenie srdca a nevoľnosť, zvracia a je mu zima. Často trpí depresívnou náladou s myšlienkami na samovraždu. Nežiadúcim účinkom všetkých opiátov je utlmenie dýchacieho systému. Užívanie heroínu môže spôsobiť zástavu dýchania a súčasne pokles srdcovej frekvencie, čo vedie až k zástave srdca.

Drogová závislosť na liečivách s centrálnym tlmivým účinkom

Najčastejšie sa užívajú hypnotiká, narkotiká, analgetiká a anxiolytiká. Pri ich dlhodobejšom užívaní sa na nich vytvára závislosť. Hypnotiká a narkotiká majú utišujúci účinok. Aj pre túto vlastnosť sa začali zneužívať a stali sa z nich legálne drogy, pretože sa používajú ako liečivá. Mnohé z nich sa používajú ako prostriedky proti prechladnutiu, horúčke a bolesti. Hypnotiká sa predpisujú proti nespavosti, sedatíva a anxiolytiká uvoľňujú svalové napätie a súčasne aj psychické napätie, úzkosť a depresie. Ľudský organizmus sa im rýchlo prispôsobuje a závislosť od nich je veľmi rozšírená. Odvykanie je oveľa dlhšie ako pri iných drogách. Nadmerné dávky prehĺbujú spánok a uvoľňujú telesné funkcie do takej miery, že sa môžu objaviť poruchy srdcovej činnosti, poruchy dýchania, až smrť. Viditeľná je chybná koordinácia pohybov, poruchy reči, zanedbaný výzor užívateľa a chronická únava. Vyskytujú sa tiež halucinácie, anémia a zhoršená mozgová činnosť.

Drogová závislosť kokaínového typu

Medzi najsilnejšie stimulanty prírodného charakteru patrí kokaín. Je to narkotikum, ktorého alkaloid sa extrahuje z listov a spracováva sa s ďalšími prísadami. Začal sa používať ako odvykacia kúra u morfinistov. Kokaín stupňuje vzrušenie, zbavuje úzkosti a zvyšuje schopnosť nadväzovať kontakty. Prvé užitie kokaínu v dávke asi 0,1 g sa ešte nespája so žiadnymi príjemnými pocitmi. Nastávajú prevažne fyziologické zmeny ako zrýchlenie pulzu, záškľby svalov, rozšírené zrenice, bledá pokožka, tras rúk, prípadne aj triaška. Pri krátkodobom užívaní a nízkych dávkach nastáva hlavne eufória, strata pocitu únavy, zvýšená aktivita. Po eufórii sa môže dostaviť rozčúlenie, úzkosť alebo depresia, čo núti narkomana užiť ďalšiu dávku. Dlhodobé užívanie kokaínu spôsobuje nervozitu, podráždenosť, halucinácie, stratu sebaovládania, až agresívne správanie. Vzniká u neho výrazná psychická závislosť, poruchy pamäti, pocit prenasledovania, schizofrenické obrazy, rozkazujúce hlasy. Nálady sú extrémne kolísavé. Závislý je stále v pohybe, mení často známosti, mení sa jeho

POZNÁMKY

vzťah k rodine – je tzv. na nepoznanie. Chronické užívanie kokaínu mení celú osobnosť závislého. Fatálne sú záchvaty porážky s ochrnutím a smrteľným môže byť aj vysoký vnútrolebečný tlak.

Drogová závislosť kanabisového typu

Canabis sativa (konopa siata) slúži na výrobu psychoaktívnych omamných látok vyvolávajúcich závislosť kanabisového typu. Čistá živica z kvetov sa nazýva hašiš. Usušené listy a kvety sa nazývajú marihuana. Účinok marihuany na človeka závisí od množstva užitej drogy, koncentrácie kanabisových látok a tiež od individuality užívateľa. Pri pravidelnom užívaní týchto drog sa môžu dostať psychózy, poruchy vnímania, ilúzie a halucinácie, myslenie jedinca stráca súvislosti a stráca sa zmysel pre čas. Užívateľ cíti úzkosť a má znížený rozsah pozornosti. Pri odvykaní je prítomná afektívna labilita, nespavosť, zvýšená podráždenosť nervového systému. Najhorším účinkom užívania konopných drog je trvalé poškodenie imunitného systému a pomalý rozklad veľkého mozgu. To má za následok, že závislý od kanabisu sa časom stáva dementným.

Drogová závislosť amfetamínového typu

Amfetamíny patria medzi psychostimulanciá, látky dráždivé a povzbudzujúce. Jednou z najznámejších je extáza. Tieto látky aktivujú telo všeobecne, stupňujú popydy, zvyšujú sebavedomie, potláčajú únavu, zrýchľujú myslenie, potláčajú pocit hladu, zvyšujú aktivitu srdcového a obehového systému. Často sú viditeľné maximálne rozšírené zrenice, je prítomná zvýšená teplota. U človeka sa tiež zvyšuje odvaha riskovať a znižuje sa jeho kritické myslenie. Tieto drogy majú i halucinogénne účinky, čo sa prejavuje zmeneným vnímaním prostredia. U užívateľov sa môžu vyskytnúť poruchy krvotvorby, znižuje sa u nich kŕčový prah, čo môže spôsobiť až záchvaty kŕčov. Amfetamíny oslabujú imunitný systém. Jediniec s amfetamínovou závislosťou má často viditeľné zmeny na pokožke, má tzv. speedové uhry. Závislý od amfetamínu je pri odvykaní apatický, spavý, má vo všeobecnosti obmedzené záujmy, je depresívne naladený a uvažuje o samovražde.

Drogová závislosť cathového typu

Catha eulis (kata jedlá) je psychotropná látka, ktorá sa svojimi účinkami podobá amfetamínom, ale aj opioidom. Ma stimulačné účinky, ktoré sa striedajú s pocitmi únavy a vyčerpania. Táto droga zvyšuje krvný tlak a zrýchľuje pulz. Pri viacnásobnom užívaní sa začnú objavovať stimulačné a euforické účinky. Jediniec má veľmi rýchlo pocit spokojnosti, stáva sa zhovorčivejším, ľahšie nadväzuje kontakty s inými osobami. Pri vyšších dávkach sa však začínajú objavovať depresie, poruchy spánku a únava. Dlhodobejšie užívanie zapríčiňuje znižovanie telesnej a psychickej výkonnosti, môže nastať aj orgánové poškodenie. Sú možné zápaly sliznice ústnej dutiny, zápal žalúdka, poškodenie žalúdočnej i črevnej sliznice. Nastupujú aj ďalšie prízna-

ky ako stav apatie a neschopnosť sústrediť sa, jedinec stráca zmysel života a zmysel pre plnenie si povinností, prudko klesá jeho fyzická aj psychická aktivita.

POZNÁMKY**Drogová závislosť halucinogénneho typu**

Halucinogény majú zo všetkých drog najtypickejšie príznaky. Sú to psychoaktívne látky, ktoré vyvolávajú halucinácie, ilúzie a zvyšujú fantáziu. Vyvolávajú v človeku predstavu, že svet je iný, zvláštny. Pri užívaní halucinogénov značne stúpa vnímavosť na rôzne podnety a súčasne klesá schopnosť koncentrovať sa na ich vnímanie. Nálada jedinca užívajúceho halucinogény sa môže prudko meniť. Od povznášajúcej, cez chorobnú zaujatosť, strach, depresie a môže viesť k samovražednému zmýšľaniu. Halucinogény pôsobia na každého individuálne v závislosti od množstva a dávkovania drogy. Rozdielne účinky sa prejavujú tak, že namiesto príjemnej halucinácie sa môže dostaviť nepríjemná. Najznámejším halucinogénom je LSD. Po jeho užití sú typické náhle a silné psychické zmeny, optické a sluchové halucinácie, miestne a časové poruchy orientácie. Je zmenený pocit sebahodnotenia. Človek má pocit, že môže lietať. Ďalšími telesnými znakmi sú poruchy rovnováhy a chôdze, nutkanie na vracanie, závraty, striedajúce sa pocity tepla a chladu. Pulz sa zrýchľuje, srdce bije silnejšie. Pri odvykaní od tejto drogy závislý trpí nespavosťou, je emocionálne nestabilný, labilný. LSD najviac poškodzuje funkcie mozgového kmeňa a medzimozgu, kde sa spracúvajú zmyslové vzruchy.

Drogová závislosť solvenciového typu

Solvencium je liek, ktorý podporuje vykašliavanie a rozpúšťa hlieny. Všetky látky, ktoré majú tieto účinky a zároveň vyvolávajú aj stav eufórie a omámenia, zaradujeme do skupiny omamných látok solvenciového typu. Patria sem všetky prchavé látky, ktoré sa po vdýchnutí dostávajú pľúcami krvnou cestou do krvného riečiska a tak až do mozgu. Užívanie prchavých látok sa rozšírilo priemyselnou výrobou rozličných rozpúšťadiel. Užívanie takýchto prchavých látok je možné pomerne ľahko zistiť z napáchnutého odevu alebo z chemického zápachu z úst. Pri častejšom užívaní sa mení vzhľad závislého. Vyzerá zasnene, má opitý výraz, rozšírené zrenice, krvavé oči, začervenanie a vyrážky okolo úst a nosa. Pri inhalovaní prchavých látok sa dostavuje stav letargie alebo eufórie. Ďalej sú prítomné závraty, únava, otupenosť, neschopnosť koordinácie, spomalené reflexy, nezrozumiteľná reč, nechutenstvo, zápaly sliznice nosa, krvácanie z nosa, bolesti v hrudníku a kĺboch. Predávkovanie často spôsobuje zlyhanie srdca a následnú smrť narkomana. ⁴⁾

2 NÁRODNÁ PROTIDROGOVÁ STRATÉGIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY NA OBDOBIE ROKOV 2013 – 2020

Slovenská republika od roku 1995 prijíma programy a stratégie štátnej protidrogovej politiky s cieľom predchádzať znižovaniu škôd spojených s užívaním drog.

4) STANČIAK, J. - NOVOTNÝ, J.: *Drogová závislosť a prevencia*. Bratislava : Expol Pedagogica, 2011.

POZNÁMKY

Národná protidrogová stratégia Slovenskej republiky na obdobie rokov 2013 – 2020 je v poradí piatym dokumentom vlády Slovenskej republiky a vychádza z poznatkov získaných pri vykonávaní predchádzajúcich protidrogových stratégií a na ne naväzujúcich akčných plánov. Problematika drog je národnou a medzinárodnou otázkou, ktorú je potrebné riešiť globálne. V tejto súvislosti zohráva dôležitú úlohu koordinovaná činnosť na úrovni Európskej únie. Cieľom národnej protidrogovej stratégie je prispieť k zníženiu dopytu po drogách a ich ponuky v rámci Slovenskej republiky, ako aj k zníženiu zdravotných a sociálnych rizík a škôd spôsobených drogami.

Aktuálna národná protidrogová stratégia (na obdobie rokov 2013 – 2020) zohľadňuje nové prístupy v protidrogovej prevencii a venuje sa novému problému, ktoré sa na Slovensku v ostatných rokoch identifikovali. Ide predovšetkým o:

- narastajúci trend polyvalentného užívania psychoaktívnych látok, vrátane kombinácie nelegálnych látok s legálnymi, ako sú alkohol alebo kontrolované lieky na predpis,
- nárast užívania stimulantov, najmä pervitínu a iných syntetických drog amfetamínového typu,
- napriek poklesu injekčného užívania drog pretrváva medzi vnútrožilovými užívateľmi drog značný výskyt ochorení prenášaných krvou, najmä vírusu hepatitídy C,
- pretrvávanie potenciálnych rizík nových nákaz HIV a iných infekčných ochorení v dôsledku rizikového správania užívateľov drog,
- rastúca dynamika trhu s nelegálnymi drogami a novými psychoaktívnymi látkami, predovšetkým v oblasti ich výroby, pašovania, distribúcie, obchodovania s nimi a podobne.

Cieľom národnej protidrogovej stratégie je prispieť k merateľnému zníženiu dopytu po drogách, závislosti od drog a k zníženiu zdravotných a sociálnych rizík a škôd súvisiacich s drogami, prispieť k potlačaniu drogovej kriminality a nelegálneho trhu s drogami a prekuzormi a k redukcii dostupnosti nelegálnych drog a nových psychoaktívnych látok. Národná protidrogová stratégia má tiež za cieľ prispieť k lepšiemu šíreniu výsledkov monitorovania, výskumu a hodnotenia všetkých aspektov drogovej problematiky. Zameriava sa tiež na posilňovanie dialógu a spolupráce v rámci Európskej únie (ďalej len „EÚ“) v oblasti znižovania dopytu a ponuky drog. Národná protidrogová stratégia sa do praxe premieta prostredníctvom protidrogových akčných plánov na roky 2013 – 2016 a 2017 – 2020. Protidrogové akčné plány predstavujú zoznam konkrétnych opatrení spolu s časovým harmonogramom a zodpovednými aktérmi ich plnenia.

Národná protidrogová stratégia je štruktúrovaná do dvoch oblastí protidrogovej politiky (zníženie dopytu po drogách a zníženie ponuky drog) a do troch prierezových tém (koordinácia, medzinárodná spolupráca a výskum, informácie, monitorovanie a hodnotenie).

Zníženie dopytu po drogách

POZNÁMKY

Cieľom národnej protidrogovej stratégie v oblasti zníženia dopytu po drogách je:

- predchádzať škodlivému užívaniu a zneužívaniu drog a vzniku závislostí od psychoaktívnych látok,
- prispieť k merateľnému zníženiu miery užívania nelegálnych drog a iných psychoaktívnych látok,
- predchádzať zdravotným a sociálnym rizikám a škodám, ktoré súvisia s užívaním drog a znížiť ich prostredníctvom multidisciplinárneho a na faktoch založeného prístupu a pomocou presadzovania a zabezpečovania súladu medzi opatreniami predovšetkým v oblasti zdravia, v sociálnej oblasti, v oblasti vzdelávania a presadzovania práva,
- zamerať prevenciu na rizikové vývinové obdobia, v ktorých sa začínajú užívať psychoaktívne látky.

V oblasti zníženia dopytu po drogách boli stanovené nasledujúce priority:

- Zlepšiť dostupnosť, prístupnosť a pokrytie účinných a diverzifikovaných opatrení na zníženie dopytu po drogách, podporovať využívanie a výmenu najlepších postupov a uplatňovať kvalitatívne normy v oblasti prevencie, včasného odhaľovania užívania drog a intervencie, zníženia rizík a škôd, liečby, rehabilitácie, opätovného sociálneho začlenenia a vyliečenia.
- Zlepšiť dostupnosť a účinnosť preventívnych programov a zvýšiť informovanosť o rizikách spojených s užívaním nelegálnych drog a iných psychoaktívnych látok a súvisiacich dôsledkoch. Na tento účel by preventívne opatrenia mali zahŕňať včasné odhaľovanie a intervenciu, podporu zdravého životného štýlu a cieleňú prevenciu.
- Posilniť a rozvíjať účinné opatrenia pre riešenie kombinovaného užívania drog, vrátane užívania legálnych látok a nelegálnych látok súčasne, zneužívanie kontrolovaných liekov na predpis a užívanie nových psychoaktívnych látok.
- Podporovať účinné opatrenia na zníženie rizík a škôd a ďalší výskum týkajúci sa efektívnosti opatrení smerujúcich k redukcii úmrtí, ktoré priamo alebo nepriamo súvisia s užívaním drog, ako aj opatrení vo vzťahu k infekčným opatreniam súvisiacich s užívaním drog.
- V závislosti od potrieb rozšíriť dostupnosť, prístupnosť a pokrytie účinnej a diverzifikovanej protidrogovej liečby v celej Slovenskej republike pre problematických a závislých užívateľov drog, vrátane užívateľov neopioidných látok tak, aby všetky osoby, ktoré si to želajú, mohli absolvovať protidrogovú liečbu.
- Podľa potreby rozšíriť tvorbu, dostupnosť a pokrytie opatrení na zníženie dopytu po drogách vo väzenskom prostredí na základe posúdenia zdravotných parametrov a potrieb väzňov s cieľom dosiahnuť starostlivosť na kvalitatívne rovnakej úrovni ako starostlivosť v spoločnosti, v súlade s právom

POZNÁMKY

na zdravotnú starostlivosť a ľudskú dôstojnosť ukotveným v Ústave Slovenskej republiky ako aj v Európskom dohovore o ľudských právach a Charte základných ľudských práv. Starostlivosť by sa mala zaistiť počas všetkých fáz trestného konania a po prepustení na slobodu.

- Vytvoriť a rozšíriť integrované modely starostlivosti, ktoré pokrývajú potreby súvisiace s duševnými a telesnými zdravotnými problémami, rehabilitáciu a sociálnu podporu, na účely zlepšenia zdravotnej a sociálnej situácie, opätovného sociálneho začlenenia a vyliečenia problematických a závislých užívateľov drog.
- Vytvoriť účinné a diferencované opatrenia na zníženie dopytu po drogách, ktorých cieľom je znížiť počet osôb začínajúcich s drogami a oddialiť vek, v ktorom sa začínajú užívať drogy a ktoré náležitým spôsobom reagujú na potreby špecifických skupín a spôsoby a rámce užívania drog, pričom osobitná pozornosť by sa mala venovať zraniteľným a marginalizovaným skupinám.
- Prostredníctvom koordinovaných a účinných spoločných prístupov predchádzať miestnym a regionálnym epidémiám užívania drog, ktoré môžu predstavovať hrozbu pre verejné zdravie v Slovenskej republike.
- Priority v oblasti zníženia dopytu po drogách musia zohľadňovať špecifické charakteristiky, potreby a výzvy drogovej problematiky na národnej úrovni, regionálnej úrovni a na úrovni lokálnych komunít. Je nevyhnutné, aby sa na tento účel poskytli primerané zdroje na všetkých úrovniach.

Znižovanie ponuky drog

Medzi opatrenia v oblasti znižovania ponuky drog patrí predchádzanie trestnej činnosti súvisiacej s drogami a jej potlačanie, najmä pokiaľ ide o organizovanú drogovú trestnú činnosť, vrátane medzinárodnej, a to prostredníctvom spolupráce v oblasti presadzovania práva, odhaľovania nelegálnej výroby a distribúcie drog a prekursorov, konfiškácie príjmov pochádzajúcich z drogovej trestnej činnosti, vyšetrovania a kontroly hraníc. Cieľom národnej protidrogovej stratégie v oblasti znižovania ponuky drog je prispieť k zníženiu dostupnosti nelegálnych drog, nových psychoaktívnych látok a zneužívaniu prekursorov, a to odhaľovaním nových pašeráckych ciest a modus operandi pri výrobe, pašovaní a obchodovaní s nelegálnymi drogami a prekuzormi, posilnením medzinárodnej spolupráce pri rozkladaní medzinárodných organizovaných skupín, ktoré sú zapojené do nelegálnej výroby drog a obchodovania s nimi, ďalej efektívneho využívania nástrojov trestného práva, ako aj účinného presadzovania práva. V oblasti znižovania ponuky drog boli určené tieto priority:

- Posilniť spoluprácu a koordináciu medzi orgánmi presadzovania práva na strategickej a operačnej úrovni, vrátane medzinárodnej úrovne v oblasti výmeny informácií (výmena najlepších postupov a poznatkov, ako aj realizácia spoločných operácií a vyšetrovaní v reálnom čase). Prioritou by mala byť spolupráca s EÚ, ako aj bilaterálna spolupráca s krajinami, ktoré hraničia

so Slovenskom v oblasti potláčania organizovanej trestnej činnosti súvisiacej s drogami.

- Obmedziť výrobu, pašovanie, distribúciu a predaj nelegálnych drog a nových psychoaktívnych látok, ktoré hoci nie sú zahrnuté pod kontrolu medzinárodných dohovorov OSN, môžu predstavovať porovnateľné zdravotné alebo sociálne riziko, aké predstavujú nelegálne omamné a psychotropné látky. Potláčať obchodovanie s takýmito látkami na území Slovenska a v EÚ (v rámci cezhraničnej spolupráce), ako aj zamedziť zneužívaniu drogových prekurzorov a ďalších kľúčových chemických látok, ktoré sa používajú pri nelegálnej výrobe drog.
- Účinne reagovať na nové trendy, akými sú napr. výskyt nových psychoaktívnych látok na trhu, zneužívanie nových prekurzorov alebo zneužívanie chemických látok, ktoré sa používajú na riedenie nelegálnych drog a výskyt nových spôsobov pašovania drog a prekurzorov.
- Osobitnú pozornosť je potrebné venovať novým informačným a komunikačným technológiám, ktoré zohrávajú významnú úlohu pri uľahčovaní výroby, uvádzaní na trh a pri distribúcii drog a nových psychoaktívnych látok, ako aj obchodovanie s nimi (predovšetkým v prípade nových psychoaktívnych látok sa predaj uskutočňuje prostredníctvom internetu). Je potrebné zabezpečiť systematický monitoring dostupnosti drog, nových psychoaktívnych látok a prekurzorov prostredníctvom internetu.
- Slovenská republika ako členský štát EÚ bude naďalej spolupracovať a vo vhodných prípadoch koordinovať svoju činnosť na úrovni EÚ spolu s príslušnými orgánmi a agentúrami EÚ a medzinárodnými orgánmi a agentúrami, akými sú Európske monitorovacie centrum pre drogy a drogovú závislosť (ďalej len „EMCDDA“), Europol, Eurojust a podobne a v plnej miere bude využívať existujúce nástroje a metódy vytvorené v rámci spolupráce v oblasti presadzovania práva, ako napr. policajnú a expertíznu činnosť, prácu na základe spravodajstva, identifikáciu drog, spoločné vyšetrovacie tímy, spoločné policajno-colné operácie, ako aj relevantné iniciatívy a regionálne platformy.
- Ak takéto úlohy nie sú iniciované alebo vykonávané prostredníctvom národného zastúpenia Europolu, môžu sa v prípade potreby vytvoriť ad hoc regionálne iniciatívy alebo platformy spolupráce na účely riešenia vznikajúcich hrozieb vyplývajúcich z meniacich sa trás obchodovania s drogami a vznikajúcich centier organizovanej trestnej činnosti. Vykoná sa tak prostredníctvom koordinovaných operačných opatrení, ktoré musia byť zlučiteľné s právnymi a operačnými ustanoveniami na úrovni EÚ a musia tieto dohovory dopĺňať, pričom sa musia zakladať na posúdeniach a analýze hrozieb. Takéto štruktúry spolupráce by mali byť flexibilné, mali by byť dočasnej povahy v závislosti od vývoja špecifickej hrozby, na riešenie ktorej sú určené a mali by úzko spolupracovať so všetkými príslušnými agentúrami a platformami EÚ.
- V prípade potreby posilniť spoluprácu v drogovej oblasti medzi trestno-právnymi orgánmi a orgánmi presadzovania práva na národnej a regionál-

POZNÁMKY

nej úrovni, ako aj v rámci EÚ a využívať pritom existujúce postupy, ktoré sú založené na rýchlejších a presnejších reakciách. Podporiť činnosti v rámci spolupráce trestnoprávných orgánov, orgánov presadzovania práva a spravodajských služieb.

- Potrebným cieľným spôsobom posilniť legislatívny rámec Slovenskej republiky tak, aby sa posilnila reakcia pri riešení nových trendov a aby sa zabezpečilo, že jednotlivé činnosti v rámci spolupráce sa vzájomne dopĺňajú s cieľom rozložiť skupiny páchajúce organizovanú, aj cezhraničnú drogovú trestnú činnosť a následnú konfiškáciu príjmov z trestnej činnosti súvisiacich s nelegálnou výrobou, distribúciou, predajom, prechovávaním a užívaním drog.
- Je potrebné, aby sa Slovenská republika usilovala o efektívnejšiu politiku v oblasti zníženia ponuky drog, a to posilnením hodnotenia politiky a analýzy v záujme lepšieho porozumenia trhu s drogami a prekursorami, trestnej činnosti súvisiacej s drogami a účinnosti opatrení presadzovania práva súvisiacich s drogami a prekursorami.
- Na účely predchádzania trestnej činnosti, zabránenia recidívy a zvýšenia účinnosti trestnoprávneho systému bude Slovenská republika vo vhodných prípadoch a pri zaistení proporcionality nabádať na využívanie, monitorovanie a účinné vykonávanie politiky a programov v oblasti drog vrátane úkonov po zatknutí a vhodných alternatív k donucovacím sankciám (ako je vzdelávanie, liečba, rehabilitácia, následná starostlivosť a opätovné sociálne začlenenie) pre páchatelov užívajúcich drogy.

Prierezová téma: koordinácia

Cieľ koordinácie v oblasti protidrogovej politiky Slovenskej republiky je dvojaký – zabezpečiť synergie, komunikáciu a účinnú výmenu informácií a názorov na podporu cieľov politiky a zároveň nabádať na aktívnu politickú diskusiu a analýzu vývoja a výziev v oblasti zneužívania drog na národnej úrovni, na úrovni EÚ a na medzinárodnej úrovni. Takáto koordinácia je na jednej strane potrebná na regionálnej a národnej úrovni, medzi inštitúciami v rámci Slovenskej republiky, ale aj medzi členskými krajinami v rámci EÚ a ďalšími príslušnými európskymi orgánmi a občianskou spoločnosťou na strane druhej. V oblasti koordinácie boli určené tieto priority:

- Na základe zásady súčinnosti zabezpečiť synergiu, ucelenosť a účinné pracovné postupy medzi príslušnými rezortmi, inštitúciami, orgánmi a iniciatívami Slovenskej republiky a zároveň sa vyhnúť zdvojovaniu činnosti, účinne využívať zdroje a zaručiť kontinuitu činnosti medzi rezortmi.
- Legislatívne upraviť a posilniť postavenie medzirezortného koordináčného orgánu Slovenskej republiky pre oblasť drog a jeho výkonnej zložky.
- V rámci koordináčnej činnosti sa vyžaduje vyvážený prístup k problému drog, zacielený rovnako dôrazne na dopyt po drogách a ponuku drog. Tento vyžaduje úzku spoluprácu, súčinnosť a výmenu informácií s ďalšími príslušnými pracovnými orgánmi Slovenskej republiky, vrátane oblasti zahraničných

vecí a ďalších relevantných iniciatív Slovenskej republiky v oblasti justičných a trestných vecí, presadzovania práva, verejného zdravia a sociálnych vecí, školstva, a to na všetkých úrovniach (národnej, regionálnej a lokálnej).

- Zabezpečiť, aby Slovenská republika ďalej rozvíjala a uplatňovala pracovné metódy a najlepšie postupy pre multidisciplinárnu spoluprácu na podporu cieľov stratégie a aby sa tieto metódy a postupy podporovali na národnej úrovni.
- Poskytnúť príležitosti na prediskutovanie, monitorovanie a hodnotenie otázok koordinácie, spolupráce, nových trendov, účinných intervencií a ďalších aspektov vývoja v oblasti tejto politiky, ktoré majú pre protidrogovú stratégiu pridanú hodnotu a ktorých výstupy budú prerokovávané aj na úrovni EÚ, napr. počas zasadnutí národných protidrogových koordinátorov.
- Podporovať a nabádať na aktívnu a zmysluplnú účasť a angažovanosť občianskej spoločnosti, vrátane mimovládnych organizácií, ako aj mládeže, užívateľov drog a príjemcov služieb súvisiacich s drogami v procese tvorby a uplatňovania protidrogovej politiky na národnej úrovni, úrovni EÚ a medzinárodnej úrovni.

Prierezová téma: medzinárodná spolupráca

Globálny charakter drogového fenoménu si vyžaduje pokračovať v spolupráci s členskými štátmi EÚ a príslušnými medzinárodnými organizáciami v zmysle zásad spoločnej a zdieľanej zodpovednosti a komplexného, vyváženého a na faktoch založeného prístupu v riešení drogovej problematiky – znižovaní dopytu po drogách a znižovaní ponuky drog. V oblasti medzinárodnej spolupráce boli určené tieto priority:

- Prostredníctvom stálych misií Slovenskej republiky pre Organizáciu spojených národov (ďalej len „OSN“) vo Viedni, Ženeve a New Yorku bude Slovenská republika v protidrogovej oblasti aj naďalej upevňovať spoluprácu s Úradom OSN pre drogy a kriminalitu so sídlom vo Viedni, s Komisiou OSN pre omamné látky, Svetovou zdravotníckou organizáciou a ďalšími inštitúciami OSN pôsobiacimi v oblasti drogovej problematiky.
- Slovenská republika bude intenzívne pokračovať v rozvoji spolupráce a koordinácie aktivít s orgánmi a členskými štátmi EÚ v oblasti protidrogovej politiky. Bude sa podieľať na presadzovaní vyváženého európskeho prístupu k problému s drogami a rozvoji medzinárodnej spolupráce v súlade s platnými dohodami o spolupráci a pridružení na princípe partnerstva a spoločnej zodpovednosti. V súlade s politickými vzťahmi a rámcovými dohovormi EÚ v oblasti drog a prekursorov úsilie zameria na rozvoj spolupráce s tretími krajinami, susednými krajinami a krajinami pôvodu, resp. tranzitu drog a prekursorov. Ide predovšetkým o rámcové dohovory EÚ upravujúce vzťahy s tromi skupinami krajín: prístupujúcimi, kandidátskymi a potenciálnymi kandidátmi na členstvo v EÚ, krajinami Európskej susedskej politiky a inými tretími krajinami.

POZNÁMKY

- Slovenská republika sa bude aj naďalej aktívne zapájať do činnosti Horizontálnej pracovnej skupiny pre drogy pri Rade EÚ a bude vystupovať na úrovni Výboru stálych predstaviteľov členských krajín EÚ pri príprave externých a politických stanovísk a dokumentov určených na schválenie Radou EÚ alebo Európskym parlamentom.
- Slovenská republika bude naďalej pokračovať v spolupráci s Pompidou Group Rady Európy pre drogovú problematiku v rámci jej pracovných programov.
- Prostredníctvom rozvoja a skvalitňovania nástrojov monitorovania situácie s drogami v spoločnosti sa bude aktívne podieľať na práci Európskeho monitorovacieho centra pre drogy a drogové závislosti a rozvoji spolupráce s národnými strediskami pre monitorovanie drog členských krajín EÚ v rámci európskej informačnej siete o drogách (ďalej len „reitox“).
- Slovenská republika bude participovať na relevantných spoločných colných, či policajno-colných operáciách pod záštitou Svetovej colnej organizácie a Pracovnej skupiny Rady Európskej únie pre colnú spoluprácu.

Prierezová téma: informácie, výskum, monitorovanie a hodnotenie

Cieľom národnej protidrogovej stratégie v oblasti informácií, výskumu, monitorovania a hodnotenia je prispieť k lepšiemu porozumeniu všetkých aspektov drogovkej problematiky a účinkov jednotlivých opatrení a poskytnúť tak vierohodné, komplexné a na faktoch založené podkladové materiály na účely politiky a ďalších opatrení. Ďalším cieľom je prispieť k lepšiemu šíreniu výsledkov monitorovania, výskumu a hodnotenia na národnej úrovni a úrovni EÚ, čím sa zabezpečí posilnenie synergií, vyvážené pridelovanie finančných zdrojov a nezdojovanie úsilia. V oblasti informácií, výskumu, monitorovania a hodnotenia boli určené tieto priority:

- Slovenská republika ako členský štát EÚ by mala pokračovať v investovaní do výmeny informácií, zberu a monitorovania údajov, výskumu, posudzovania situácie v oblasti drog a do reakcie na túto situáciu na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ. Malo by sa to vzťahovať na všetky relevantné aspekty drogovkej problematiky vrátane dopytu po drogách a ponuky drog. Osobitný dôraz by sa mal klásť na zachovanie a ďalšie zlepšenie zberu údajov a vypracúvanie správ prostredníctvom nových kľúčových ukazovateľov v oblasti znižovania dopytu po drogách.
- Národné monitorovacie centrum pre drogy, ktoré plní funkciu národného kontaktného bodu Reitox a je národným zastúpením Európskeho monitorovacieho centra pre drogy a drogové závislosti, by malo v rámci svojho mandátu ďalej posilniť znalostnú infraštruktúru a malo by naďalej zohrávať kľúčovú úlohu hlavného podporovateľa a poskytovateľa informácií, výskumných činností, monitorovania a hodnotenia situácie v oblasti nelegálnych drog na Slovensku. Malo by poskytovať včasné a komplexné analýzy situácie v oblasti drog a opatrení prijímaných s ohľadom na túto situáciu.
- Slovenská republika, jej inštitúcie a agentúry by mali v záujme lepšieho

porozumenia drogovej problematike presadzovať a podporovať výskum nových psychoaktívnych látok a zabezpečiť spoluprácu a koordináciu sieťí na národnej úrovni a na úrovni EÚ. Dôraz by sa mal klásť predovšetkým na vývoj forenzných a toxikologických kapacít, ako aj na zlepšenie dostupnosti epidemiologických informácií.

- Podporovať ďalší rozvoj štandardizovaného zberu a analýzy údajov z oblasti dopytu po drogách a ponuky drog a prekursorov.
- Zabezpečiť primerané financovanie výskumných a rozvojových projektov v oblasti drog na národnej úrovni, a to v závislosti od finančných zdrojov využívajúcich aj finančné programy EÚ na obdobie 2013 – 2020.
- Inštitúcie a orgány v Slovenskej republike by mali uznávať úlohu vedeckého hodnotenia politik a intervencií (s dôrazom na dosiahnuté výsledky) ako kľúčový prvok.
- Zabezpečiť a posilniť odbornú prípravu pracovníkov pôsobiacich v tejto oblasti v kľúčových oblastiach, ako v oblasti zníženia dopytu po drogách, tak aj v oblasti zníženia ponuky drog.

Uznesením vlády SR č. 380 z 10. júla 2013 bola národná protidrogová stratégia schválená a jednotlivým predstaviteľom orgánov štátnej správy bola uložená povinnosť rozpracovať stratégiu formou dvoch po sebe nasledujúcich akčných plánov.

3 AKČNÝ PLÁN ROZPRACOVANIA NÁRODNEJ PROTIDROGOVEJ STRATÉGIE

Akčný plán rozpracovania Národnej protidrogovej stratégie Slovenskej republiky v pôsobnosti Ministerstva obrany Slovenskej republiky na obdobie rokov 2014 – 2017 (ďalej len „rezortný akčný plán“) bol schválený ministrom obrany Slovenskej republiky 6. decembra 2013. Úlohy rezortného akčného plánu akcentujú predovšetkým také špecifiká rezortu obrany, ako je cielený výber budúcich profesionálnych vojakov zameraný okrem iného i na zistenie užívania návykových látok alebo nulová tolerancia užívania omamných a psychotropných látok príslušníkmi Ozbrojených síl Slovenskej republiky (ďalej len „OS SR“). Preto sú prioritou rezortného akčného plánu predovšetkým oblasti „zníženie dopytu po drogách“ a „výskum, informácie, monitorovanie a hodnotenie“.

V oblasti znižovania dopytu po drogách ministerstvo obrany má plniť nasledujúce úlohy:

1. Prostredníctvom edukačných aktivít predchádzať užívaniu drog a rizikám s tým spojených u profesionálnych vojakov a zamestnancov v pôsobnosti ministerstva obrany.
Cieľ: Formovať pozitívne postoje profesionálnych vojakov a zamestnancov k zdravému životnému štýlu a zvyšovať uvedomovanie si negatívnych dopadov užívania drog na ich osobné životy a pracovný výkon.
2. Realizáciou preventívnych akcií na odhaľovanie užívania drog v súlade s Usmernením náčelníka Generálneho štábu ozbrojených síl Slovenskej re-

POZNÁMKY

publiky na plnenie úloh v boji proti drogám predchádzať užívaniu drog a rizikám s tým spojených u profesionálnych vojakov a zamestnancov v pôsobnosti ministerstva obrany.

Ciel: Zvyšovaním rizika odhalenia výkonu pracovných činností profesionálnych vojakov a zamestnancov pod vplyvom drog prispieť k zníženiu dopytu po drogách.

3. Realizáciou preventívnych akcií na odhaľovanie užívania drog predchádzať užívaniu drog a rizikám s tým spojených u študentov, profesionálnych vojakov a zamestnancov Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika.

Ciel: Zvyšovaním rizika odhalenia užívania alebo držania drog študentmi, profesionálnymi vojakmi a zamestnancami Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika prispieť k zníženiu dopytu po drogách.

4. Zabezpečiť preškolenie veliteľov a vybraných špecialistov v oblasti drogovej prevencie.

Ciel: Zvyšovať povedomie, predovšetkým nižšieho veliteľského zboru o problematike drogovej prevencie, symptómoch užívania drog a stanovenej činnosti veliteľov, zdravotníckych pracovníkov a pracovníkov poverených výkonom protidrogovej prevencie pri plnení úloh na úseku drogovej problematiky.

5. Plánovať vecné a finančné prostriedky na nákup multiparametrových testov na drogy.

Ciel: Vytvoriť podmienky pre realizáciu preventívnych akcií na odhaľovanie užívania drog.

6. Dopĺňať multiparametrové testy na drogy na realizáciu preventívnych akcií na odhaľovanie užívania drog.

Ciel: Poskytnúť kompetentným subjektom protidrogovej prevencie nástroj na realizáciu preventívnych akcií na odhaľovanie užívania drog.

7. Zabezpečiť vycvičenosť služobných psov na detekciu drog.

Ciel: Dosiahnuť plánovaný počet služobných psov vycvičených na vyhľadávanie drog vyplývajúci z mierových tabuliek počtov.

8. Spracovať plán preventívnych akcií na odhaľovanie užívania drog.

Ciel: Dosiahnuť čo najefektívnejšie využitie vecných a finančných prostriedkov zohľadnením výsledkov monitoringu drogovej scény v Ozbrojených silách Slovenskej republiky a analýzy trendov jej vývoja pri realizácii preventívnych akcií na odhaľovanie užívania drog.

V oblasti výskumu, informácií, monitorovania a hodnotenia ministerstvo obrany má plniť tieto úlohy:

1. Zrealizovať monitoring drogovej scény v OS SR za rok 2014.

Ciel: Vytvoriť východiskový analytický materiál pre adresnú protidrogovú prevenciu, ktorá bude zohľadňovať vekové, hodnostné, teritoriálne a ďalšie špecifiká.

2. Sledovať a každoročne vyhodnocovať trendy vývoja drogovej scény v Ozbrojených silách Slovenskej republiky.

Ciel: Získať nástroj pre zhodnotenie efektívnosti protidrogovej prevencie v pôsobnosti ministerstva obrany.

Vyššie uvedené úlohy sú priebežne plnené určenými organizačnými zložkami rezortu obrany, každoročne sa vyhodnocujú a správa o plnení úloh rezortného akčného plánu je zasielaná Rade vlády Slovenskej republiky pre protidrogovú politiku.

Existujú rôzne prístupy k protidrogovej prevencii. Pojmom „harm-reduction“ sa v podstate označuje typ verejnej politiky a programy, ktorých cieľom je znižovať škody spojené s užívaním drog. Ich nosnou vlastnosťou je zameranie sa na prevenciu poškodení spojených s užívaním drog, nielen na prevenciu samotného užívania drog. Niekedy stojí harm-reduction v protiklade s prístupmi, ktoré uprednostňujú prevenciu užívania drog a striktné presadzovanie prohibície drog na princípe nulovej tolerancie, označovanej aj ako vojna proti drogám. Sú zamerané predovšetkým na znižovanie škodlivých následkov užívania drog pre jednotlivcov aj pre spoločnosť. V poslednom čase sa vo svete objavujú aj úvahy o reforme drogovej legislatívy a presadenie úplnej legalizácie drog. Jej cieľom by malo byť vytvorenie istej formy legálneho, regulovaného trhu. Z niektorých alebo aj všetkých v súčasnosti zakázaných, de facto neregulovaných drog, by sa tak stala obchodná komodita podliehajúca zdaneniu a prípadným štátnym reguláciám.⁵⁾

Účinky drog sú sprevádzané množstvom nepravdivých výmyslov a mýtov. Niektoré z nich zľahčujú a bagatelizujú účinky i nebezpečenstvo spojené s ich užívaním. Veľmi často sa stretávame s názormi, podľa ktorých sú konzumácii drog vystavení iba osobnostne na to predurčení jednotlivci, prípadne duševne postihnutí jednotlivci. K rozšíreným mýtom patrí aj presvedčenie „mne sa to nemôže stať“, t. j. akási presvedčenie, že existuje možnosť kontrolovať užívanie drog, akási intelektuálna schopnosť ovládať sa a obmedziť konzum na „experimentovanie“. Osobitne nebezpečné sú názory súvisiace s konzumovaním marihuany. Pre názornosť uvádzame nesprávne názory na účinky marihuany v poradí ako boli zaznamenané na školách:

- príležitostné užívanie je neškodné,
- účinok sa stráca za pár hodín,
- možno s ňou kedykoľvek prestať,
- znižuje stres a obavy,
- marihuana zlepšuje tvorivé myslenie,
- poskytuje dobrý spánok a upokojuje,
- dnešná marihuana je bezpečnejšia,
- zvyšuje sexuálnu výkonnosť,
- nespôsobuje genetické poruchy,
- má jednoznačne liečivé účinky.

5) HUNT, N.: *Pokrokové zmyšľanie o drogách*. Bratislava : NOS – OSF, 2003.

POZNÁMKY

Druhú krajnosť predstavujú nepravdivé a škodlivé názory demonizácie drog, ktoré majú odrádzať od užívania drog najčastejšie pomocou zastrašovania. Tieto spôsobujú stratu dôvery, najmä ak sa predpovedané účinky hneď po prvom vyskúšaní drogy nedostavia. Najúčinnější cestou v sprostredkovaní informácií je pravdivosť.²⁾

Bez ohľadu na rôzne liberálne prístupy, je nulová tolerancia drog v rezorte obrany pochopiteľná. Za posledných päť rokov (v období 2012 – 2016) bolo zo služobného pomeru profesionálneho vojaka v súvislosti s požitím alkoholu alebo omamných a psychotropných látok prepustených 111 profesionálnych vojakov. Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov ustanovuje, že štátna služba profesionálneho vojaka v dočasnej štátnej službe a stálej štátnej službe sa skončí prepustením zo služobného pomeru, ak:

- § 83 ods. 1 písm. c) porušil základnú povinnosť profesionálneho vojaka alebo obmedzenie alebo zákaz,
- § 83 ods. 1 písm. e) bol právoplatne odsúdený za prečin, ktorý je úmyselným trestným činom alebo za zločin.

Následkom takéhoto prepustenia zo služobného pomeru strácajú profesionálni vojaci sociálne výhody, ktoré sú ustanovené v zákone č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Podľa § 31 ods. 7 sa výsluhový príspevok znižuje o jednu polovicu profesionálnemu vojakovi, ktorého služobný pomer skončil prepustením z dôvodu porušenia základnej povinnosti, obmedzenia alebo zákazu ustanovených osobitným predpisom alebo právoplatného odsúdenia za prečin, ktorý je úmyselným trestným činom alebo za zločin. Profesionálnemu vojakovi, ktorého služobný pomer sa skončil z vyššie uvedených dôvodov nepatrí podľa § 35 ods. 2 odchodné a nárok na výsluhový dôchodok mu vzniká až po dovŕšení veku potrebného na nárok na starobný dôchodok podľa všeobecných predpisov o sociálnom poistení (§ 38 ods. 4).

Na služobnom posudku, ktorý dostáva profesionálny vojak pri prepustení z ozbrojených síl, je uvedený dôvod prepustenia, čo pravdepodobne sťažuje jeho uplatnenie v iných bezpečnostných a ozbrojených zložkách.

4 ZÁVER

Na záver uvádzame niekoľko praktických informácií pre rodičov detí a adolescentov. Prvotné príznaky experimentovania s drogami, resp. užívania drog môžu byť nasledovné:

- dieťa má horší prospech v škole, a to vo všetkých predmetoch,
- vyhýba sa starým kamarátom,
- často mení okruh kamarátov,
- uzatvára sa do seba a čoraz častejšie sa izoluje od ostatných,
- stráca záujem o predošlé záľuby,

- stále viac a viac zanedbáva svoj zovňajšok,
- potrebuje stále viac peňazí,
- je prichytené pri krádeži.

POZNÁMKY

Povzbudzujúce látky, ako sú kokaín, crack, extáza, speed a amfetamíny, môžu viesť k nespavosti, veľikášstvu, extrémnej výrečnosti, strachu a stihomamu. V škole sa prejavujú nepozornosťou, nespoľahlivosťou a poklesom výkonnosti. Užívatelia uprednostňujú tekutú stravu, alkohol u nich výraznejšie neúčinkuje. Postihnutá osoba väčšinou veľa fajčí a očividne chudne. Ďalšími príznakmi sú nevoľnosti spojené s vracaním, nadmerné potenie, krvácanie z nosa, rozšírené zrenice, nervozita a rýchle prepadnutie stresu.

Látky ako heroín, morfium, ópium, kodeín, válium, rohypnol, uspávacie prostriedky a barbituráty vedú k strate pojmu hodnôt a energie, k mravnému úpadku, k zmene rytmu deň – noc, dlhšiemu zdržiavaniu sa v uzavretých priestoroch (toaleta) alebo na odľahlých miestach a k permanentným finančným problémom. Postihnutí sa zriedka a nepravidelne stravujú, zväčša odmietajú alkohol. Majú častejšie chuť na sladké jedlá, napríklad pudinky, jogurty a cukríky. Veľa fajčia, majú nečistú pleť, pociťujú svrbenie, sú zimomraví, mávajú poruchy rovnováhy. Často im je na vracanie a neznášajú, keď sa ich niekto dotýka.

Pri užívaní hašišu a marihuany dochádza k celkovému poklesu školskej výkonnosti, rastúcej ľahostajnosti voči povinnostiam a úlohám a zosilnenému sklonu k tzv. flákaniu. Postihnutí mávajú záchvaty žravosti, veľkú chuť na sladkosti a bývajú veľmi smädní. Mávajú začervenané oči a ťažké viečka.

Ak objavíte u detí zrkadielka, žiletky, injekčné striekačky, obhorené lyžičky, papierové skladačky, hnedé alebo biele zvyšky prášku, kyselinu citrónovú, tabletky alebo pozliepané cigaretové papieriky, mali by ste mimoriadne zbystriť pozornosť. Podobne je potrebné zvýšiť pozornosť a v prípadoch, keď deti míňajú veľa peňazí, ale nevedia uspokojivo vysvetliť na čo, ak sú náhle tajnostkárské, lajdácke, uzavreté do seba, trpia nespavosťou, klamú a začínajú nezrozumiteľne a ťažkopádne hovoriť. V takýchto prípadoch je potrebné neodkladne vyhľadať odbornú pomoc v centrách pre liečbu drogových závislostí, príp. u ošetrojúceho lekára.⁶⁾ Na rozdiel od dospelých sa u detí a mládeže prejavujú nasledovné špecifické užívanie návykových látok:

1. závislosť sa vytvára rýchlejšie a mladí ľudia sú vystavení väčšiemu riziku vzniku závislosti, vzniká tiež väčšie riziko telesného poškodenia,
2. vyššie riziko ťažkých otráv v dôsledku nižšej tolerancie organizmu k droge,
3. spomalenie a zhoršenie psychosociálneho vývinu,
4. už len experimentovanie s návykovými látkami sa u detí a dospievajúcich spája s väčšími problémami doma, či v škole a s trestnou činnosťou,
5. pre deti a dospievajúcich je typická tendencia testovať hranice a tendencia vyskúšať širšie spektrum návykových látok súčasne,
6. recidívy závislosti sú u dospievajúcich veľmi časté, častejšie ako u dospelých.²⁾

6) SCHNEIDEROVÁ, S. - ERB, H. H.: *Drogy – otázky, odpovede, skúsenosti*. Bratislava : SPN, 2003.

POZNÁMKY

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Akčný plán rozpracovania Národnej protidrogovej stratégie SR v pôsobnosti MO SR na obdobie rokov 2014 – 2017.

Národná protidrogová stratégia Slovenskej republiky na obdobie rokov 2013 – 2020.

HUNT, N.: *Pokrokové zmýšľanie o drogách : Prehľad prístupov „Harm reduction“ k užívaniu drog založený na dôkazoch.* Bratislava : NOS - OSF, 2003. ISBN 978-80-969271-0-8.

LANG, Č.: *Pervitín vo vojne. Ako amfetamínová droga pomáhala a súčasne likvidovala Hitlerovu armádu.* In: *Reflex*, č. 37, 15. 9. 2016.

NOVOMESKÝ, F.: *Drogy. História - medicína - právo.* Martin : Advent Orion, 1996. 120 s. ISBN 80-88719-49-6.

ONDREJKOVIČ, P. a kol.: *Sociálna patológia.* Bratislava : VEDA, vydavateľstvo SAV, 2000. ISBN 80-224-0616-3.

SCHNEIDEROVÁ, S. - ERB, H. H.: *Drogy - otázky, odpovede, skúsenosti.* Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2003. ISBN 80-10-00087-6.

STANČIAK, J. - NOVOTNÝ, J.: *Drogová závislosť a prevencia.* Bratislava : Expol Pedagogica, 2011. ISBN 978-80-8091-240-6.

VARMUŽA, J.: *Metodická príručka pre koordinátorov prevencie drogových závislostí na základných školách, stredných školách a v školských zariadeniach v Slovenskej republike.* Bratislava : Občianske združenie Prevencia V & P, 2001. ISBN 80-968701-0-6.

TÉMY NA VEDENIE ZÁVEREČNEJ DISKUSIE

1. Charakterizuje formy drogovej závislosti.
2. Klasifikujte typy drogovej závislosti.
3. Vymenujte ciele národnej protidrogovej stratégie.
4. Akú sú dôvody nulovej tolerancie drog v pôsobnosti rezortu obrany.
5. Riziká užívania drog všeobecne a riziká užívania drog pre profesionálneho vojaka.

ŠTANDARDY SPRÁVANIA A KONANIA PROFESIONÁLNEHO VOJAKA

POZNÁMKY

Mgr. Jana **GRIEŠOVÁ**

ÚVOD

Ľudia si už od počiatku vytvárali určité štandardy správania a konania, ktoré vymedzovali ich život v spoločnosti. V minulosti tieto štandardy upravovali najmä konanie a správanie v súkromnej sfére života, dnes sa zameriavajú viac na pracovnú oblasť. Mnoho povolání a obchodných spoločností disponuje etickým kódexom, ktorý predstavuje súhrn etických princípov, noriem, požiadaviek, štandardov správania a konania záväzných pre každého nositeľa konkrétneho povolania alebo zamestnanca spoločnosti.

V Ozbrojených silách Slovenskej republiky je platný etický kódex profesionálneho vojaka. Vojenská činnosť je vysoko špecifická a samotné povolanie vojenského profesionála si vyžaduje človeka nielen fyzicky zdatného a psychicky odolného, ale aj konajúceho morálne. Morálka často zohrávala vo vojnách dôležitejšiu úlohu ako kvalita zbraní, a tak vytvára neodmysliteľnú súčasť bojového potenciálu ozbrojených síl. Morálna zložka je preto neodmysliteľnou súčasťou vojenskej prísahy a spomínaného etického kódexu profesionálneho vojaka.

1 ETICKÝ KÓDEX PROFESIONÁLNEHO VOJAKA

Povolanie vojenského profesionála je veľmi náročné. Vyžaduje si morálneho človeka v dobrej psychickej a fyzickej kondícii. Morálnu zložku vojenského povolania usmerňuje etický kódex profesionálneho vojaka. Obsahuje súbor zásad a záväzných pravidiel správania sa profesionálnych vojakov. Jeho zdroje možno nájsť tak v našej histórii, ako aj v novodobých tradíciách Ozbrojených síl Slovenskej republiky. Zároveň je návodom a príkladom ako čestne a zodpovedne splniť svoj záväzok voči Slovenskej republike, svojej jednotke a jej príslušníkom, a to i v medzinárodnom prostredí. Uplatnenie etického kódexu profesionálneho vojaka je zárukou kvalitného výkonu služby na báze hrdosti na Ozbrojené sily Slovenskej republiky, profesionálnej zodpovednosti, odhodlania, profesijnej etiky a efektivity, nestrannosti a politickej nezávislosti.

Mravné požiadavky na profesionálneho vojaka sú obsahom druhého článku etického kódexu profesionálneho vojaka:

- a) vernosť Slovenskej republike,
- b) čestnosť,
- c) statočnosť,
- d) disciplinovanosť,
- e) hrdosť na príslušnosť k ozbrojeným silám,
- f) tímová zodpovednosť,
- g) obetavosť.

POZNÁMKY

V treťom a štvrtom článku etického kódexu profesionálneho vojaka sú uvedené štandardy správania a konania profesionálneho vojaka a veliteľa. Štandardy správania a konania profesionálneho vojaka sú ustálené pravidlá správania a konania profesionálneho vojaka v občianskom aj profesionálnom živote v situáciách, ktoré sú významné pre rozvoj požadovaných vzťahov v útvare a na utváranie názorov verejnosti na ozbrojenú silu.

Základným štandardom správania a konania je dodržiavanie zákonov a mravných požiadaviek. Profesionálny vojak za každých okolností rešpektuje Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, ostatné všeobecne záväzné právne predpisy a služobné predpisy.

2 POVOLANIE VOJENSKÉHO PROFESIONÁLA

Vznik vojenskej činnosti je výsledkom dlhodobého historického vývoja ľudskej spoločnosti, v ktorom sa ľudská činnosť postupne diferencovala a z jednotlivých druhov sociálnej činnosti vznikla vojenská činnosť. Realizátorom tejto činnosti sú ozbrojené sily, ktoré si spoločnosť na svoju obranu vytvorila.

Vojenská činnosť má špecifické postavenie i úlohy v porovnaní s inými spoločenskými aktivitami a procesmi, vyžaduje si mimoriadnu presnosť, vytrvalosť, svedomosť a rýchlosť v plnení všetkých rozkazov. Vysoký stupeň koordinácie činnosti profesionálnych vojakov, bezpodmienečné podriadenie sa stanovenému režimu, pravidlám a normám života armády sú kategórie, ktoré vychádzajú z vojenskej etiky.

V príprave profesionálneho vojaka na vojenskú činnosť nie je možné vytvoriť skutočné bojové podmienky. Výcvik sa týmto podmienkam len približuje. Napriek tomu platí pravidlo, že čím viac sa podmienky výcviku približujú bojovým podmienkam, tým lepšie je profesionálny vojak pripravený na výkon vojenskej činnosti.¹⁾

Z hľadiska vonkajších podmienok je vojenská činnosť realizovaná v mierových podmienkach a v podmienkach vojny. Vo vojne by sa hlavným druhom činnosti profesionálneho vojaka stalo vedenie bojovej činnosti.²⁾

Vojenské povolanie je špecifickým druhom povolania a od iných povolaní sa odlišuje najmä v nasledujúcich črtách:

- a) **Nadstraníckosť.** Vojenské povolanie sa podieľa na ochrane záujmov celej spoločnosti bez ohľadu na názory a programy jednotlivých politických strán.
- b) **Vedecké riadenie.** Vojenské povolanie využíva najnovšie poznatky vedy.
- c) **Historická prechodnosť.** Vojenské povolanie vzniká z potreby spoločnosti chrániť svoje záujmy a svoju existenciu na každom stupni svojho vývoja.
- d) **Náročnosť.** Vojenské povolanie si vyžaduje veľké duševné a fyzické vypätie profesionálnych vojakov. Duševné vypätie je znásobované potenciálnou možnosťou straty života, čo sa môže najmä v bojovej činnosti stať skutočnosťou.

1) MATIS, J.: *Sociologický pohľad na vojenské povolanie*. Liptovský Mikuláš : Vojenská akadémia, 1995. S. 15-17.

2) MATIS, J.: *Sociologický pohľad na vojenské povolanie*. Liptovský Mikuláš : Vojenská akadémia, 1995. S. 18-19.

- e) **Relatívna samostatnosť.** Súvisí so špecifickými črtami vojenského povolania, ku ktorým patrí najmä:
- Odbornosť vyjadruje stupeň pripravenosti profesionálneho vojaka plniť sociálne roly vo vojenskej organizácii. Rozvoj odbornosti je realizovaný prostredníctvom získavania skúseností v praktickej vojenskej činnosti a zvyšovaním kvalifikácie, doškoľovaním v podmienkach vlastnej vojenskej organizácie, v iných armádach alebo nevojenských vzdelávacích inštitúciách.
 - Zodpovednosť profesionálneho vojaka za obranu a ochranu a je orientovaná voči štátu a celej spoločnosti.
 - Korporatívnosť predstavuje pocit organickej jednoty a určitej odlišnosti profesionálnych vojakov od ostatných členov spoločnosti. Tímové plnenie úloh, závislosť jednotlivca na skupine a skupiny na jednotlivcovi je oproti iným organizáciám omnoho výraznejšia.
 - Sociálna kvalifikácia vyjadruje schopnosť vojenského profesionála viesť a pracovať s ľuďmi a byť platným členom vojenskej jednotky. Vo svojej podstate je zjednotením odbornosti, zodpovednosti, korporatívnosti a iných kvalít, ktoré tvoria základ profesionality profesionálneho vojaka.³⁾

Napriek tomu, že prudký rozvoj vedy a techniky sa dotýka najmä zbraní a zbraňových systémov, skúsenosti z vedenia ozbrojených zápasov v posledných rokoch potvrdili význam pripravenosti človeka na výkon vojenskej činnosti a ukazujú, že je potrebné zvýšenú pozornosť venovať práve duchovným, sociálnym a morálnym aspektom prípravy vojenského profesionála.

3 ŠTANDARDY SPRÁVANIA A KONANIA PROFESIONÁLNEHO VOJAKA

(1) Profesionálny vojak dodržiava všeobecne uznávané pravidlá slušnosti, zdvorilosti, taktnosti. Dbá o svoj osobný vzhlad a vyhýba sa správaniu, ktoré by mohlo narušiť jeho vážnosť a dobré meno ozbrojených síl.

Každý človek má vrodenu vlastnosť chcieť sa správať tak, aby medzi ľuďmi nedochádzalo ku konfliktom.

Slušnosť je vnútorná vlastnosť človeka, ktorá je v priebehu života rozvíjaná výchovou, prostredím a vzdelaním. Medzi všeobecné pravidlá slušnosti jednoznačne patrí pozdrav. Pozdrav je vonkajším prejavom úcty a disciplinovanosti profesionálneho vojaka. Pri stretnutí sa všetci profesionálni vojaci navzájom zdravia. Podriadený profesionálny vojak a profesionálny vojak s nižšou vojenskou hodnosťou zdraví prvý.

Zdvorilosť je vonkajší prejav slušnosti, úmyselné obmedzovanie vlastného individualizmu a egoizmu. Je dobrovoľným podriadením sa platným normám a pravidlám spoločenského života. Pomáha vytvárať vyvážené medziludské vzťahy.

3) HAMAJ, P.: *Sociologické aspekty vojenskej práce a profesie*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl M. R. Štefánika, 2005. S. 70-73.

POZNÁMKY

Takt je schopnosť človeka uplatňovať slušnosť, zdvorilosť a etiketu vo svojom každodennom živote tak, aby spoločnosť tieto prejavy vnímala pozitívne a akceptovala ich. Vyjadruje schopnosť človeka vopred vycítiť ako sa čo koho dotkne. Ide o schopnosť v spoločenskom styku zvoliť si takú formu, ktorej prostredníctvom sa vyhneme všetkému, čo by mohlo spôsobiť nevôľu alebo byť dokonca zdrojom konfliktu. I keď je takt vrodená vlastnosť človeka, je možné ju výchovou a kultivovaním seba samého rozvíjať.⁴⁾

Pre profesionálneho vojaka je taktiež veľmi dôležitý služobný ústroj, ale aj odev, v ktorom vstupuje do vojenských útvarov. Správnosť ustrojenia profesionálneho vojaka upravuje Výnos ministerstva obrany Slovenskej republiky zo 4. decembra 2015 č. ÚLP-11-32/2015-OdL, ktorým sa ustanovujú druhy vojenskej rovnošaty, výstrojových súčiastok, špecifických znakov vojenskej rovnošaty, ich nosenie a používanie a spôsob nosenia vyznamenaní na vojenskej rovnošate a tiež Služobný predpis hlavného služobného úradu č. 93/2015 o podrobnostiach o úprave zovňajšku profesionálneho vojaka.

Obrázok 1: Ustrojenie profesionálneho vojaka

(2) Profesionálny vojak sa pri výkone štátnej služby a mimo výkonu štátnej služby správa tak, aby svojim konaním neohrozil dôveru občanov k ozbrojeným silám a tým nespochybnil úlohy ozbrojených síl v súvislosti s ich poslaním.

Primárna úloha Ozbrojených síl Slovenskej republiky je obrana a ochrana krajiny a jej občanov. Preto je veľmi dôležité, aby bola dôvera občanov voči profesionálnym vojakom vysoká. Národné osvetové centrum v Bratislave v novembri 2006 z podnetu oddelenia analýz a verejnej mienky MO SR realizovalo výskum verejnej mienky. Výskum sa uskutočnil na vzorke 1 155 respondentov. Výber reprezentoval celú dospelú populáciu Slovenskej republiky vo veku od 18 rokov v základných socio-demografických znakoch. Z výsledkov výskumu vyplýva, že dôvera obyvateľov k ozbrojeným silám je stále veľmi vysoká. Verejnoscť dôveruje nielen samotným ozbrojeným silám, ale aj ministerstvu obrany. Väčšina obyvateľov Slovenska súhlasí s názorom, podľa ktorého sa na naše ozbrojené sily dá spoľahnúť pri živelných pohromách a katastrofách.⁵⁾ Profesionálni vojaci neraz pomáhali zástupcom Hasičského a záchranného zboru pri povodniach a ďalších prírodných katastrofách. Aby táto pomoc bola čo najefektívnejšia, Centrum výcviku Lešť organizuje účelové kurzy povodňovej záchrany. O kurzy je čoraz väčší záujem. Frekventanti kurzu sú z útvarov a zariadení ozbrojených síl z celého Slovenska.⁶⁾

4) JAHN, P.: *Slušnosť, zdvorilosť, takt a etiketa*. Dostupné na internete: <<http://peter.jahn.szm.com>>.

5) ČUKAN, K. a kol.: *Záujem študentov stredných škôl o profesionálnu službu v Ozbrojených silách SR*. Bratislava : KaMO, 2006.

6) ŽIAK, J.: Keď príde veľká voda. In: *Obrana*, roč. 24, 2016, č. 5, s. 36.

Príkladom sú príslušníci Dopravného práporu Hlohovec, ocenení v roku 2011 v ankete Vojenský čin roka v kategórii „Pomoc verejnosti“. Príslušníci práporu pomohli pri odstraňovaní následkov privalových dažďov v obci Píla.

POZNÁMKY

Obrázok 2: Kurz povodňovej záchrany na Lešti
(Foto: MO SR, Jozef Žiak)

(3) Profesionálny vojak nepožíva alkohol ani iné omamné alebo psychotropné látky na pracovisku alebo mimo neho pri plnení služobných povinností, pred príchodom do štátnej služby a v čase výkonu štátnej služby. Vo voľnom čase nepožíva omamné alebo psychotropné látky.

Alkohol je neurotoxická látka, ktorá sa bežne konzumuje a používa pri mnohých spoločenských príležitostiach ako súčasť spoločenského života. Verejnosť konzumáciu alkoholických nápojov toleruje, neuznáva však chorobné prejavy pitia ako je opilstvo a alkoholizmus. U ľudí, ktorí dlhodobo konzumujú alkoholické nápoje sa vyskytujú alkoholické psychózy. Najznámejšou je delírium tremens. Človek má zrakové a niekedy aj sluchové halucinácie. Dlhodobé pitie alkoholických nápojov znižuje intelektové schopnosti, znižuje sa chápanie a zhoršuje sa pamäť.

Droga je upravená surovina nerastného, rastlinného alebo živočíšneho pôvodu, ktorá je po vpravení do ľudského organizmu schopná vyvolať psychickú alebo fyzickú závislosť. Oddelenie psychologických a sociologických činností Personálneho úradu OS SR v Liptovskom Mikuláši realizovalo v roku 2014 prieskum „Drogy a OS SR“. ⁷⁾ Na otázku o užívaní vybraných legálnych návykových látok s frekvenciou (nikdy, zriedka, príležitostne, často), mohli respondenti označiť viac odpovedí. Najčastejšie frekventovanými návykovými látkami bolo pitie kávy, fajčenie cigariet, pitie piva, energetických nápojov a vína. Odpoveď „nikdy“ označili profesionálni vojaci v poradí: cigarety, energetické nápoje, tvrdý alkohol, víno, káva a pivo. V rámci spomínaného prieskumu, ktorého sa zúčastnilo 536 respondentov z radov profesionálnych vojakov, bolo 317 nefajčiarov, t. j. 59 %. Príležitostných fajčiarov bolo 11 % respondentov a viac ako škatuľku denne vyfajčilo 1 % respondentov.

7) BERNÍKOVÁ, Ľ. - CINKANIČOVÁ, I. - VOZISOVÁ, A.: Prevencia, prejavy a vplyv spoločensky negatívnych závislostí na kvalitu života profesionálnych vojakov. In: *Vojenská osveta, druhá časť*. Liptovský Mikuláš: Personálny úrad OS SR, 2015. S. 76, 81, 89.

POZNÁMKY

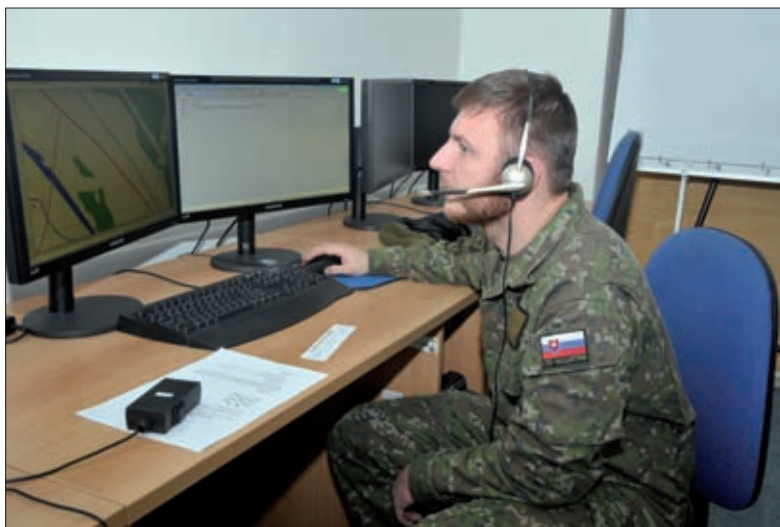
(4) Profesionálny vojak sa stará o svoj odborný rast a fyzickú kondíciu a uprednostňuje zdravý životný štýl.

Starostlivosť o vlastný rozvoj odráža najmä objektívnu potrebu reagovať na aktuálne požiadavky ozbrojených síl, udržiavať a rozvíjať svoju odbornú, fyzickú, osobnostnú kapacitu a riadiť sa zásadami zdravého životného štýlu.

Odborný rast profesionálneho vojaka predstavuje účasť na odborných kurzoch, jazykovej príprave a vzdelávaní v zahraničí.

Fyzickú kondíciu je možné definovať ako celkovú telesnú zdatnosť. Človek musí mať určité množstvo energie, aby zvládol nielen športový výkon, ale aj bežné činnosti. Fyzická kondícia vyžaduje všestrannosť, zahŕňa vytrvalosť, silu, rýchlosť a pohyblivosť. Vytrvalosť zabezpečuje prácu celého tela bez toho, aby človek po krátkom čase pociťoval únavu. Rovnako zahŕňa i rýchlejšiu regeneráciu organizmu. Sila predstavuje súhrn svalov a nervového systému na to, aby človek prekonal určitý odpor. Vďaka rýchlosti je telo schopné pohotovo reagovať na vonkajšie podnety. Pohyblivosť zlepšuje celkovú prácu svalov, šliach, či kĺbov.

Zdravý životný štýl vytvára súhrn faktorov, medzi ktoré patrí napríklad stravovanie, fyzické a duševné aktivity, psychická vyrovnanosť, rodinné a pracovné prostredie a mnoho ďalších.

Obrázok 3: Odborný kurz (Foto: Ing. Danuša Spilá)

(5) Profesionálny vojak dbá o svoju dôveryhodnosť pri správe svojho majetku a majetku svojej rodiny aj tým, že nevstupuje do právnych vzťahov, ktoré by mohli narušiť jeho vážnosť a dôstojnosť, a zodpovedne plní svoje záväzky. Upevňuje spoločenský kredit profesionálneho vojaka ako zodpovedného občana.

Profesionálny vojak nesmie podnikáť, vykonávať inú zárobkovú činnosť, byť členom riadiacich, kontrolných alebo dozorných orgánov právnických osôb vykonávajúcich podnikateľskú činnosť. Nevzťahuje sa to na vojaka, ktorý je vyslaný do riadiaceho, kontrolného alebo dozorného orgánu právnickej osoby vládou alebo ministrom. ⁸⁾

8) Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 13 ods. 1.

(6) Profesionálny vojak sa správa a koná pri výkone štátnej služby tak, aby nepripúšťal diskrimináciu; správa sa a koná v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania.

Diskriminácia je také konanie, keď sa v tej istej situácii zaobchádza s jedným človekom (skupinou ľudí, organizáciou, krajinou) inak, než s iným človekom (skupinou ľudí, organizáciou, krajinou) na základe jeho odlišností, napríklad rasového alebo etnického pôvodu, vierovyznania, veku, rodu, pohlavia alebo sexuálnej orientácie. Rozhodovanie o tom, či došlo alebo nedošlo ku diskriminácii sa uskutočňuje na základe toho, či existuje príčinná súvislosť medzi znevýhodnením a použitím kritéria pre rozlišovanie. Diskriminácia je v moderných demokratických spoločnostiach považovaná za neprípustnú a jej vyššie vymedzené formy sú v súčasnosti zakazované zákonmi a medzinárodnými zmluvami. Zákaz diskriminácie je vymedzený aj v zákone č. 281/2016 o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, konkrétne v § 4, v ktorom je rozpracované aj dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania. Tá spočíva v zákaze diskriminácie z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, veku, sexuálnej orientácie, politického alebo iného zmýšľania. Občan pri prijímaní do štátnej služby alebo profesionálny vojak, ktorý sa domnieva, že jeho práva alebo právom chránené záujmy boli dotknuté nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania, sa môže domáhať ochrany v služobnom úrade alebo na súde. Služobný úrad je povinný na podnet občana a profesionálneho vojaka bez zbytočného odkladu odpovedať, vykonať nápravu a odstrániť následky nedodržania zásady rovnakého zaobchádzania.

Obrázok 4: Sloboda vierovyznania

(7) Profesionálny vojak v bojovej činnosti pohotovo reaguje na vzniknutú situáciu, odvážne a odhodlane prekonáva všetky nástrahy a prekážky. Jeho správanie a konanie je v súlade s normami medzinárodného humanitárneho práva.

Neustálym výcvikom a zvyšovaním svojej odbornosti je profesionálny vojak pripravený pohotovo, rýchlo a správne reagovať aj na život ohrozujúce situácie.

Antoine de Saint-Exupéry povedal: „Odvaha nespočíva v slovách, spočíva vo voľbe“. Je to cnosť a vlastnosť, ktorú človek potrebuje, ak chce žiť správne. Profesio-

POZNÁMKY

nálnemu vojakovi by odvaha nemala chýbať, pretože častokrát sa dostáva do náročných až kritických situácií, kedy je dôležité odvážne sa rozhodnúť a pohotovo reagovať.

Vzorom pohotovej reakcie a odvahy je prvý vojak v novodobej histórii Ozbrojených síl SR, ktorému bola udelená Medaila za statočnosť. Je ním rotný Miroslav Staník, ktorý pri mínometnom útoku povstalcov v operácii Iracká sloboda v júni 2004 zachránil dvoch poľských vojakov. Za tento čin bol na slávnostnom stretnutí vojnových veteránov zo zahraničných misií uvedený do Siene slávy MO SR.

Rozhodnosť, odvaha a zodpovednosť nechýbali rotnému Miroslavovi Staníkovi ani v roku 2013, keď pri útoku na slovenských vojakov v afganskom Kandaháre dostal do bezpečia dvoch ťažko zranených profesionálnych vojakov. Vtedy sa stal obeťou Daniel Kavuliak, avšak rotný Miroslav Staník ďalším obetiam zabránil. Za tento čin mu bola prezidentom SR druhýkrát udelená medaila Za statočnosť a právom sa stal aj laureátom 17. ročníka ankety Vojenský čin roka v kategórii „Záchrana života“.

V priebehu kariéry profesionálneho vojaka bol ocenený medailou Za službu v mierových pozorovateľských misiách I. stupňa a III. stupňa, medailou Za službu v Kosove I. stupňa, pamätnou medailou a medailou NATO Non Article a dvakrát medailou Za statočnosť.

Obrázok 5: rtn. Miroslav Staník (Foto: Ivan Kelement)

V Ozbrojených silách Slovenskej republiky je veľa statočných profesionálnych vojakov, ktorí neváhajú riskovať stratu vlastného života za záchranu svojich kolegov a civilného obyvateľstva. Určite si zaslúžia morálne poďakovanie za to, že svoje odborné schopnosti využívajú pre dobro iných.

4 VOJENSKÝ PROFESIONÁL – VELITEĽ

Plnenie funkcií veliteľa je spojené s velením a riadením. Velenie je vo všeobecnosti považované za vojenské umenie. Umenie preto, lebo úspešné velenie kladie požiadavky na také vlastnosti a schopnosti veliteľa, ktoré sa nedajú naučiť, musí mať na ne vlohy a nadanie. Predpokladom pre úspešné velenie v boji je:

- umenie prijímať rozhodnutia, viesť a motivovať podriadených, organizovať použitie síl a prostriedkov tak, aby bola splnená úloha (cieľ akcie),

- schopnosť vytvoriť si víziu úspechu (variant úspešnej akcie) a vedieť ju aplikovať na bojisku,
- formulovanie konceptu (zámeru) operácie vyžadujúceho najnižšiu cenu (náklady, straty),
- ukladanie úloh, vytváranie a pridelovanie síl a prostriedkov (zdrojov) potrebných na splnenie úlohy,
- výber kritického miesta a času pre vykonanie úlohy (pre akciu),
- schopnosť odhadnúť, ako a kedy urobiť zmeny (korigovať pôvodné plány operácie).

Uplatňovanie uvedených zásad kladie vysoké požiadavky na osobnosť veliteľa, ako na rozhodujúcu osobu činiacu rozhodnutia, predovšetkým na:

- jeho vysokú profesionalitu,
- vysoký morálny kredit a dodržiavanie etických noriem,
- ovládanie taktických a operačných princípov,
- flexibilitu a kreativitu,
- predstavivosť a intuíciu,
- schopnosť získať a udržať iniciatívu a dosiahnuť konečný úspech,
- psychickú a fyzickú odolnosť, schopnosť znášať vysokú záťaž a rozhodovať sa v týchto podmienkach,
- schopnosť prísť k rozhodnutiu aj v podmienkach vysokej neurčitosti a neistoty,
- schopnosť prekonávať neúspechy a plniť neočakávané úlohy, správne reagovať v neočakávaných situáciách.

Aby veliteľ mohol motivovať svojich podriadených, musí mať prirodzenú autoritu založenú na presvedčení jeho podriadených o jeho morálnych kvalitách, odbornosti a profesionalite. Podriadení mu budú dôverovať a aktívne presadzovať jeho rozhodnutia aj vtedy, ak majú skúsenosti, že jeho rozhodnutia sú vždy kompetentné, smerujúce k dosiahnutiu stanoveného cieľa (úlohy). Veliteľ by sa však mal opierať aj o svoj štáb, o svojich priamych podriadených a rešpektovať ich názory. Samolúbosť a márnomyseľnosť by nemali patriť do výbavy veliteľov. Úspešným a dobrým veliteľom môže byť len taký veliteľ, ktorý vytvára podmienky pre tímovú prácu, váži si prácu svojich podriadených, je ochotný akceptovať aj iné názory a je ústretový k netradičným a nekonvenčným riešeniam.

Určite by sa našlo ešte veľa iných potrebných vlastností, ktoré by mal mať veliteľ. Ak by však disponoval aspoň horeuvedenými, bol by obklopený lojálnymi podriadenými.⁹⁾

Veľmi dôležitou vlastnosťou každého veliteľa je príkladnosť. Táto vlastnosť sa považuje za jednu zo zložitejších charakterových vlastností. Prejavuje sa mimoriadnymi vlastnosťami a schopnosťami a tendenciou byť osobným príkladom v konaní a správaní sa. K základným komponentom príkladnosti patria morálne hodnoty človeka, vzťah k spoločnosti, zodpovednosť, disciplinovanosť, kladný vzťah k práci a k vojenským povinnostiam, iniciatíva, aktivita.

9) HOFREITER, L.: K niektorým požiadavkám na vojenského profesionála. In: *Zborník z medzinárodnej vojensko-vedeckej konferencie : Etika v príprave a činnosti vojenských profesionálov*. Bratislava : Štáb personálneho manažmentu, 2005. S. 167-171.

POZNÁMKY

5 ŠTANDARDY SPRÁVANIA A KONANIA VELITEĽA

(1) Veliteľ pozitívne a iniciatívne ovplyvňuje vzťahy a kvalitu života podriadených profesionálnych vojakov a rieši ich oprávnené požiadavky a záujmy. K podriadeným profesionálnym vojakom sa správa čestne a rešpektuje ich osobnú dôstojnosť, vyžaduje od nich dodržiavanie ustanovení etického kódexu.

Kvalita pracovného života je ovplyvňovaná množstvom faktorov fyzického a psychosociálneho charakteru. Zahŕňa tie aspekty života, ktoré ovplyvňujú subjektívnu pohodu počas pracovného dňa. Patria k nim napríklad pracovné zaradenie, pracovné podmienky, pracovné prostredie, vzťahy s nadriadenými, vzťahy so spolupracovníkmi, rovnováha rodinného a pracovného života¹⁰⁾, ale aj skutočnosti ako sú stravovanie, mzda, odmeny, predpoklady pre ďalší osobnostný rozvoj a pod.

Pohoda na pracovisku je veľmi dôležitá, obzvlášť v prostredí ozbrojených síl. Len ten profesionálny vojak, ktorý je spokojný v pracovnom kolektíve a stotožňuje sa s rozhodnutiami svojho veliteľa, môže plnohodnotne vykonávať svoje povolanie.

Osobná dôstojnosť je vyjadrenie predstavy o osobnostnej a sociálnej hodnote každého človeka. Vyjadruje vzťah k sebe samému, vzťah k iným ľuďom, skupinám a vzťah k spoločnosti. Uvedomenie si vlastnej dôstojnosti je forma sebauvedomovania a sebakontroly. Veliteľ vo svojej práci musí dôsledne dbať na to, aby si v náročných podmienkach vojenského povolania zachoval svoju osobnú dôstojnosť, a neznižoval osobnú dôstojnosť svojich podriadených.

Obrázok 6: Veliteľ pred nastúpenou jednotkou (Foto: Ing. Danuša Spilá)

(2) Veliteľ nesmie vyžadovať od podriadených profesionálnych vojakov plnenie úloh, ktoré sú v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, právne záväznými aktmi Európskej únie, zákonmi, ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi a služobnými predpismi.

Profesionálny vojak je povinný dodržiavať Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony, ďalšie všeobecné záväzné právne predpisy, vojenskú prísahu, Etický kódex profesionálneho vojaka, služobné predpisy, vojenské rozkazy, nariadenia,

10) NOVÁKOVÁ, M. - CHINORACKÁ, A.: Regionálne disparity kvality pracovného života... Dostupné na internete: <<http://www.euba.sk/verejnost-a-media/preview-file/Pr--loha---1.297-16496.pdf>>.

príkazy a pokyny vedúcich služobných úradov a veliteľov. Vojenský rozkaz alebo nariadenie vydané veliteľom nesmie byť v rozpore so spomínanými zákonmi. Ak by k takémuto niečomu došlo, tak profesionálny vojak je povinný odoprieť splnenie vojenského rozkazu, nariadenia, príkazu alebo pokynu veliteľa, ak by jeho splnením spáchal trestný čin alebo priestupok. Túto skutočnosť oznámi bezodkladne najbližšiemu nadriadenému tohto veliteľa, ktorý vojenský rozkaz, nariadenie, príkaz alebo pokyn vydal. ¹¹⁾

POZNÁMKY

(3) Veliteľ nesmie využívať svoje postavenie na získanie výhod pre seba alebo iného, ani využívať, či poskytovať informácie, ktoré získal v súvislosti so svojim postavením či funkciou na účely, ktoré nesúvisia so štátnou službou profesionálneho vojaka.

Problematika konfliktu záujmov na úrovni zamestnancov štátnej správy je v súčasnosti v Slovenskej republike legislatívne riešená len v obmedzenom rozsahu, a to predovšetkým:

- v rámci Ústavného zákona národnej rady Slovenskej republiky č. 119/1995 Z. z. o zamedzení rozporu záujmov pri výkone funkcií ústavných činiteľov a vyšších štátnych funkcionárov,
- prostredníctvom ustanovení zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona,
- prostredníctvom ustanovení zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce.

Trestný zákon v § 89 relatívne široko definuje kategóriu verejného činiteľa, do ktorej patrí aj príslušník ozbrojených síl. Pritom sa definuje, aby trestný čin bol spáchaný v súvislosti s právomocou a zodpovednosťou verejného činiteľa. V § 158 ustanovuje Trestný zákon trestnú zodpovednosť verejných činiteľov v nasledovných prípadoch:

- ak verejný činiteľ v úmysle spôsobiť inému škodu alebo zadovážiť sebe alebo inému neoprávnený prospech vykonáva svoju právomoc spôsobom odporujúcim zákonu, prekročí svoju právomoc alebo nesplní povinnosť vyplývajúcu z jeho právomoci,
- ak verejný činiteľ z nedbalosti zmarí alebo podstatne sťažuje splnenie dôležitej úlohy.

(4) Veliteľ nesmie konať a správať sa k podriadeným profesionálnym vojakom tak, aby pripustil ich diskrimináciu; správa sa a koná v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania.

Definícia diskriminácie a uplatňovania zásady rovnakého zaobchádzania je uvedená v štandardoch správania a konania profesionálneho vojaka v odseku 6. Pre veliteľa je zásada rovnakého zaobchádzania a nepripustenie diskriminácie voči podriadenému vojakovi obzvlášť významná, najmä z titulu veliteľskej právomoci, svojej funkcie a hodnosti. Veliteľ svojim postavením môže bezprostredne ovplyvňovať uvedené požiadavky.

¹¹⁾ Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 132 ods. 5.

POZNÁMKY

Obrázok 7: Rodová rovnosť

6 ZÁVER

Vojenské povolanie prináša so sebou celý komplex problémov, na ktoré musí byť vojenský profesionál pripravený a ktoré vo svojej neskoršej činnosti musí riešiť. Náročné úlohy vyplývajúce z povolania vojenského profesionála dokáže plniť len ten príslušník ozbrojených síl, ktorý je odborne pripravený a vybavený morálnymi kvalitami. Tieto morálne kvality sú zárukou primeraného správania a konania. Hlavným vodiacim prvkom pri morálnom správaní a konaní profesionálneho vojaka je etický kódex profesionálneho vojaka. Každý profesionálny vojak by preto mal byť s jeho obsahom oboznámený a riadiť sa podľa neho v pôsobení v štátnej službe ale aj mimo nej. Vtedy budú Ozbrojené sily Slovenskej republiky disponovať profesionálnymi vojakmi, ktorí sú pripravení po odbornej, fyzickej ale aj morálnej stránke.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BERNÍKOVÁ, Ľ. - CINKANIČOVÁ, I. - VOZISOVÁ, A. : Prevencia, prejavy a vplyv spoločensky negatívnych závislostí na kvalitu života profesionálnych vojakov. In: *Vojenská osveta*, 2. časť. Liptovský Mikuláš : Personálny úrad OS SR, 2015. S. 74-91. ISBN 978-80-89609-09-3.

ČUKAN, K. a kol.: *Záujem študentov stredných škôl o profesionálnu službu v Ozbrojených silách SR*. Bratislava : KaMO, 2006.

HAMAJ, P.: *Sociologické aspekty vojenskej práce a profesie*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl M. R. Štefánika, 2005. 102 s. ISBN 80-8040-252-3.

HOFREITER, L.: K niektorým požiadavkám na vojenského profesionála. In: *Zborník z medzinárodnej vojensko-vedeckej konferencie : Etika v príprave a činnosti vojenských profesionálov*. Bratislava : Štáb personálneho manažmentu GŠ OS SR, 2005. 227 s. ISBN 80-8040-273-6.

MATIS, J.: *Sociologický pohľad na vojenské povolanie*. Liptovský Mikuláš : Vojenská akadémia, 1995.

NOVÁKOVÁ M. - CHINORACKÁ A.: *Regionálne disparity kvality pracovného života ako faktor zdravia obyvateľstva Slovenskej republiky* [online]. Ekonomická univerzita Bratislava, 2014 [cit. 2016-10-20]. Dostupné na internete: <<http://www.euba.sk/verejnost-a-media/preview-file/Pr--loha---.1.297-16496.pdf>>.

POLONSKÝ, D. - HAMAJ, P.: *Úvod do sociológie práce*. Liptovský Mikuláš : Vojenská akadémia, 2002. 88 s. ISBN 80-968746-2-4.

POLONSKÝ, D. a kol.: *Profesionalizácia ozbrojených síl (Komparatívny sociologický výskum v Českej, Maďarskej a Slovenskej republike)*. Bratislava : MO SR, 2005. 242 s. ISBN 80-8040-267-1.

Prezident ocenil profesionálneho vojaka medailou za statočnosť [online]. 2015. [cit. 2016-10-20]. Dostupné na internete: <<https://www.prezident.sk/article/prezident-ocenil-profesionalneho-vojaka-medailou-za-statocnost/>>.

PRŮCHA, J. - WALTEROVÁ, E. - MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. Bratislava : Portál, 2008. 270 s. ISBN: 9788073674168.

Sieň slávy MO SR [online]. Únia vojnových veteránov SR. [cit. 2016-10-20]. Dostupné na internete: <<http://www.uvv-sr.sk/sien-slavy-mo-sr.phtml?id3=98337>>.

Služobný predpis hlavného služobného úradu č. 93/2015 o podrobnostiach o úprave zovňajšku profesionálneho vojaka.

Vojenský policajti pomáhali pri nehode troch áut vo Zvolene [online]. Vojenská polícia, 2015. [cit. 2016-10-20]. Dostupné na internete: <<http://www.mp.mil.sk/index.php?ID=51864>>.

Výnos ministerstva obrany Slovenskej republiky, zo 4.decembra 2015, ktorým sa ustanovujú druhy vojenskej rovnošaty, výstrojových súčiastok, špecifických znakov vojenskej rovnošaty, ich nosenie a používanie a spôsob nosenia vyznamenaní na vojenskej rovnošate.

Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

ŽIAK, J.: Keď príde veľká voda. In: *Obrana*, roč. 24, 2016, č. 5, s. 36.

TÉMY NA VEDENIE ZÁVEREČNEJ DISKUSIE

1. Charakterizujte vojenskú činnosť z hľadiska jej špecifického postavenia.
2. Vymenujte črty vojenského povolania, ktoré ho odlišujú od iných povolání.
3. Uvedte mravné požiadavky na profesionálneho vojaka.
4. Aké sú pravidlá správania profesionálneho vojaka pri výkone štátnej služby a mimo výkonu štátnej služby.
5. Vymenujte niektoré štandardy správania a konania veliteľa.

Mgr. Martin POSCH

ÚVOD

Atentát na zastupujúceho ríšskeho protektora Reinharda Heydricha, známy aj pod názvom operácia Anthropoid, patrí medzi najúspešnejšie operácie československého odboja počas druhej svetovej vojny. Zároveň však patrí aj medzi najdiskutovanejšie témy, čo je pochopiteľné z pohľadu represíí nasledujúcich v období po atentáte. Akým spôsobom bola táto operácia pripravovaná, kto sa jej zúčastnil a aký vplyv mala na udalosti v Protektoráte Čechy a Morava, ako aj v zahraničnom odboji vo Veľkej Británii?

Predtým ako bude pozornosť venovaná samotnému priebehu operácie, je nutné predstaviť cieľ atentátu. Často sa totiž spomína iba jedna funkcia Reinharda Heydricha, a to tá, s ktorou bol priamo spojený s Protektorátom Čechy a Morava ako zastupujúci ríšsky protektor. V skutočnosti išlo o jedného z najvýznamnejších predstaviteľov nacistickej Tretej ríše a blízkeho spolupracovníka Heinricha Himmlera, ktorý taktiež zastával hodnosť SS-Obergruppenführera a generála polície, šéfa *Reichssicherheitshauptamt* (RSHA – hlavný ríšskeho bezpečnostného úradu) a *Sicherheitsdienst* (SD – Bezpečnostná služba). Až potom ako bol aktívny v týchto funkciách, vystriedal 28. septembra 1941 Konstantina von Neuratha vo funkcii protektora Čiech a Moravy, aj to len vo forme zástupcu. Následne po príchode do Prahy vyhlásil stanné právo, počas ktorého boli popravení mnohí predstavitelia odboja. Z tých najznámejších možno menovať generálov Huga Vojtu a Josefa Bílého. Taktiež bol zatknutý generál Alojz Eliáš a následne aj odsúdený na smrť, ktorý v danej dobe pôsobil ako predseda protektorátnej vlády. Napriek prenasledovaniu a popravám sa Heydrichovi nepodarilo zlikvidovať domáci odboj. Domáce štruktúry organizácií, ktoré sa vytvorili ešte v počiatočnom konflikte, akými boli napríklad *Ústředí vedení odboje domácího* (ÚVOD), *Obrana národa* (ON) a *Petiční výbor „Věrní zůstaneme“* (PVVZ) boli síce takmer zničené, avšak nešlo o absolútnu likvidáciu odbojových štruktúr. Napriek tomu, že Heydrich podával v správach Martinovi Bormannovi, Heinrichovi Himmlerovi a Adolfovi Hitlerovi informácie o situácii, ktorú charakterizoval ako zvládnutú, on sám si uvedomoval realitu. Z hlásenia bezpečnostných zložiek mal informácie o tom, že od konca roku 1941 boli do Protektorátu vysadzovaní parašutisti z Veľkej Británie. Z obsahu zásobníkov, ktoré sa podarilo gestapu nájsť, dedukovali bezpečnostné zložky aj to, že výsadky majú za cieľ nielen informačnú, ale aj sabotážnu činnosť. Tieto aktivity nepriamo podporil aj samotný Heydrich. Predstavitelia zahraničného odboja sa totiž rozhodli odplatiť popravu vysokých predstaviteľov generality. Okrem iných bola vytvorená skupina Anthropoid, ktorá mala za cieľ zlikvidovať niektorého z vedúcich predstaviteľov nemeckej okupačnej správy, teda Karla Hermanna Franka alebo Reinharda Heydricha. Cieľom, podľa slov plk. gšt. Františka Moravca, bolo aby „...jeden z nich za to zaplatil, aby sme ukázali, že vraciame ranu za ranou.“ Kto však boli títo muži, ktorí mali za cieľ odplatu na katovi z Prahy?

1 CESTA DO VÝSADKOV Z VEĽKEJ BRITÁNIE

POZNÁMKY

Skupinu Anthropoid, ktorá bola vytvorená v Spojenom kráľovstve, tvorili dvaja vojaci. Pôvodne malo ísť o rotmajstra Jozefa Gabčíka a rotného Karla Svobodu. Druhý menovaný sa však počas doplňovacieho výcviku vážne zranil a musel byť nahradený Jánom Kubišom.

Títo traja menovaní vojaci tvorili tzv. tvrdé jadro československej zahraničnej armády, teda vojakov ktorí sa rozhodli emigrovať z vlasti s cieľom bojovať za obnovu Československej republiky v jej predmníchovských hraniciach. Pre časť vojakov bolo prvým impulzom pre emigráciu stretnutie európskych mocností v Mníchove na jeseň 1938 a následné odstúpenie československého pohraničia nacistickému Nemecku. Ďalším impulzom bol vznik Slovenského štátu 14. marca 1939, ktorý vznikol ako satelit Tretej ríše a umožnil okupáciu a vytvorenie Protektorátu Čechy a Morava na nasledujúci deň. Tento fakt ovplyvnil aj konanie budúceho veliteľa výsadku Jozefa Gabčíka. Ten však ešte pred nasadením do akcie, na jeseň 1938, utrpel vážny pracovný úraz vo vojenskej chemickej továrni pri Žiline. Pri práci sa nadýchal jedovatých výparov, pravdepodobne yperitu, ktorý prenikol cez slabú ochrannú masku. Vďaka rýchlej lekárskej pomoci a hospitalizácií napokon neprišiel o zrak, no bol presunutý do pobočky továrne v Skalke pri Trenčíne. Práve do tohto vojenského objektu prišli 20. marca 1939 nemeckí dôstojníci so žiadosťou o vydanie skladu aj s jeho obsahom. Gabčík im odmietol vyhovieť. Odvolal sa na neexistenciu príslušných rozkazov a sklad im nevydal. Následne požiadal o dovolenku a navštívil svojich rodičov. Z rodného domu sa rozhodol prejsť do exilu. Ďalšia správa o jeho osobe je až zo 4. júna 1939, kedy pri Čadci prekročil slovensko-poľské hranice. Niekoľko nasledujúcich týždňov strávil v tábore v Malých Bronowiciach spoločne s ďalšími exulantmi, kde sa zoznámil aj s Jánom Kubišom. Z Poľska sa preplavili spoločne 28. júla 1939 na lodi Chrobry do Francúzska. Po príchode do Lille podpísali päťročný záväzok vstupu do francúzskej Cudzineckej légie a následne boli presunutí do Marseille. Spoločne s ďalšími regrútmi Cudzineckej légie boli neskôr odtransportovaní cez Stredozemné more do alžírskoho Oranu a odtiaľ do Sidi-bel Abbés. Gabčíkova a Kubišova služba v légii však netrvala dlho.

Po vypuknutí konfliktu v septembri 1939 sa naplnil právny rozmer francúzsko-československej dohody a vojaci československého pôvodu boli z légie uvoľnení a presunutí do mestečka Agde na juhu Francúzska, kde sa organizovali československé jednotky. Gabčík sa spoločne s Kubišom aktívne zúčastnili bojov na francúzskom území. Frontové nasadenie československých vojakov bolo o niečo nebezpečnejšie ako „bežné“ nasadenie spojeneckých jednotiek. Tretia ríša totiž pokladala vojakov bojujúcich v radoch československej zahraničnej armády za dezertérov a vlastizradcov, na ktorých sa nemali vzťahovať ženevské konvencie o vojnových zajatcoch. Tento fakt však nezabránil budúcim atentátnikom aktívne sa zúčastňovať bojových operácií, za ktoré si neskoršie vyslúžili aj vojenské vyznamenanie.

Po porážke Francúzska a následnom prímerí sa časť vojakov preplavila smerom do Spojeného kráľovstva na lodi Rod el Farag, s ktorou sa následne vojaci preplavili cez Gibraltár, odkiaľ sa v sprievode konvoja doplavili 12. júna 1940 do Liverpoolu.

POZNÁMKY

šlo o jeden z posledných transportov s československými vojakmi do Spojeného kráľovstva. Napriek úspešnému presunu vojakov z okupovaného kontinentu, pobyt Čechoslovákov nebol bez komplikácií. Po porážke bola morálka v jednotkách značne otrasená, čomu sa nemožno čudovať, Francúzsko bolo totiž chápané ako bašta proti Nemecku, ktorá mala, podobne ako v prvej svetovej vojne, zastaviť prípadnú ofenzívu a zvrátiť dovtedajšie víťazné ťaženie Tretej ríše. Namiesto očakávaného víťazstva však prišla rýchla porážka a vojaci sa ocitli na poslednom území v Európe, ktoré v danej situácii zostalo v boji osamotené. Okrem tohto otrasu sa vyskytovali aj bežné ľudské problémy. Československá armáda v Británii mala príliš veľa dôstojníkov v pomere voči vojakom, tým pádom časť dôstojníkov slúžila na nižších pozíciách, ktoré boli aj nižšie platené. Napriek tomu, že sa tieto komplikácie a finančné znevýhodnenie dotýkali priamo aj Jozefa Gabčíka, nepridal sa k známemu odopretiu poslušnosti v Cholmondeley.

Odopretie poslušnosti časti československých vojakov svojim vojenským nadriadeným na pôde Veľkej Británie v Cholmondeley bolo spôsobené aj spomínanou morálnou krízou po páde Francúzska, ako aj nespokojnosťou a vyhraneným nacionálnym cítením, ktoré sa prejavovalo nezhodami medzi vojakmi českého, nemeckého a slovenského pôvodu. Niektorí vojaci prejavovali nevraživosť voči predstaviteľom iných národností, pretože ich vinili za rozpad republiky bez ohľadu na to, že bojovali spoločne za tú istú vec, ktorou bolo jej obnovenie. Okrem týchto náznakov nacionálnych konfliktov bola nespokojnosť živенá aj postojom komunistov v brigáde, ktorí zastávali názor o prebiehajúcej vojne ako o vojne imperialistickej. V tejto atmosfére defetizmu sa však našli aj dôstojníci, ktorí sa kontaktom s vojakmi snažili pozdvihnúť morálku a vysvetliť im nutnosť jednoty pre konečnú porážku nacistického Nemecka. Medzi týmito vojakmi nechýbali ani Gabčík s Kubišom a ďalší budúci parašutista Josef Valčík. Nie je náhoda, že práve títo vojaci boli vybraní medzi prvými na výcvik a nasadenie v rámci špeciálnych operácií. Ešte pred vytvorením parašutistického výcviku československými orgánmi boli Gabčík s Kubišom vyznamenaní Československým vojnovým krížom za svoju bojovú činnosť vo Francúzsku, a to tradične na výročie vzniku Československej republiky 28. októbra 1940.

2 PLÁNOVANIE ATENTÁTU A PRÍPRAVA PARAŠUTISTOV VO VEĽKEJ BRITÁNII

V decembri 1940 odporučil podplukovník Bavorský Gabčíka na parašutistický výcvik. Neskôr aj dôstojníci, ktorí boli poverení výberom vhodných vojakov pre špeciálne operácie, majori Karel Paleček a Jozef Bartík, vybrali na základe osobných žiadostí vojakov rotmajstra Jozefa Gabčíka aj rotného Karola Svobodu ako potenciálnych parašutistov, ktorí sa zúčastnili výcviku v prvom turnuse v lete 1941.

V decembri 1940 bola vytvorená dohoda o výcviku československých parašutistov na území Veľkej Británie. Tento výcvik spočiatku pozostával prevažne z praktického nácviku v zoskokoch s padákom. V priebehu leta 1941 začala príprava parašutistov na špeciálne operácie. Tieto dva výcviky sa často zamieňajú, avšak nie každý kto sa zúčastnil prvého parašutistického výcviku, absolvoval aj ten nasledujúci. Ten totiž prebiehal v spolupráci s britskou Special Operations Executive (ďalej

len „S.O.E.“), čo neskôr viedlo k teóriám o tom, že atentát na Heydricha objednali Briti. Táto teória dodnes nemá relevantný základ, avšak je zrejmé, že československá spravodajská služba našla v S.O.E. schopného partnera, ktorý disponoval prostriedkami, ktoré jej samotnej chýbali. Je samozrejmé, že myšlienka atentátu na tak vysoko postaveného predstaviteľa Tretej ríše Britov zaujala, a preto sa rozhodli poskytnúť svoju pomoc. Tu hrala istú úlohu aj pozícia samotnej S.O.E. v Británii. Bola to novovzniknutá organizácia, ktorá stála veľa financií, no dovtedy bez hmatateľných, resp. adekvátnych výsledkov, ktoré by mohli byť prezentované mimo úzkeho kruhu zainteresovaných osôb. Účast' na príprave úspešného atentátu na jedného z najvýznamnejších predstaviteľov Tretej ríše by tým pádom posilnila jej postavenie aj voči konkurenčnej Secret Intelligence Service (SIS). V rámci spravodajského oddelenia Ministerstva národnej obrany v Londýne bol pripravený plán výsadkov tzv. „prvej vlny“ v časovom rozmedzí od októbra 1941 do apríla 1942. Ten mal za cieľ pomôcť domácejmu odboju vysielaním vycvičených odborníkov v oblasti sabotáže a práce v utajení, ale aj aktívnou účasťou na diverzných operáciách. Práve do tej druhej skupiny patril výsadok Anthropoid.

Základný výcvik parašutistov prebiehal na výcvikových staniach S.O.E. umiestnených v Škótsku. V tejto oblasti mali okrem iných základňu a výcvikové priestory aj známe britské Commandos. Škótska vysočina zostáva dodnes výcvikovým priestorom britských špeciálnych jednotiek, napríklad Special Air Service (SAS). Počas výcviku prešli parašutisti základným kurzom útočného boja, sabotážnou prípravou, ale aj ženijným, streleckým, topografickým a taktickým školením. Popritom sa kládol veľký dôraz na fyzickú kondíciu. Tento výcvik bol pri dobových armádnych zvyklostiach neštandardný a novinkou bol aj pre československých vojakov, ktorí už mali za sebou bojové skúsenosti.

Výcvik bol vo všetkých ohľadoch rozsiahly. Ženijný sa zaoberal od postupu pri ničení komunikácií až po ničenie vodární a elektrární, s čím bola spojená manipulácia s trhavinami a výbušnými látkami. V streleckom výcviku sa okrem strelby trénovalo aj hádzanie granátov a úprava protitankových nábojov tak, aby mohli byť použité ako granáty. Po ukončení výcviku v Škótsku, nasledoval parašutistický výcvik na letisku Ringway pri Manchestri. Tu sa venovali teórii zoskoku padákom, manipulácii s padákom na zemi, ukladaniu zásob do špeciálnych kontajnerov a prijímaniu zásieľok na ploche pri ich zhadzovaní z lietadla. Po zvládnutí teórie a nácvikov na zemi nasledovali skoky padákom. V priemere vojaci absolvovali okolo štyroch - piatich zoskokov. Skákalo sa z lietadla staršieho typu Whitley alebo z pripútaného balóna. Jozef Gabčík patril k prvým, ktorý absolvovali tento výcvik, a to v prvom turnuse, ktorý začal 16. júla 1941.

Medzitým sa na ministerstve národnej obrany pripravoval plán atentátu. Okrem už spomínanej túžby po odplate, však plánovanie atentátu ovplyvnili aj iné okolnosti. Jednou z najzávažnejších bol pohľad na odboj v Protektoráte zo strany spjeneckej verejnosti a ich politických predstaviteľov. V dobe, keď sa veľké časti nemeckej armády presúvali na Východ, či už pred útokom alebo po útoku na Sovietsky zväz (ZSSR), vojenské a zásobovacie konvoje prechádzali cez územie Protektorátu. Zo strategického hľadiska bol odpor v Čechách potrebný. Napriek tomu sa tu okrem

POZNÁMKY

niekoľkých menej dôležitých a samostatných akcií veľa neodohrávalo. Tento stav a tvrdenia nemeckej propagandy o Protektoráte Čechy a Morava ako o „oáze pokoja“ v rozbúrenej Európe, podkopával snahu exilových kruhov v Londýne, nielen o anulovanie Mníchovskej dohody, ale aj o samotnú pozíciu exilových predstaviteľov.

Vráťme sa však k plánovaniu operácie Anthropoid. Zo záznamu z porady konajúcej sa 3. októbra 1941, ktorej sa zúčastnil Jozef Gabčík aj Karol Svoboda budem citovať: „*Sú v Prahe dve hlavné osoby, ktoré reprezentujú toto vybijanie. Je to K. H. Frank a Heydrich*“ a „*Z dôvodov, ktoré Vám budú jasné, vykonáte úlohu bez spolupráce z našimi, ktorí sú doma. Ak hovorím bez, chcem to povedať, tak že spolupráca bude vylúčená až do prevedenia. Potom sa Vám dostane od našich doma plnej ochrany a spolupráce.*“ Z tohto zápisu je jasné, že v pôvodnom pláne atentátu nebol za obeť priamo označený Reinhard Heydrich. Ďalšou možnosťou bol Karl Hermann Frank. Konečný cieľ a miesto na vykonanie atentátu mali vybrať až samotní parašutisti po príchode do Protektorátu.

Zo zápisu stretnutia vyplýva, že s akciou bola spojená aj nádej na medzinárodný ohlas akcie, ktorá „*vstúpi do dejín*“. Je možné, že aj z toho dôvodu bol za potencionálny cieľ vybraný Reinhard Heydrich. V prvej verzii plánu akcie bol atentát naplánovaný na 28. októbra 1941, symbolicky na výročie vzniku Československej republiky.

Výber parašutistov a ich zaradenie do akcie malo na starosti viacero dôstojníkov spravodajského oddelenia Ministerstva národnej obrany. Predovšetkým, už spomínaní dôstojníci, majori Karel Paleček a Josef Bartík. Tí sa rozhodli z absolventov špeciálnych kurzov vybrať na diverznú operáciu rotmajstra Jozefa Gabčíka a rotného Karla Svobodu. Obaja absolventi boli následne povolani do Londýna, kam prišli 3. októbra 1941. Tu boli oboznámení s plánom operácie. Prvotná verzia plánu však bola pod značným časovým tlakom. Predstavy špionážneho oddelenia, čo sa týka prevedenia akcie, boli značne optimistické, nakoľko bolo zdôrazňované, aby výsadkári postupovali samostatne a neprezradili plán akcie ani členom odboja. Z obavy pred infiltráciou nemeckých tajných zložiek medzi predstaviteľov odboja je tento postup pochopiteľný, avšak v reálnej situácii operácia nemohla byť uskutočnená bez pomoci domácich odbojových štruktúr. Veľmi jednoducho sa pripravovala aj výstroj pre atentátnikov. Pôvodne mali byť pre svoju činnosť po zoskoku vyzbrojení párom veľkorážnych pištolí a niekoľkými granátmi. Po spomínanej porade dňa 3. októbra 1941 bol o pláne informovaný britský kapitán Francis E. Keary a zároveň bol požiadaný o britskú pomoc. Ešte v ten deň informoval svojho nadriadeného generála Colina McVean Gubbinsa, okrem iného budúceho riaditeľa S.O.E., ktorý s poskytnutím pomoci pri pláne operácie súhlasil.

Keary sa obratom vrátil za plukovníkom Františkom Moravcom, vedúcim II. Oddelenia Ministerstva národnej obrany, ktoré parašutistické operácie organizovalo, s ponukou, aby parašutisti odišli na letisko Ringway pri Manchestri, kde mali absolvovať doplňujúci výcvik. Späť do Londýna sa mali vrátiť o niekoľko dní, medzitým mali byť pre nich prichystané falošné doklady a po ich obdržaní mali v sprievode kapitána generálneho štábu Jaroslava Šustra, odísť na letisko, kde mala byť skompletizovaná ich výzbroj a výstroj. Tieto prípravy museli byť uskutočnené čo najrýchlejšie,

najneskôr 8. októbra, aby bolo možné parašutistov prepraviť na územie Protektorátu počas vhodnej fázy mesiaca. Počasie a mesačný jas značne ovplyvňovali prelety nad územím strednej Európy. Z doplňujúceho výcviku sa kapitán Keary s parašutistami vrátil po dvoch dňoch, teda 5. októbra. Čas strávený na rozširujúcom výcviku využili okrem zoskokov aj pri precvičovaní hádzania granátov a strelbe z pištole. Bohužiaľ, po príchode do Londýna sa prejavilo zranenie, ktoré utrpel rotný Karel Svoboda pri zoskoku s padákom a 7. októbra 1941 musel byť ošetrovaný s podozrením na vnútorné zranenia. Plán však aj napriek tomu naďalej pokračoval v pôvodných vyznačených líniiach a Gabčík, aby využil časovú rezervu, ktorá touto komplikáciou vznikla, odišiel sám na strelecký kurz.

Medzitým plukovník František Moravec rozhodol o nahradení rotného Karla Svobodu rotmajstrom Jánom Kubišom. Kubiš, taktiež absolvent špeciálneho výcviku, prišiel do Londýna 13. októbra a okrem jeho výsledkov z výcviku, zavážila pravdepodobne aj osobná žiadosť Jozefa Gabčíka, aby bol jeho priateľ pridelený na tú istú operáciu.

Počas obdobia, keď prípravy na atentát v Británii vrcholili, podaril sa Gestapu ďalší zásah proti štruktúram domáceho odboja. Zistili totiž umiestnenie vysielaciek, ktoré poskytovali hlavný komunikačný tok medzi Prahou a Londýnom. So zneškodnením obsluhy týchto vysielaciek bol zároveň vyradený aj jediný obojstranný komunikačný prostriedok v danom období. Pri neexistujúcom spojení sa prezident Beneš rozhodol posunúť plán operácie Anthropoid až na dobu, kedy bude spojenie fungujúce a samotný atentát bude odsúhlasený predstaviteľmi domácej rezistencie. Medzičasom boli uprednostnené operácie so spravodajským poslaním. Medzi ne patrila aj operácia Percentage, ktorej hlavnou úlohou bolo obnoviť spojenie medzi exilovými predstaviteľmi a domácim odbojom.

Pri čakaní na nadviazanie spojenia však uplynula vhodná doba pre lety do strednej Európy, a preto bola operácia presunutá až do nasledujúceho turnusu. To poskytlo viac priestoru na detailnejšiu prípravu operácie. Po Kubišovom priradení k operácii, odišla dvojica opätovne do Škótska, tentoraz na Special Training School 21 v Arisaig House, kde okrem iného sídlilo aj výcvikové veliteľstvo S.O.E. v danej oblasti. Ich výcviku sa tu venovali špecialisti zo štábu S.O.E. V Arisaig House si pod vedením kapitána Erica Anthonyho Sykesa precvičili manipuláciu s palnými zbraňami a s kapitánom Johnom Tobinom Bushom prácu s trhavinami. Taktiež sa zúčastnili šesťdňového tréningu, pri ktorom trénovali strelbu z revolverov, pištoľí Colt 38 Super, samopalov Sten, odstreľovacej pušky a ľahkého guľometu Bren. Precvičovaná strelba bola mierená, ale aj tzv. pudová na pevné a pohyblivé ciele. Obaja parašutisti urobili na svojich inštruktorov natoľko dobrý dojem, že ich v záverečnom hodnotení označili za vynikajúcu dvojicu.

Po návrate zo Škótska sa presunuli na Station XVII Brickendonbury v grófstve Hertford. Tu boli trénovaní majorom Cecilom V. Clarkom, ktorý ich učil správne zachádzaniu s výbušninami a manipuláciou so zbraňou Tree Spigot. Na Station XVII sa zoznámili aj s majorom Wiliamom Edwardom Fairbairnom. Fairbairn, legenda vo výcviku v boji muža proti mužovi, s nimi pravdepodobne absolvoval školenie v rámci metódy „*silent killing*“.

POZNÁMKY

Zo Station XVII sa presunuli na Station XII Aston House pri Sterenage. Tu spoločne s britskými dôstojníkmi precvičovali útok bombou na automobil značky Austin. Pri tréningu sa však vyskytli značné problémy s presnosťou parašutistov. Ich anglickí kolegovia zasiahli auto na každý pokus, no čechoslováci s tým mali veľké problémy. Briti mali výhodu aj v tom, že išlo o skúsených hráčov kriketu.

Po absolvovaní kurzov si dvojicu na začiatku novembra prevzali naspäť Čechoslováci. V tej dobe mali najvyššiu prioritu parašutistické skupiny Silver A a Silver B, ktoré nemali charakter diverzný, ale spravodajský. Príslušníci Anthropoidu boli spoločne s nimi dislokovaní na zámku Bellasis pri Dorkingu. Tu sa všetci spoločne zdokonaľovali v jazde automobilom, topografii a v orientácii v neznámom prostredí. Režim na základni bol pomerne tvrdý, hlavne v prípade izolácie od vonkajšieho prostredia. Spočiatku tým utrpela morálka, k čomu určite prispelo aj čakanie na vyslanie do akcie. Správnym prístupom inštruktorov a výcvikom sa morálka postupne zlepšovala. Do obdobia tesne pred letom sa však datuje aj spor medzi Gabčíkom a jeho nadriadeným Jozefom Šustrom. Šustr sa snažil odbúrať bariéru medzi ním a mužstvom snahou o uvoľnené spôsoby a humor. Jeho žarty však boli často nemiestne a Gabčík sa voči ním ohradil. Konflikt medzi nimi dvoma sa dostal až k plukovníkovi Františkovi Moravcovi, ktorému sa podarilo situáciu upokojiť bez narušenia príprav na operáciu. Či sa tento konflikt odrazil aj na úrovni morálky parašutistov, ktorí čakali na nasadenie do operácie, sa však už dnes nedozvieme.

V tomto období mal spomínaný František Moravec aj iné starosti ako konflikty personálneho charakteru. Podstatne väčšou komplikáciou bola preprava parašutistov na územie Protektorátu Čechy a Morava. V Británii vycvičené skupiny boli po morálnej stránke na vysokej úrovni. Bolo aj vhodné obdobie na let, no z britskej strany sa prejavila určitá neochota poskytnúť lietadlo a posádku. Uvádzali rôzne dôvody, medzi inými napríklad nepriaznivé počasie, nedostatok lietadiel a pod. Plukovník Moravec tento problém vyriešil pôžičkou lietadla Halifax od poľského zahraničného odboja. Keď sa Moravcovi podarilo získať lietadlo, rozhodol sa riskovať. Porušil predpisy a vyslal jedným transportom až tri skupiny parašutistov. Išlo o výsadky Silver A, Silver B a Anthropoid. Poslanie Gabčíka s Kubišom do akcie, bolo nutné napriek stále prerušenému spojeniu s domácim odbojom. Zároveň sa vojenský predstavitelia spoliehali, že jedna zo skupín, ktorá bola vysadená s Gabčíkom a Kubišom, úspešne nadviaže potrebné komunikačné spojenie. Pre zoskok členov skupiny Anthropoid boli pripravené tri priestory. Primárne miesto vybrané pre zoskok sa nachádzalo kilometer západne od Litohlavy. Všetky plánované zoskokové plochy sa nachádzali severne od hlavnej cesty vedúcej do Plzne. Večer 28. decembra 1941 zaznel na vyčkávacej stanici Belasis povel „on“ pre všetky skupiny, ktoré čakali na svoju operáciu. Nastúpili do lietadla, prečkali prelet nad zatemnenou Európou a napriek sporom, ktoré mal Gabčík s dispečerom Šustrom, sa s ním rozlúčil stiskom ruky a slovami: „Čoskoro o nás budete počuť, urobíme všetko čo bude možné.“

3 DOMA

POZNÁMKY

Príchod do okupovanej vlasti zďaleka nebol úspešný. Gabčík si pri dopade narazil členok o stvrdnutý zimný povrch a bolo potrebné lekárske ošetrovanie. Nakoľko pôda bola zamrznutá a nebolo dostatok snehu na zakopanie padákov, pôvodne naplánované schovanie výsadkového materiálu zakopaním do pôdy, tak neprichádzalo do úvahy. Okrem toho, pre navigačnú chybu, pilot zamenil Plzeň s Prahou a parašutisti boli vysadení východne od Prahy pri obci Nehvizdy. Chybné miesto si parašutisti pravdepodobne uvedomili hneď na začiatku, nakoľko sa na mieste zoskoku nenachádzal lesík, v ktorom mali dočasne ukryť materiál a padáky. Všetky veci teda schovali v záhradnej búdke Antonína Sedláčka, ktorá bola v zime nepoužívaná. Do búdy sa museli vlámať. Nevytrhli však dvere, ale iba niekoľko dosiek nad nimi, čo spôsobilo že si samotný Sedláček toto vlámanie všimol až o niekoľko dní neskôr a napriek tomu, že to bol ohlásiť četníkom, kontrola nebola vykonaná. Sedláček v tej dobe nevedel, že sa mu do búdy dostali parašutisti. Niekoľko dní po tom ho navštívil Kubiš., Tentoraz Sedláček nič neohlásil, ale rozhodol sa Kubišovi pomôcť. Parašutistom nezostávalo nič iné ako dúfať, že si ich zoskok nik nevšimol a dôverovať miestnemu obyvateľstvu. Mali šťastie, ich pristátie si totiž všimol iba jeden človek, František Kadleček. Ten však nič neoznámil a o výsadku vypovedal až v povojnovom období.

V problematickej situácii sa Gabčík so zranenou nohou a Kubiš rozhodli navštíviť faru v Nehvizdách, kde farárovi tvrdili, že sú utečenci z Nemecka pokúšajúci sa utiecť pred pracovným nasadením v továrňach. Spýtali sa na cestu a miestny farár im ochotne poradil. V dôsledku navigátorovej chyby sa ich situácia značne skomplikovala. Nakoľko ich výbava neobsahovala vysielaciu a nemali ani dohodnuté signálne texty uverejnené v novinách, teda spôsoby, ktoré v danej dobe boli prevažne používané československými parašutistami vysadenými do Protektorátu, neostávalo im nič iné, len odísť na miesto, kde mali byť pôvodne vysadení, teda do Plzne. V snahe získať kontakt na domáci odboj sa spoliehali na systém tzv. záchytných adries, ktoré dostali ešte v Londýne. Išlo o adresy vlastencov, o ktorých sa predpokladalo, že by boli ochotní poskytnúť pomoc parašutistom, ktorí boli inak vysadzovaní, takpovediac, na slepo. Tento systém bol veľmi zraniteľný, jednak voči možnému zneužitiu gestapom proti domácomu obyvateľstvu, ako aj nepresnosti a nedostatku informácií v Londýne. Niektoré adresy, ktoré parašutisti vysadzovaní v Protektoráte dostávali už neboli platné, keďže ľudia, na ktorých sa mali kontaktovať, už boli medzičasom popravení alebo uväznení za ich predchádzajúcu odbojovú činnosť. Podobná situácia našťastie výsadok Anthropoid nepostihla a podarilo sa im získať pomoc už na prvej adrese, a to u policajného inšpektora Václava Krála. Ten im po vypočutí hesla „Adina zdraví Plzeň – 8. březen je dobrý.“ poskytol pomoc a kontaktoval svojho kolegu Josefa Bejvlu, ktorému sa podarilo prepraviť ich do Prahy. Počas cesty sa parašutisti stihli zastaviť aj na svojej sekundárnej záchytnej adrese u Václava Stehlíka, kde bolo Gabčíkovi poskytnuté aj odborné lekárske ošetrovanie.

Jozef Gabčík a Ján Kubiš nevystupovali v Protektoráte pod vlastnými menami. Bolo to nebezpečné pre nich samotných, pretože na Gabčíka bol vydaný zatykač

POZNÁMKY

za jeho útek zo Slovenského štátu, ale aj pre rodiny parašutistov, ktoré zostali na okupovanom území. Existovala totiž obava, že by rodinní príslušníci mohli byť perzekvovaní za činy svojich členov v odboji. Táto obava sa nanešťastie neskôr potvrdila. Jozef Gabčík mal falošné doklady na meno Zdeněk Vyskočil a živil sa ako zámočník. Ján Kubiš vystupoval pod menom Otto Strnad a zamestnaním bol robotník. Okrem dokladov mal každý z nich 5 000 nemeckých mariek a 500 protektorátnych korún na pokrytie svojich výdavkov. Tu sa taktiež prejavila neznalosť miestnych pomerov v exile, nakoľko parašutisti neboli vybavení napríklad potravinovými lístkami. Tie boli získavané za pomoci domáceho obyvateľstva, ktoré sa s parašutistami stretlo v rámci odbojových štruktúr. Okrem civilného oblečenia, dokladov a financií boli vybavení aj sabotážnym materiálom. Ten dodala S.O.E. a jej súpis predstavoval komplet určený pre skupiny, ktoré mali za cieľ tzv. anti-personnel operations, teda atentáty. Nájdeme v nich okrem iného aj novinku vtedajšej ženijnej techniky, akou bola plastická trhavina P.E. No.4, ale aj magnety, ktoré mohli byť použité na pripevnenie výbušniny napríklad k podvozku auta, ako aj protitankové granáty vz. 73, ktoré mohli byť neskoršie parašutistami upravené a použité pri útoku.

V posledný deň roku 1941 boli ubytovaní na Biskupcovej ulici č. 4 v Prahe u poštového úradníka Václava Ruttu. Tam sa tiež zoznámili s jeho susedom bývalým učiteľom Jánom Zelenkom-Hájskym, v ktorom našli priateľa a obetavého spolupracovníka. Ján Zelenka bol ako funkcionár rozpušteného Sokola stále v kontakte s jeho bývalými členmi. Vďaka tomuto spojeniu môžeme nájsť medzi pomocníkmi predstaviteľov bývalej sokolskej župy Krušnohorské-Kukaňovy, a to okrem iných Václava Nováka, Jaroslava Piskáčka a Jaroslava Smrža. V dobe, keď sa Gabčík liečil so zranenou nohou a nebol zdravotne schopný pomôcť Kubišovi previezť materiál z Nehvizd do Prahy, títo muži sa ponúkli pomôcť a spoločne s Kubišom odišli do Nehvizd.

Vďaka nim prišiel Gabčík s Kubišom do kontaktu s ilegálnou organizáciou, ktorej velil profesor Jaroslav Kratochvíl. Vďaka tejto skupine boli tiež kontaktovaní skupinou Silver A, ktorá dostala príkaz z Londýna, aby našla skupinu Anthropoid. Nájdienie bolo možné vďaka prezradeniu záchytných adries Anthropoidu radistovi Silver A z Londýna, ktorý ich posunul k veliteľovi Alfrédovi Bartošovi. Heslo dohodnuté na rozpoznanie hodnovernosti posla bolo „*Miluška zo station seventeen pozdravuje Vyskočila*“. Heslo však nebolo až také dôležité pretože kuriéra, ktorý mal nadviazať spojenie, rotmajstra Jozefa Valčíka obaja parašutisti poznali už z výcviku. Skupina pod velením profesora Kratochvíla zoznámila Gabčíka s odbojovou organizáciou *Obec sokolská v odboji*, ktorej velil profesor Lanislav Vaněk, pod krycím menom *Jindra*.

Napriek úspešnému nadviazaniu kontaktov s domácim odbojom, situáciu komplikovala mlčanlivosť parašutistov. Tí aj pri poskytnutej pomoci a podpore odmietali prezradiť akékoľvek informácie a ciele ich misie. Medzi ostrieľanými príslušníkmi odboja to budilo veľké podozrenie a obavu z možnej konfidentskej provokácie gestapa, ktorí takouto taktikou rozložili nejednu odbojovú organizáciu. Gabčík s Kubišom si uvedomovali, že napriek snahe o dodržanie zásady mlčanlivosti budú musieť prezradiť účel ich misie. Môžeme však predpokladať, že do celej operácie bol okrem samotných parašutistov zasvätený len úzky kruh odbojárův, ako napr. Ján Zelenka,

ktorému parašutisti právom najviac dôverovali. Z najbližšieho okruhu odbojových pracovníkov vytušil cieľ operácie najskôr prof. Ladislav Vaňka, ktorý sa staval proti atentátu a spočiatku nedôveroval ani samotným parašutistom. Jeho názor na problematiku najlepšie vidíme v jeho vyjadrení po vojne *„Nabádal som k väčšej opatrnosti. Zelenka ako bolo zrejme horel a bol úplne presvedčený o tom, že je s nimi všetko úplne v poriadku. Avšak bolo dosť dôvodov k určitým pochybám, už samo vystupovanie parašutistov, ako som sa dopočul, ponúkalo k ostráživosti...Zelenka a Gabčík, obaja ľudia rovnakého typu boli naopak fanatici, ktorí si neradi nechali do niečoho rozprávať“*. Okrem značnej povojnovej antipatii Vaňka proti atentátnikom, ktorá súvisí aj s reakciou okupačnej moci na atentát, je známy aj konflikt medzi Zelenkom-Hájckym a Vaňkom ešte počas príprav atentátu. Zelenka-Hájcký mal dokonca Vaňkovi pri vyjadrení jeho nesúhlasu povedať: *„Súhlasit' nemusíš. V tom prípade sa ale prac z cesty.“*

Samotná príprava akcie by nebola možná bez pomoci širšieho okruhu pomocníkov. V Prahe sa o ukrývanie parašutistov staralo niekoľko rodín: Svatošovci, Moravcovci, Khodlovci, Novákovci, Fafkovci a iní. Okrem kontaktov s odbojom a nimi poskytovanými úkrytmi, využívali aj tie, ktoré si sami získali. Obaja, Gabčík aj Kubiš, totiž naviazali milostné pomery s niekoľkými ženami. Všetky tieto kontakty mali neskutočnú cenu pre psychiku atentátnikov. Nachádzali sa medzi ľuďmi, ktorí odmietali okupáciu ako niečo, čo nie je prirodzené. Boli jednou z mála skupín, ktorá sa nestretla s trpkou príchuťou odmietnutia pomoci.

Po stretnutí so skupinou Silver A a Gabčíkovom uzdravení mohli parašutisti začať aktívne fungovať v odboji. Pomohli zorganizovať stretnutie Ladislava Vaňka s kapitánom Alfrédom Bartošom, veliteľom skupiny Silver A v polovici apríla 1942. Na tejto schôdzke bolo dohodnuté heslo *„V novom svete, nová, krásna zem.“* Malo sa vysieľať po istú dobu na BBC ako potvrdenie hodnovernosti parašutistov.

Začiatkom apríla sa vytvorili priaznivejšie podmienky na atentát na Heydricha. V tejto dobe sa totiž presťahoval zo svojho sídla na Hrade do kaštieľa v Panenských Břežanoch. Odtiaľto musel denne dochádzať do Prahy do úradu, a tým sa plánovanie atentátu v mnohom zjednodušilo.

Prípravy na atentát mali v tej dobe podobu hľadania vhodného miesta. Medzi Gabčíkom a Kubišom panovala zhoda vo výbere cieľa atentátu a pravdepodobne aj vo výbere miesta útoku. Vďaka svojim „ubytovateľom“ získali bicykle, na ktorých mapovali okolie Panenských Břežan a sledovali, či má Heydrich ustálené zvyky v spôsobe dopravy. Ku Gabčíkovi s Kubišom sa neskôr sa pridala aj tretí člen, a to Jozef Valčík. Bol oboznámený s plánom atentátu a mohli by sme ho pokladať za neoficiálneho člena skupiny Anthropoid. Spoločne podnikali „výlety“ k Panenským Břežanom. Na tejto ceste stretávali otvorený Mercedes z označením SS-3. Typ auta – kabriolet, namiesto očakávaného pancierového, resp. krytého auta, a jazda bez sprievodu mali zdôrazniť odvahu Reinharda Heydricha alebo nevedomosť, že by naňho mohol niekto zaútočiť? Značne sa tým uľahčilo plánovanie operácie. Hľadanie najvhodnejšieho miesta na atentát bolo prerušené úlohou spojenou s bombardovaním Škodových závodov v Plzni. Tu môžeme vidieť aj rebríček priorít pre Ministerstvo národnej obrany v Londýne, kde v danej dobe buď pokladali atentát za nereálny alebo ich zaujímalo najprv strategicko-priemyselné hľadisko, a teda ničenie továrni, kde sa vyrábala výzbroj pre nemeckú armádu.

POZNÁMKY

Počas operácie Cannonburry parašutisti z viacerých skupín navádzali spojenecké bombardéry pri bombardovaní Škodových závodov v Plzni. Pôvodný plán operácie rátať s použitím skupiny *Out Distance*, ktorá so sebou priniesla z Británie špeciálny rádiolokátor Eureka, ktorý mal svojím vysielaním pomôcť naviesť bombardéry. Pri výsadku skupiny *Out Distance* sa však táto technika dostala do rúk gestapu, a preto bolo nutné improvizovať. V akcii Cannonburry velila skupina *Out Distance*, ktorá spoločne so skupinou *Anthropoid* a *Silver A* najprv preskúmala terén v okolí zbrojovky za účelom zistiť, kde sú umiestnené jednotky protiletectvej obrany. Informácie sa posielali do Londýna cez vysielачku Libuše, ktorú malo *Silver A*. Taktiež sa hľadali vhodné podmienky pre založenie požiaru, a samozrejme aj ústupové trasy pre parašutistov.

V noci z 25. na 26. apríla zapálili parašutisti v smere náletu dve stodoly v blízkosti Plzne. Šesť bombardérov RAF zvrhlo trieštivé aj zápalné bomby, avšak iba do okolia zbrojovky. Nálet musel byť opakovaný v noci zo 4. na 5. mája, ale tentoraz už bez účasti parašutistov, ktorých Alfréd Bartoš odmietol vystaviť nebezpečenstvu pri akcii nespojenej priamo s ich plánovanou činnosťou.

Po úspešnom absolvovaní operácie sa Gabčík s Kubišom vrátili k prípravám atentátu. V tých však z pochopiteľných dôvodov nemohli postupovať izolovane. Niekoľkomesačná prítomnosť, nadviazanie priateľských vzťahov a pohyb v konšpiračnom prostredí, ktoré ich podporovalo, muselo značne otupiť ich obozretnosť. Podľa vyšetrovacej skupiny gestapa zostavenej po atentáte, bolo priamo parašutistami zasvätených približne štrnásť ľudí. Napriek pomerne malému počtu ľudí sa informácie o chystaní atentátu dostali aj nemeckému Sicherheitsdienstu. Ten po zachytení zásielok, ktoré boli stratené pri výsadkoch a obsahovali vyslovene sabotážny materiál, varoval Heydricha pred možnosťou atentátu. Ten však varovanie ignoroval.

Medzičasom sa Zelenkovi podarilo kontaktovať svojho bývalého študenta Jozefa Šafaříka, ktorý pracoval na Pražskom hrade, kde mal na starosti údržbu nábytku. Ako zamestnanec mal možnosť všimnúť si určité zvyklosti v protektorovom dennom harmonograme. V povojnovej výpovedi spomenul, že informoval Zelenku-Hájskeho aj parašutistov o jeho pravidelných cestách, o čase jeho príchodov a odchodov z Hradu, ale i o tom, či s ním nejazdí aj Karl Herman Frank, nakoľko podľa Šafaříka parašutisti uvažovali o útoku na nich oboch, v prípade že by cestovali spoločne.

Do obdobia tesne pred atentátom môžeme datovať aj spor istej časti odbojárov, ktorí boli proti atentátu. Hlavný predmet sporu, okrem vyššie spomenutého konfliktu medzi Zelenkom a Vaňkom, sa opieral aj o obavu z veľkých strát, ktoré by utrpel domáci odboj v prípade perzekúcie po atentáte. Z tohto odporu ťažil Vaněk v povojnových rokoch, keď sa staval do pozície človeka, ktorý bol proti vykonaniu atentátu. V povojnovom období tvrdil, že ostatných parašutistov, okrem Jozefa Gabčíka, by od útoku vedel odhovoriť. Gabčík sa však postavil proti tomu. Napriek nespochybňovaniu dodržiavania rozkazov zo strany Gabčíka je otázne, či by boli ostatní spolupracovníci naozaj ochotní prestať s plánovaním útoku na Heydricha, tak ako to Vaněk interpretoval. Ladislav Vaněk sa totiž v povojnovom období snažil mystifikovať udalosti okolo atentátu, aby vyzdvihol, resp. zakryl rôzne aspekty svojej činnosti. Vaněk však vo svojom povojnovom rozprávaní neupozornil, že všetci

parašutisti boli viazaní vojenskou prísahou. V takomto prípade, by odvolanie atentátu mohlo byť úspešné len príkazom z Londýna. Počas vojny si to však uvedomoval, dokonca vypracoval depešu do Londýna, v ktorej upozorňoval na perzekúcie, ktoré by vzišli z atentátu a žiadal o jeho odvolanie. Odpoveď však už neprišla včas a atentát sa odohral 27. mája 1942.

4 ATENTÁT

Ráno 27. mája 1942 sa Reinhard Heydrich nezvyčajne zdržal na ceste do úradu. Tentoraz mal totiž odísť do Berlína za Adolfom Hitlerom. Pri lúčení si ani deti, ani manželka neuvedomovali, že ho vidia poslednýkrát tak, ako sa s obľubou prezentoval, prototyp ideálneho predstaviteľa árijca a nadčloveka.

V zatáčke v pražských Holešovicích na neho a jeho šoféra Kleina čakali parašutisti. V priebehu 70-tich rokov od atentátu vzniklo o tomto významnom čine niekoľko mystifikácií spôsobených jednak smrťou väčšiny zainteresovaných a jednak snahou niektorých preživších strhnúť na seba slávu na úkor mŕtvych. Preto sú známe viaceré teórie o počte atentátnikov.

Gabčík čakal na rohu ulice a cez rameno pravej ruky mal prehodený kabát, ktorý kryl skutočný dôvod ním zaujatej pozície. Čakal na možnosť skočiť blížiacemu sa protektorovi do cesty a zahájiť strelbu zo samopalu značky Stengun. Neďaleko, na druhej strane ulice, stál pri betónovom múriku rotmajster Ján Kubiš, ktorý bol v zálohe so špeciálne upraveným granátom. Keď Mercedes s evidenčným označením SS-3 spomalil kvôli v ostrej zákrute, skočil mu Gabčík do cesty a chcel spustiť paľbu zo samopalu. Do tohto momentu išlo všetko podľa plánu. Auto spomalilo a Gabčík mal ideálnu príležitosť strieľať. Nanešťastie však tesne za autom začali prechádzať električky. Preto sa dnes naskytujú dve možnosti ako na vzniknutú situáciu nazerať: buď sa Gabčík rozhodol nestrieľať v obave, že by mohol poraniť niekoho z cestujúcich a následne zranenia civilov by boli využité nemeckou propagandou, alebo sa zbraň jednoducho zasekla. Najpravdepodobnejšia je verzia o zaseknutí zbrane, nakoľko ju Gabčík skladal poslepiačky v taške pod kabátom a zbrane tohto typu boli náchylné na zaseknutie náboja v komore. Medzitým ako Gabčík stál s ným samopalom pred Heydrichovým autom, hodil Ján Kubiš kotúľavým pohybom bombu. Netrafil úplne presne. Minul auto asi o pol metra a namiesto vnútornej časti bomba dopadla na bok auta, kde explodovala. Výbuch spôsobil, že sa do tela Reinharda Heydricha zapichli rôzne časti karosérie, nečistôt a vnútornej výstelky sedadiel v automobile. Tlaková vlna spôsobila aj rozbitie skiel na električkách, ktoré ostali následne stáť.

Pri výbuchu bomby bol zranený aj Ján Kubiš. Črepiny mu porezali tvár. Napriek tomu sa mu podarilo dostať k pripravenému bicyklu a utiecť k rodine Novákovcov. Bicykel však musel nechať mimo bytu a krv na ňom, by ho bola prezradila. Pani Nováková poslala po bicykel svoju 14-ročnú dcéru Jindřišku, pretože by bolo ľahké rozpoznať majiteľa bicykla podľa poznávacích značiek. Jindřiška Nováková šla po bicykel, a napriek väčšiemu počtu ľudí v okolí, bez odpovedí na otázky ho zobrala späť domov. Pracovníci gestapa však mali prvú stopu, lebo niektorí z prizerajúcich sa ľudí im poskytli popis osoby, ktorá bicykel vzala.

POZNÁMKY

Medzitým sa Jozefovi Gabčíkovi taktiež podarilo uniknúť z miesta činu. Bol však prenasledovaný Heydrichovým šoférom Johannessom Kleinom. Pokúsil sa schovať v mäsiarstve u pána Braunera. Ten ho prezradil, ale v nasledujúcej prestrelke sa Gabčíkovi podarilo Kleina postreliť a následne utiecť. Na mieste však zanechal viacero vecí, podľa ktorých sa gestapo snažilo identifikovať útočníkov. Medzi nimi boli napríklad samopal, bicykel a taška. Podľa tašky bola neskoršie potvrdená identita útočníkov jedným z parašutistov, ktorý zradil. Tieto veci boli vystavené v predajni Baťa na Václavskom námestí s výzvou o odmene 10 000 000 protektorátnych korún.

5 NÁSLEDKY ATENTÁTU

Ako prvé opatrenie po atentáte nariadil Karl Herman Frank kontrolu komunikácii vedúcich z Prahy a taktiež pražských vlakových staníc. Tým chcel dosiahnuť, aby sa atentátnici nemohli dostať von z mesta. Do mesta bol príchod možný, z mesta však už nie.

Toho istého dňa bola výnosom zastupujúceho ríšskeho protektora vypísaná spomínaná odmena 10 miliónov korún za chytenie páchatelov a súčasne daná výstraha, že za poskytovanie úkrytu, pomoci, resp. neohlásenie informácií o páchateloch, bude zastrelená celá rodina vinníka. Taktiež nasledovalo vyhlásenie civilného výnimočného stavu nad územím mesta Prahy, na základe ktorého bol zákaz vychádzania od deviatej hodiny večer až do ôsmej hodiny ráno nasledujúceho dňa. Boli zatvorené kultúrne a spoločenské zariadenia, akými boli napríklad hostince, divadlá a podobne. Spoločne so zákazom bolo oznámené, že ktokoľvek sa objaví na ulici a nezastaví na prvú výzvu bude zastrelený.

V noci z 27. na 28. mája bola za účasti 400 príslušníkov ozbrojených zložiek vykonaná prehliadka mesta Prahy, ktorá okrem prehľadania verejných priestorov prehľadala aj veľký počet obytných domov. Medzi bytmi prehľadávaných boli aj byty pomocníkov parašutistov. Bezpečnostným zložkám sa však nepodarilo nájsť ani jedného z útočníkov. Hľadanie útočníkov naďalej pokračovalo, okrem iného aj nariadením prihlasovacej povinnosti. Tá platila pre všetky osoby staršie ako 15 rokov. Osobám, ktoré by nerešpektovali toto nariadenie, resp. by poskytli ubytovanie nenahláseným osobám, hrozilo zastrelenie. Taktika teroru voči civilnému obyvateľstvu bola neúspešná a tak ju nacisti boli nútení zmeniť. Dňa 13. júna 1942 bola vyhlásená amnestia pre informátora, ktorý by oznámil miesto pobytu útočníkov. Platila aj v prípade, keby aj informátor bol čiastočne vinný. V prípade nenahlásenia informácií počas obdobia trvania amnestie, teda do 18. júna, mal byť vinník zastrelený spolu s celou svojou rodinou.

Násilie na civilistoch sa prejavilo aj zlikvidovaním dvoch dedín, Lidíc u Kladna a Ležákov. Zlikvidovanie dediny Lidice, ktoré po celom svete vyvolalo vlnu solidarity s obyvateľmi Protektorátu Čechy a Morava, bolo zmanipulované gestapom. Gestapo totiž v dedine ukrylo torzo vysielačky a materiál získaný pri zoskoku parašutistov. Následne bol tento materiál použitý ako dôkaz o údajnej spolupráci s atentátnikmi. V prípade Ležákov sa v dedine nachádzala časť aktívnych podporovateľov radistu skupiny Silver A Jiřího Potůčka s krycím menom Tolar. V oboch prípadoch boli

postrieľaní všetci mužskí obyvatelia nad 15 rokov a v prípade Ležákov aj ženy. Deti boli poslané do koncentračných táborov, resp. istá časť z nich bola poslaná na prevýchovu. Tieto dve dediny sa stali symbolom krutosti nacistov na českom občianstve. Nejednalo sa o vypálenie dediny počas prechodu frontovej línie, ale o osídlenie ležiace v hlbokom tyle a na území, ktoré samotní Nemci prezentovali ako priamu súčasť Tretej ríše. V prípade Lidíc bola deštrukcia obce zaznamenávaná aj filmom, ktorý bol potom propagandisticky využitý ako varovanie pred ďalšími podobnými útokmi, pretože po ďalšom útoku by nasledovali opätovné represálie voči civilnému občianstvu. Týmto postupom samotní nacisti ukázali svetovej verejnosti, že Protektorát Čechy a Morava nie je „oázou pokoja“ v rámci Tretej ríše, ako sa to sami snažili dlhodobo prezentovať.

6 ZRADA, BOJ A SMRŤ

Kubiš a Gabčík sa po atentáte nestretli. Keďže sa útok nevydaril presne podľa očakávaní, museli sa rozdeliť a každý unikol vlastnou cestou. Ako už bolo spomenuté, Gabčík po prestrelke so šoférom a osobným strážcom Kleinom unikol. Schoval sa u rodiny Fafkovcov. V tomto byte našťastie neprebehla razia pri spomínanom veľkom pátraní po Prahe. Gabčík si u nich nechal prefarbiť vlasy, aby ho bolo ťažšie spoznať, pretože z miesta atentátu unikol s odokrytou hlavou.

Spolupracovníci, ale aj samotní parašutisti si uvedomovali, aké majú veľké šťastie, že neboli chytení počas prehliadok. Bolo preto nutné nájsť lepší úkryt. Tým sa stal kostol pravoslávnej cirkvi sv. Cyrila a Metoda na Resslovej ulici. Vďaka obetavej pomoci kaplána Vladimíra Petřeka tu boli schovaní všetci aktívni parašutisti nachádzajúci sa v tom čase v Prahe. Až do svojej smrti sa potom ukrývali v krypte, ktorá kedysi slúžila na pochovávanie mníchov. Jozef Gabčík prišiel do krypty ako posledný zo siedmich parašutistov, a to 1. júna 1942. Podmienky v krypte boli zložité. Bolo tam chladno a stráženie chóru v kostole, na ktorom sa striedali, bolo preto pravdepodobne potešujúcou činnosťou, pri ktorej sa mohli trochu zohriať. Horšie ako fyziologické potreby vojakov, však bolo vedomie parašutistov o tom, čo sa v Protektoráte rozpútalo po ich útoku na Reinharda Heydricha. Počiatočná neistota a pochybovanie o zlyhaní operácie boli ukončené 4. júna, keď Reinhard Heydrich podľahol zraneniam utríženým počas útoku.

Od atentátu k poslednému boju parašutistov, 18. júna, ubehla značná doba. To jasne ukazuje, že gestapo nevedelo nájsť stopu vedúcu k parašutistom, ani k organizácii ľudí, ktorí im poskytovali pomoc. Počas vyhlásenej amnestie sa však na gestape prihlásil člen paravýsadku Out Distance, Karel Čurda. Pri veľkosti odmeny bolo nutné overiť pravdivosť informácií, ktoré Čurda gestapu poskytol. Boli mu predložené viaceré aktovky, medzi nimi aj tá, ktorá bola zanechaná na mieste činu. Čurda ju bez problémov identifikoval, a tým potvrdil svoj príbeh. Následne Čurda uviedol, že atentát uskutočnili dvaja príslušníci československej zahraničnej armády, Gabčík a Kubiš. Čurda nevedel, kde presne sa schovávajú, tak vyzradil časť spolupracovníkov parašutistov. Jednalo sa o rodiny Svatošovcov a Moravcovcov. Pri zatýkaní rodiny Moravcovcov sa pani Márii Moravcovej podarilo otráviť, a tak neprezradiť úkryt

POZNÁMKY

atentátnikov. Po jej smrti sa však výsluch zameril na jej mladšieho syna, Vlastimila. Ten po veľkom psychickom otrase spôsobenom smrťou matky a násilím pri výsluchu, prezradil úkryt parašutistov. V následnej vlnе zatýkania bola zatknutá prevažná väčšina spolupracovníkov výsadku Anthropoid. Väčšina z nich zaplatila svojimi životmi za pomoc parašutistom.

Okolie kostola na Resslovej ulici gestapo obklúčilo dvomi líniami. Keďže gestapo nevedelo koľko parašutistov sa nachádza vo vnútri kostola a rovnako nevedelo o podzemí kostola, resp. o možných únikových trasách, gestapo nechcelo nechať parašutistom možnosť úniku. K celej akcii bolo povolaných 17 dôstojníkov a 740 poddôstojníkov a príslušníkov družstva z jednotiek SS „D“ a SS Wachtbatalion Prag. Obklúčenie malo byť dokončené o 4,15 ráno. Potom predstavitelia gestapa vnikli do kostola v sprievode mužov z jednotky SS. Boli napadnutí paľbou z chóru, kde sa nachádzali parašutisti Adolf Opálka, Ján Kubiš a Josef Bublík. Pri prestrelke boli príslušníci jednotky SS nútení použiť aj granáty, nakoľko parašutisti zablokovali nábytkom schodisko vedúce na chór. Okolo siedmej hodiny rannej boli parašutisti na chóre porazení. Napriek príkazu získať ich živých, ani jeden neprežil. Na chóre sa však našiel aj štvrtý kabát, ktorý priviedol gestapo na stopu, že sa v kostole neukrývali len títo traja muži. Po istej dobe sa gestapo dozvedelo o existencii krypty, kde sa nachádzali zvyšní parašutisti.

Obrázok 1: Pamätná tabuľa na kostole sv. Cyrila a Metoda v Prahe

Vďaka zložitému prístupu do krypty, keď sa vojaci museli presúvať po rebríku po jednom a snahe získať parašutistov živých, bola dočasná výhoda na strane parašutistov. Medzitým bol kaplán Petřek prinútený vyzvať parašutistov, aby sa vzdali. Títo však túto možnosť odmietli s tvrdením, že žiadneho kaplána nepoznajú. Tento posledný pokus zachrániť svojich spolupracovníkov nebol korunovaný úspechom. Gestapo sa parašutistov následne snažilo vytopiť cez okno ústiace z krypty na ulicu za pomoci českých hasičov. Pretože nemeckí vojaci mali ríkaz chytiť parašutistov živých, snažili sa ich prehovoriť, aby sa vzdali.

Ku vchodu do krypty znovu privliekli kaplána Petřeka, ktorý ich mal prehovárať, ten to však odmietol. Následne k nim prehovoril zradca Karel Čurda. Dovtedy parašutisti netušili, že je zradca, ale potom reagovali na jeho slová vyzývajúce na kapituláciu, paľbou a výkrikmi zradca. Čurda po smrti parašutistov identifikoval ich telá a stal sa aktívnym konfidentom Gestapa.

Následne sa útočníci rozhodli pre záverečnú akciu. Kamennú dosku, ktorá kryla schodisko ústiace do krypty, rozbili čím sa schodisko vedúce do krypty uvoľnilo. Jozef Gabčík sa spoločne s ostatnými vojakmi rozhodol spáchať samovraždu, pretože odmietali vzdať sa a poskytnúť informácie nemeckým bezpečnostným orgánom. Celá operácia, ktorej cieľom bolo získať parašutistov živých, trvala niekoľko hodín a skončila neúspešne. Všetci parašutisti spáchali samovraždu alebo podľahli zraneniam.

Obrázok 2: Pamätník Jozefovi Gabčíkovi pri VÚ 2790 Žilina

Operácia Anthropoid patrí medzi tie najznámejšie, ale zároveň aj najkontroverznejšie parašutistické operácie z obdobia druhej svetovej vojny. Samotný atentát na Heydricha a následné perzekúcie sú stavané do kontrastu s významom samotnej operácie, teda zlikvidovaním jedného predstaviteľa Tretej ríše. Význam operácie Anthropoid však nepozostáva len zo samotného útoku, ale aj zo zmeny postojov spojencov voči snahe o obnovu Československa v predmníchovských hraniciach. Obrovská vlna solidarity po celom slobodnom svete, napríklad po zlikvidovaní Lidíc, preslávila odbojovú činnosť krajiny v strednej Európe. Zároveň však podnietila aj politickú aktivitu. Už 9. júna 1942 komisár zahraničných vecí Sovietskeho zväzu Molotov opätovne potvrdil, že Sovietsky zväz neuznáva Mníchovskú dohodu. Pre obnovenie hraníc bol však najdôležitejší postoj politikov z Veľkej Británie.

7 VÝZNAM ATENTÁTU

Preto, aby bolo možné komplexne pochopiť akciu Gabčíka s Kubišom, je nutné uvedomiť si koho odstránili. Reinhard Heydrich nebol civilný predstaviteľ nacistickej administratívy, ale vysoko postavený predstaviteľ v nemeckej vojenskej hierarchii.

POZNÁMKY

Okrem tohto postavenia, bol spolutvorcom jedného z najväčších zločinov v dejinách ľudstva, holokaustu. Straty ktoré Heydrich spôsobil českému odboju od jesene 1941, napríklad popravy legionárskych generálov, zrušenie Sokola a uväznenie vyše 800 jeho predstaviteľov v koncentračných táboroch Auschwitz a Flossenbürg, mali značný dopad na elitu českého národa.

Samotný atentát mal desivú dohru, prehliadky po celej Prahe, popravy a deportácie do koncentračných táborov, ničenie dedín v hlbokom tyle za spoluprácu s nepriateľom. Straty na životoch boli značné. Avšak tieto straty sa odohrávali v čase vojny, v čase najväčšieho vojnového stretu ľudských čias. Mali aj významné politické dôsledky. Vzhľadom na následky atentátu, nikto nebol ochotný vziať si na seba plnú zodpovednosť. Napriek tomu je pravdepodobné, že prezident Beneš o operácii vedel, hoci neprijal parašutistov u seba doma, ako sa neskôr operácia mystifikovala, ani sa s ním Gabčík s Kubišom nerozlúčili dojatými slovami že „to pre neho urobí“. Jednalo sa však o operáciu s obrovským významom a dopadom. Svojimi dôsledkami výrazne dopomohla k odvolaniu platnosti Mnichovskej dohody a silne podporila pozíciu londýnskeho exilu. Preto je zarážajúce, že prezident Beneš sa vo svojich spomienkach téme operácie Antropoid evidentne vyhýba.

V rokoch komunistickej diktatúry bola táto téma do značnej miery zaťažená nevyhovujúcim ideologickým smerom parašutistov. Samotný atentát bol nepochybniteľným činom proti nacizmu, avšak videlo sa v ňom isté smerovanie aj proti komunistickému odboju. Zdôrazňovali sa straty, ktoré boli utržené počas heydrichiády, namiesto objektívneho skúmania dôsledkov a plánov Jozefa Gabčíka a Jána Kubiša.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BENEŠ, E.: *Šest let exilu a Druhé světové války : řeči, projevy a dokumenty z r. 1938 – 1945*. Praha : Orbis, 1946, 486 s.

ČVANČARA, J.: „Ni zisk, ni slávu“ : Příběh Jana Zelenky-Hajského a jeho sokolské ilegální skupiny Říjen. In: *Pamět a dějiny*, 2012, č. 2, s. 16 - 32.

ČVANČARA, J.: Tentando superabimus – Odvahou zvítězíme : Životní příběh Jana Kubiše, parašutisty, který bojoval a zemřel za správnou věc. In: *Pamět a dějiny*, 2012, č. 2, s. 110 -127.

MORAVEC, F.: *Špión jemuž nevěřili*. Praha : Rozmluvy, 1990, 377 s. ISBN 0-94352-42-9.

STEHLÍK, E.: SOE a příprava atentátu na Reinharda Heydricha. In: *Pamět a dějiny*, 2012, č. 2, s. 3 - 15.

ŠOLC, J.: *Podpalte Československo : kapitoly z historie československého zahraničního a domácího odboje (1939 – 1945)*. Praha : Naše Vojsko, 2005, 353 s. ISBN:80-206-0762-5.

ŠOLC, J.: *Přijdeme za svítání*. Praha : Naše Vojsko, 2005, 266 s. ISBN 80-206-0800-1.

ĎALŠIA ODPORÚČANÁ LITERATÚRA**POZNÁMKY**

ČEJKA, E.: *Československý odboj na Západě (1939 – 1945)*. Praha : Mladá fronta, 1997, 534 s.

MATŮŠŮ, M.: *Muži pro speciální operace*. Praha : Naše Vojsko, 2004, 269 s. ISBN 80-206-0754-4.

PLACHÝ, J.: *Horší než doba války : Osudy parašutistů z Velké Británie v poúnorovém Československu*. Cheb : Svět Křídel, 2014, 370 s. ISBN 978-80-87567-46-3.

TÉMY NA VEDENIE ZÁVEREČNEJ DISKUSIE

1. Dôvody výberu Reinharda Heydricha za cieľ atentátu. Iné alternatívy.
2. Legálnosť postupu bezpečnostných orgánov Tretej ríše po atentáte na Heydricha. Čo robiť ak sú porušované základné ľudské práva, ale deje sa to v medziach platných zákonov (stanné právo).
3. Dodržiavanie ľudských práv počas vojnového konfliktu. Spôsoby ich porušovania počas druhej svetovej vojny.
4. Úloha domáceho obyvateľstva v prípade diverzných operácií .
5. Postoje predstaviteľov domáceho odboja k plánu atentátu.

POZNÁMKY

**VOJENSKÁ ETIKETA
SPOLOČENSKÉ UDALOSTI**

pplk. Ing. Miloslav **ARNOLD**

ÚVOD

V živote je veľa situácií, kedy je dobré mať prehľad ako sa správať pri jednotlivých životných udalostiach. *Každá situácia je unikátna a neopakovateľná, opakujú sa len princípy.* Možno by stačilo povedať, že nám stačí naštudovať zopár pravidiel spoločenského správania sa a už sme odborníci na etiketu, ale nie je to tak. Také ľahké to naozaj nie je. Ani v iných životných profesiách nestačí len si veci naštudovať. Aby sme to dobre zvládli, musíme sa do situácie vložiť. Potrebujeme určitú prax a kreatívny prístup, lebo *každá spoločenská udalosť je iná.*

1 PRACOVNÉ SPOLOČENSKÉ UDALOSTI**Raňajky**

Raňajky sú menej formálne, umožňujú vytvoriť príjemné prostredie, časovo sú menej náročné a mávajú skôr pracovný ráz. Najčastejšie ich organizujeme o ôsmej hodine ráno.

Väčšinou sa pripravujú pre úzky počet osôb a zvykne sa sedieť podľa zasadacieho poriadku. Pri raňajkách sa podáva syr, šunka, zelenina, ovocie, jogurty, vajička, müsli, párky, klobása, pečivo, maslo, džemy, med, káva, mlieko, čaj, citrón, cukor, ovocné šťavy a iné.

Obed formou bufetu

Obed formou bufetu je menej formálny spôsob ako klasický obed s obsluhou. Organizuje sa pri rôznych príležitostiach (pracovné, spoločenské a politické). Všetky jedlá sú pripravené na stoloch v poradí ako sa zvyčajne podávajú, ale ich počtom nie sú hostia viazaní. Pokrmy si hostia naberajú sami a sami si ich prinášajú k stolom. Nie je tu určený zasadací poriadok.

Čaša vína

Toto podujatie sa organizuje v ktorúkoľvek hodinu. Čas podujatia je cca 30 minút. Organizuje sa zvyčajne pri formálnych aktoch ako je napríklad menovanie do funkcie, podpis zmluvy, uvítanie nového pracovníka vo významnej funkcii. Je to organizačne najjednoduchšia akcia a finančne nenáročná. Jej príprave treba však venovať dostatočnú pozornosť. Podáva sa víno, šampanské, ovocné šťavy a k nim sa servírujú chlebíčky, slané pečivo.

Koktail

Pri koktaile ide o formu menšieho spoločenského podniku, ktorý sa môže konať v popoludňajších hodinách alebo večer, napríklad pri otvorení výstavy, podpise zmluvy, po rokovaní, udelení medailí, pred začiatkom večerného programu a podobne. *Od recepcie sa líši väčšou neformálnosťou, ale aj oblečením.* Na koktail môžeme ísť aj v oblečení, ktoré nosíme do práce.

Pri príprave koktailu sa hlavný dôraz nekladie na jedlá, ale na nápoje, ktoré roznášajú čašníci medzi hosťami v priebehu akcie. Roznášajú sa však aj rôzne chuťovky, jednohubky, ovocie, kúsky syra, zákusky a pod. Každé takéto jedlo by malo mať svoje napichovadlo, ktorým sa jedlo z podnosu zoberie. Použité sa potom položí na vopred určený tanier.

Na koktail je možné prísť kedykoľvek a rovnako tak odísť. Hostitelia by mali byť neustále v blízkosti dverí, aby mohli hostí vítať a rozlúčiť sa s nimi.

2 SLÁVNOSTNÉ SPOLOČENSKÉ UDALOSTI

Obed a večera

Obed a večera sú nákladnejšími formami spoločenských podujatí. Na obed zvolíme menej formálne oblečenie, t. j. sivý oblek, v lete svetlý oblek, bielu košeľu s jemným prúžkom alebo jemne tónovanú. Topánky volíme najčastejšie čierne, v lete k svetlému obleku môžu byť aj spoločenské hnedé topánky. Ženy by si mali zvoliť vychádzkové šaty alebo spoločenský kostým. Nemali by použiť výrazný make-up, ani veľké ozdoby a šperky.

Pri stole *hostia sedia podľa zasadacieho poriadku.* Na oficiálne obedy a večere sa chodí včas, pretože ku stolu sa všetci pozvaní usádzajú naraz. Nepatrí sa, aby prítomní museli na niekoho čakať. Ak sa však stane, že pozvaný príde neskôr, podá ruku len hostiteľovi a ostatným sa ukloní. Dlhšie ako 15 minút sa čaká len na veľmi významnú osobu.

POZNÁMKY

Pri usádzaní páni pomôžu dámam a posadia sa až potom, keď sedí hostiteľka a ostatné dámy. Obed alebo večera sa začína aperitívom. Po ňom nasleduje studené predjedlo alebo polievka v prípade, že sa podáva teplé predjedlo. Po predjedle sa servíruje hlavné jedlo, zväčša mäsité s prílohou, po ktorom nasleduje dezert s kávou, ktorá je znakom skončenia večere alebo obeda. Počas konzumácie sa ponúka hosťom víno, pivo alebo nealkoholické nápoje.

Slávnostná večera

Už sa vám stalo, že ste pozvaný na slávnostnú hostinu, na ktorej sa bude podávať niekoľko chodov a vy sa bojíte, že nebudete poznať rôzne druhy príborov, či spôsob konzumácie exotických jedál a strápnite sa? Pri slávnostných príležitostiach sú pri stolovaní v lepšej spoločnosti isté zaužívané pravidlá. V prípade, že sa ocitnete na hostine v rozpakoch ako jedlo správne konzumovať, riadte sa jednoduchou zásadou – počkajte, ako sa bude správať hostiteľka. Pri používaní príboru tiež existuje jednoduché pravidlo – príbor sa berie vždy z kraja. Tak ako budú servírovať jednotlivé chody, bude smerom k tanieru príbor ubúdať.

V prípade, že vám prinesú ďalší chod a vy už nemáte príbor, nemusíte sa obávať. S novým chodom prinesú aj nový príbor. Medzi najproblematickejšie patria jedlá z hydiny a rýb. Mnohí z nás napríklad nevedia, že na jedenie rýb nepoužívame nožik alebo nevieme, či si môžeme pečené kuracie stehno chytiť do ruky. Ryby sa konzumujú so špeciálnym príborom, ktorý pozostáva z vidličky a lopatkového noža, ktorým sa jednoducho oddeluje mäso od kostičiek. V prípade, že sa takýto príbor pri tanieri nenachádza, je možné použiť dve vidličky alebo jednu vidličku a kúsok chleba. Pri konzumácii rýb nôž nie je potrebný, netreba ich krájať.

Názory na správnu konzumáciu hydiny sa líšia. Väčšina odborníkov odporúča jesť hydinu príborom, pri menej formálnych príležitostiach sa toleruje jedenie rukou. Kosť by sa však mala vziať do ruky pomocou obrúska. Niekedy sa napríklad stehno z hydiny servíruje s končekom kosti zabaleným v ozdobnom papieri. Veľmi dobrý spôsob ako vyriešiť dilemu jedenia alebo nejedenia hydiny rukou, je riadiť sa už spomenutým pravidlom číslo jeden – počkať, ako sa bude správať hostiteľka. Kosti z hydiny alebo rýb sa z úst nevyberajú rukou, ale vyplývajú na vidličku a kladú na tanierik určený na kosti.

Mäso pečené na ihle konzumujeme s príborom. Najskôr si však ľavou rukou pomocou obrúska chytíme ražeň, či špajdľu a pravou rukou nožom stiahneme mäso a zeleninu. Žabie stehienka si pridržame vidličkou na tanieri ľavou rukou, pravou rukou odlupujeme mäso. Medzi plody mora patria napríklad raky, langusty, homáre, kraby, ustrice, krevety, mušle, chobotnice a ďalšie. Často sú súčasťou menu na veľkých oslavách. Zvyčajne sa podávajú ako predjedlo. V našich končinách boli donedávna neznámymi delikatesami, v súčasnosti pomaly strácajú na exotickosti, preto sa s nimi môžeme na hostinách stretnúť čoraz častejšie. Zeleninový šalát sa obvykle podáva ako príloha alebo ako predjedlo. Má sa podávať už rozkrájaný (alebo roztrhaný) na menšie kúsky. Je absolútne nevhodné zeleninový šalát jesť s nožom. Špargľa sa zvyčajne jedáva s pomocou vidličky. V prípade, že sa podáva aj

s drevnatou časťou, môžeme ju jesť rukami. Artičoky konzumujeme kombinovane. Lístky chytáme do rúk, namáčame ich do omáčky (najčastejšie vínnej) a odhrýzame z nich. Srdiečko, teda stred artičoky, je mäkšie a krájame ho vidličkou. Kukurica sa jedáva viacerými spôsobmi. Na konzumáciu sa môžu použiť špeciálne držiaky, môže sa jesť aj rukou, či už zabalená v servítke alebo bez nej. Takisto nie je zakázané vylupovať zrnká na tanieri. Red'kovky sa zvyknú podávať aj s vňaťou, v tomto prípade ich jeme rukou a vňať odkladáme na tanierik. Môžeme ich však aj olúpať nožom a namočiť do soli.

Ovocie sa často podáva ako zdravý dezert na záver hostiny. U nás je na záver stolovania zaužívané podávať skôr koláče, sladké pečivo a torty. Melón a ananás sa servírujú nakrájané na plátky a konzumujú sa s pomocou lyžičky. Veľké kôstkové ovocie (slivky, broskyne...) sa jedáva rukou, kôstku však treba najskôr odstrániť. Z banánu najskôr odkrojíme nožom špičku, olúpeme ho a nakoniec odkrajujeme. Jahody a ríbezle oddeľujeme od stopky až v ústach. Pomaranč najskôr olúpeme rukami a jeme po mesiačikoch. Čerešne a bobuloviny sa servírujú aj so stopkami. Kôstky sa nevypĺvajú do tanierika, ale na „medzipristátie“ sa využíva lyžička. Z kompótu nikdy nedopijame šťavu, ale môžeme si ho pri dojedaní vziať zo stola a ľavou rukou prisunúť bližšie k ústam.

Špagety sa môžu jesť viacerými spôsobmi. Skúsení konzumenti špagiet ich dokážu jesť iba vidličkou v pravej ruke tak, že si ich natáčajú na vidličku o kraj taniera. Tým, ktorým to nejde, je dovolené pomáhať si lyžicou v ľavej ruke, na ktorú sa cestoviny natáčajú. Dokonca je tolerované aj krájanie špagiet nožom a ich následné naberanie na vidličku. Chlieb a pečivo sa nikdy nejedáva s príborom. Ak neskonzujeme celý krajec, rukou ho najskôr rozlomíme na polovicu a jeme rukou. Zemiaky nekrájame nožom, ale vidličkou. Omelety sa jedia pravou rukou, takisto vidličkou. Pri konzumácii praženice alebo volských ôk si môžeme pomáhať kúskom chleba, ktorý sa drží v ľavej ruke.

Recepcia

Recepcia je najčastejšou aj najobvyklejšou formou spoločenského podujatia. Najčastejšie sa začína po piatej popoludní. V prípade, že sa recepcia koná predpoludním je väčšinou spojená s ďalšou akciou (výstavou, prezentáciou firmy ...)

Hostia sa pozývajú pozvánkami. Na pozvánke je obyčajne uvedené, či je určená iba vám alebo aj vašej partnerke (partnerovi). Všeobecne platí, že ak prijíma hostiteľ s manželkou, môže si hosť priviesť partnerku. Ak je na pozvánke skratka R. S. V. P. znamená to, že pozvaný má odpovedať, či pozvanie prijíma. Ak sa nemôžete zúčastniť, ospravedlnenie sa nevyžaduje.

Hostiteľ víta hostí pri dverách pri ich príchode, rovnako sa s nimi lúči pri odchode. V posledných rokoch sa na pozvánke okrem začiatku recepcie uvádza aj čas jej skončenia. Pri plánovaní recepcie sa nesmie zabúdať na veľkosť miestnosti vzhľadom k počtu pozvaných hostí, umiestnenie šatne, dostatočný počet parkovacích miest, výzdobu miestnosti, vetranie a pod.

Na začiatku recepcie sa konzumujú len nápoje. Hostiteľ asi štvrthodinu po stanovenom začiatku prednesie krátky príhovor s prípitkom. Po príhovore pozve hostí

POZNÁMKY

k stolu. Na recepcii sa jedlo a nápoje zvyčajne konzumujú postojacky, len výnimočne môžeme do miestnosti umiestniť vysoké recepčné stolíky. Súčasťou večernej recepcie býva často aj hudobné alebo tanečné predstavenie.

Pri vchode do miestnosti, kde sa recepcia koná umiestnime stôl so sektom. Pri ňom by mali stáť čašníci s podnosmi a s naliatym sektom. Studené jedlá sa dávajú na veľký stôl v strede miestnosti s prístupom zo všetkých strán. Nápojové stoly sú umiestnené po okrajoch miestnosti. Na menšie stoly pripravíme teplé jedlá v ohrievacích nádobách s pokrievkami. Teplé jedlá podávajú hostom kuchári oblečení v bielych kuchárskych odevoch s čiapkami.

Nesmie sa zabúdať ani na umiestnenie dostatočného počtu odkladacích stolíkov, aby hostia neboli nútení klásť použité poháre a tanierne na stoly s jedlom a nápojmi. Pri výbere jedál sa volia také jedlá, ktoré je možné bezpečne konzumovať postojacky s tanierom v ruke.

Banket

Banket je najformálnejšie a najslávnostnejšie podujatie s prísnyim zasadacím poriadkom, ktoré sa koná pri mimoriadnych, oficiálnych a slávnostných podujatiach. V hierarchii náročnosti, obradnosti a slávnostnosti recepcií má nárok na najvyššie ocenenie. Na banket je potrebné sa pripraviť, pretože sa na ňom sedí za stolom podľa zasadacieho poriadku dve až tri hodiny.

Bankety sa usporadúvajú spravidla v popoludňajších, ale najmä vo večerných hodinách, slávnostnejší v skorších nočných hodinách (približne okolo 21.00 hod). Banket trvá maximálne tri hodiny. *Patrí medzi najkrajšie formy stolovania.* Celkový dojem a atmosféru vytvára personál spoločnými nástupmi a odchodmi. Pri tomto podujatí je potrebný vyšší počet obsluhujúceho personálu, pretože obsluhujúci majú vymedzený počet hostí, ktorým počas celej akcie poskytujú servis. „Čestné miesto“ na čele je vyhradené najvýznamnejšiemu hostovi, oproti nemu sedí hostiteľ. Miesta pre dámy a pánov sa striedajú. Manželia by nemali sedieť vedľa seba. Rozprávať sa smie predovšetkým so svojimi susedmi. Cez stôl sa komunikuje len veľmi stručne, pri oslovení významnou osobou, alebo najvýznamnejšou osobou banketu s čestným miestom, oproti ktorej sedí hostiteľ banketu. Vstávať od stola počas banketu je neprijateľné.

Keďže ide o veľmi formálnu udalosť, zodpovedá k nej aj typ oblečenia. Pre pánov je vhodný večerný oblek (smoking alebo v angličtine známy výraz „black tie“), pre dámy elegantný kostým v tmavších farbách alebo večerná toaleta. S banketom je spojené aj stolovanie tými najvybranějšími spôsobmi. Pri bankete je veľmi dôležité presné dodržiavanie etikety. Slávnostné menu banketu je zostavené z viacerých chodov. Aperitív sa podáva v oddelenej inej miestnosti a vzhľadom na počet hostí môže trvať aj pol hodiny. Pri aperitíve sa hostia zdravia a zoznamujú. Pri aperitíve je vhodné nezabudnúť pozrieť si zasadací poriadok, aj nákras sály. Potom sa hostia odoberú do sály k prestretým stolom. Pri odchode k stolom, prvé idú dámy a hostiteľka ako posledná. Nasledujú muži a nakoniec vchádza hostiteľ s hlavným hostom. Svoje miesto pri stole si nájdeme podľa zasadacieho poriadku, ktorý sme si

naštudovali pri aperitíve. Na stole sú pripravené menovky, ktoré nikdy ľubovoľne nemeníme.

Po príchode k stolu si nesadáme. Ostaneme stáť za stoličkou a predstavíme sa ostatným. Po skončení víťania sa hostiteľ odoberie s hlavným hosťom k svojim miestam a sadnú si. Prvá sa usadí hostiteľka. Potom si sadajú ostatní. Najprv dámy pri našom stole, pričom susedke pomôžeme so stoličkou. Každý pán je garde dámy, ktorá sedí po jeho pravici. Ak sedí hostiteľka oproti hostiteľovi, potom má hostiteľka hlavného hosťa po svojej pravici. Tu robí potom muž garde dáme po jeho ľavici. Keď dáma odchádza od stola, nemusia vstávať všetci muži. Vstane len muž – garde. Ničoho sa nedotýkame, pokiaľ nezačne stolovať hostiteľ.

Stolovanie sa začína prípitkom hostiteľa (ak je prípitok adresovaný konkrétne mu hosťovi, obyčajne najvýznamnejšiemu, hosť prípitok opätuje). Hostiteľ následne pozdvihne pohár a symbolickým gestom si štrngne s ostatnými. To je znamením pre hostí, aby povstali a gesto opätovali smerom k hostiteľovi. Hostia si zľahka odpijú a zatlieskajú. Teraz nastáva priestor na reč pre hosťa. Prípitok však môže odložiť až na záver večere, pred dezertom. Hosť by sa mal poďakovať za prijatie a pohostinnosť, vyjadriť obdiv nad krajinou, ľuďmi a podobne. Potom opäť všetci vstanú, symbolicky sa napijú sektu a zatlieskajú. Prípitky by mali byť krátke a výstižné.

Pri bankete hostia jedia primerane rýchlo, tak aby nezdržovali ostatných, pretože zo stolov sa spratáva použitý riad naraz a čaká sa, kým doje posledný. Tempo viac-menej určuje hostiteľka. Ak je ponúkané jedlo z mís v druhom kole hlavného chodu, hostiteľka by si mala vziať, aby naznačila, že sa bude v jedení pokračovať. V prípade, že sa v menu objaví jedlo, ktoré nejedávame, nenechávame ho nedotknuté, neodstrkujeme ho. Bola by to urážka hostiteľa. Takéto jedlo aspoň narušíme príborom a predstierame tým, že sme ho aj konzumovali. Reklamovať jedlo je neprípustné a to platí nielen na bankete. S obsluhujúcim personálom sa zásadne nerozprávame. Pri bankete má byť poradie jedál, nápojov i starostlivosť o hosťa natoľko premyslené, že akákoľvek reč s personálom by sa mohla pokladať za nepriamu výčitku hostiteľovi. Na bankete si muž nikdy nevyzlieka sako, ani si neuvolňuje uzol kravaty a žena sa pod stolom nevyzúva. Len čo vstane hostiteľka a hostiteľ, vstávajú aj všetci ostatní, a tým sa končí večera. Ak náhodou ešte niekto nedojedol, musí sa situácii podriaďiť a tiež ukončiť večeru. Nasleduje rozlúčka so susedmi a odchod do vedľajšej miestnosti, kde sa podáva ešte káva a digestív. Po digestíve sa rozlúčime s hosťom a odchádzame.

Ples

Ples je vrcholné spoločenské podujatie, na ktoré je potrebné náležite sa pripraviť. Ak je na plesovej pozvánke uvedený odporúčaný odev, má sa želanie rešpektovať. Oblečenie na ples má byť zásadne spoločenské večerné. Páni tmavý oblek, smoking, prípadne frak. Dámy dlhé spoločenské šaty. Úprava celého zovňajšku (make-up, účes, doplnky) má korešpondovať s odevom. Tak ako všade, aj na plese sa dodržiavajú všetky bežné pravidlá spoločenského styku pri zdravení, podávaní rúk, predstavovaní.

POZNÁMKY

Pri príchode do sály sa hostia usádzajú podľa čísla stolov, prípadne podľa protokolárneho poriadku. Partner by mal najskôr usadiť svoju partnerku, ktorá by mala sedieť po jeho pravici. Ples je tanečná zábava, preto by hostia mali vedieť tancovať aspoň valčík. *Prvý tanec patrí vlastnej partnerke.*

Ak pán vyzve do tanca inú dámu, nemal by svoju partnerku nechávať opustenú, mal by sa ubezpečiť, že jej má kto robiť spoločnosť. Žena alebo muž môžu odmietnuť tanec, ale v tom prípade by mala nasledujúci tanec žena tancovať so svojím partnerom.

Na plese sa podáva jedlo väčšinou formou večere alebo rautu. Aromatické jedlá sa zväčša vynechávajú. Kto nemá k dispozícii stôl, konzumuje jedlo podobne ako na recepciách. Na plese si ani ten, kto sa cíti veľmi uvoľnene a veselo neodkladá sako. Ak má ples určenú záverečnú hodinu, je slušné, aby hostia odchádzali krátko po nej. Platí pravidlo, že z plesu by sme nemali odchádzať pred polnocou, ale ani nad ránom.

Záhradná slávnosť

Takáto slávnosť sa organizuje v záhrade, v prírode, na zámku a pod. Rovnakou akciou je party na lodi. Na tento účel by mala byť záhrada pripravená (tvrdší a pokosený trávnik), pretože hostia sú slávnostne oblečení – aj keď v dnešnej dobe oblečenie je menej formálne. Na záhradnej slávnosti sa okrem tradičnej studenej a teplej kuchyne aj griluje.

Čaj

Ide o spoločenskú udalosť, ktorá sa koná popoludní. Hostia sa pozývajú aj s manželkami. Čaj sa často organizuje aj pri príležitosti rôznych charitatívnych akcií. Servíruje sa čaj, káva, horká čokoláda, likéry, vína, chuťovky, koláčiky, slané pečivo a iné.

Vernisáž

Vernisáž má tri časti: prejavy, prehliadky a raut alebo koktail. Prejavy na vernisáži by mali byť krátke. Po hostiteľovi by mal vystúpiť odborník, ktorý predstaví dielo. Podobný program ako vernisáž má aj krst knihy, kde navyše „krstíme knihu sektom“.

Vianočné sviatky

POZNÁMKY

Pri sviatočných chvíľach nezáleží iba na druhu jedla a nápojov, ale dôležité je aj miesto a stolovanie. Vhodne prestretý stôl dodá dobrému jedlu aj príjemnú atmosféru a estetický zážitok najmä cez Vianoce. Na prípravu správneho prestierania máme dnes veľa možností, stačí len vybrať tú najvhodnejšiu. V obchodoch je široký výber obrusov najrozmanitejších farieb, riadu, ale aj doplnkov, ktoré dotvárajú sviatočnú atmosféru. Základom je všetky prvky farebne zladiť a premyslieť si, čo chceme na stôl umiestniť, aby nepôsobil gýčovo. Určite každého zaujme hneď pri vstupe do miestnosti pekne upravený stôl. Dôležitý je správny výber obrusu, pričom netreba pripomínať, že igelitové obrusy nepatria na slávnostný stôl. A to ani v prípade, že budú za ním malé deti.

Poškodené tanierne a poháre na slávnostne prestretý stôl nepatria. Pri prestieraní sa v súčasnosti uprednostňuje jednoduchosť. Aj biele tanierne a hladké sklo môžu pôsobiť noblesne, keď ich správne naaranžujeme a doplníme elegantnými drobnosťami. Netreba podceňovať výber servítok, či krúžkov na prestieranie, ale ani výber svietnika a sviečok. Ak sa do stredu stola umiestňujú kvety alebo vianočná ikebana, nemala by byť prekážkou vo výhľade, aby sa zhovárajúci nemuseli nakláňať na stranu.

Nemenej dôležité ako prestieranie je oblečenie. Asi málokto si vie predstaviť, že by si za slávnostne prestretý stôl sadol v domácom úbore. Ale nájdú sa aj takí. Neobstojí ani výhovorka, že oblek či kostým sú pri jedle nepohodlné. Veď ani do reštaurácie sa nechodí v teplákoch. Etiketa je dokonca v tomto prípade veľkorysá, pretože nikto nepredpokladá, že v paneláku na mestskom sídlisku si bude muž sadať za stôl vo fraku s motýlikom a vyleštených lakovkách a žena v plesovej róbe a zlatých sandálikoch. To možno pokojne prenechať na britský dvor. Základným pravidlom je čistota a elegancia.

Na slávnostnom stole je dôležité aj umiestnenie príboru. Ak máte počas Vianoc doma hostí, je dôležitý aj zasadací poriadok. Aby ste sa vyhli dohadovaniu, umiestnite na stôl lístky s menami. A keďže vianočné stolovanie v mnohých domácnostiach ovplyvňujú rôzne zvyky, treba na ne pri prestieraní myslieť. Ak sa napríklad dodržiava tradícia, že počas štedrovečernej večere sa od stola nevstáva, malo by sa na ňom nachádzať všetko, čo sa počas večera bude konzumovať.

Vianočné stolovanie v mnohých domácnostiach sprevádzajú rôzne zvyky a vinšy. Najlepšie je ujasniť si ich vopred a v dobrej nálade napláňovať ako bude Štedrý večer u vás vyzeráť. Niekde môžu popustiť domáci, niekde hostia. A napriek tomu, že nie vždy je zosúladenie dvoch generácií s rozdielnymi zvykmi jednoduché, na ujasňovanie si rozdielov nie sú Vianoce vhodnou chvíľou.

Darčeky pod stromčekom by nemali byť zabalené v neforemných pokrčených papieroch z predajní alebo v igelitových taškách. Mali by byť vhodne zabalené vo vianočnom baliacom papieri alebo uložené v papierovej taške s vianočným motívom. Nie je namieste premýšľať nad tým, či nie je kúpa baliaceho materiálu zbytočnou investíciou, pretože ho vzápätí aj tak vyhodíme. Vianoce sú iba raz v roku. Ak hrozí, že by si členovia domácnosti mohli darčeky popliešť, je dobré dať na balíčky menovky, aby bolo zrejmé, komu je ktorý darček určený.

POZNÁMKY

3 ĎALŠIE SPOLOČENSKÉ UDALOSTI

Vyznamenávanie

Odovzdávanie vyznamenaní a ocenení je jedným z najslávnostnejších protokolárnych aktivít, pri ktorom záleží na každom kroku. Pre mnohých je to vyvrcholenie ich práce, preto je nevyhnutné venovať týmto slávnostným aktom veľkú pozornosť, či už ste oceňovaný alebo niekoho oceňujete.

Na samom začiatku, keď dostaneme zoznam ocenených, stanovíme dátum, hodinu a miesto konania tejto slávnostnej príležitosti. Dostatočnú pozornosť venujeme výberu miesta s ohľadom na počet pozvaných osôb, kapacitné možnosti miesta aktu, stravovacie možnosti, parkovacie a iné potreby, na ktoré je nevyhnutné brať ohľad.

Všetkých ocenených, ich rodinných príslušníkov, ale aj hostí pozývame písomne, pozvánkou alebo listom. Pozývame ich s dostatočným predstihom, tak aby nám pozvaní mohli potvrdiť alebo odmietnuť svoju účasť. Potvrdenie účasti je obzvlášť dôležité, nakoľko zoznamy ocenených sú už pripravené a v prípade neoznámenej účasti by sa mohlo stať, že počas slávnostného aktu ocenenia budú zamenené alebo inak spôsobíme nejakú nepríjemnosť. Taktiež, pokiaľ pripravujeme zasadací poriadok pre hostí potrebujeme vedieť s kým môžeme na slávnostnom akte počítať. Pozornosť pri potvrdzovaní účasti venujeme aj manželkám alebo manželom hostí, tak aby sme mohli vyčleniť dostatočný počet miest pre všetkých prítomných.

Každá takáto slávnosť má presne stanovený scenár, podľa ktorého by mal každý ocenený, ale aj ten kto bude oceňovať vedieť, kedy sa má pripraviť, kde sa má postaviť, čo sa od neho vyžaduje, kto mu podá ocenenie, atď. Osoba, ktorá oceňuje by mala vedieť, že najskôr sa oceňovanému podáva ruka, pretože on je spoločensky významnejší a až potom sa odovzdáva vyznamenanie alebo ocenenie.

Pred príchodom na scénu je potrebné sa upraviť. Muži si zapnú sako a utiahnu kravatu pri krku a ženy sa presvedčia že je „všetko v poriadku“.

Pred aktom oceňovania, by sme mali vedieť aký druh ocenenia sa bude odovzdávať, aké veľké je ocenenie, koľko váži a kto nám ho podá pri odovzdávaní cien. Rovnako tak pri prevzatí ocenenia by mala byť v blízkosti hosteska, ktorej ocenený môže podať ocenenie. Pred samotným aktom sa zvyčajne uskutočňuje malá generálka, pri ktorej sa všetkým zainteresovaným vysvetlia ich úlohy a program slávnostného aktu. Účasť na takejto „generálke“ nepodceňujeme, mohli by sme potom počas aktu spôsobiť nielen sebe, ale aj organizátorom vrásky na čele.

Po príchode hostí, keď sú už všetci usadení podľa protokolárneho poriadku, prichádza čestná jednotka so zástavou a následne hlavný predstaviteľ. Nasleduje uvítacie slovo moderátora a prejav hlavného predstaviteľa. Po skončení prejavu určený pracovník prečíta rozhodnutie o udelení vyznamenania alebo ocenenia. *Menovaní vystúpia na určené miesta a moderátor požiada hlavného predstaviteľa o odovzдание ocenení.* Na konci, po odovzdaní všetkých ocenení nasleduje poďakovanie jedného z ocenených. Pri takýchto príležitostiach nezabúdame ani na blízkych rodinných príslušníkov (manželky, manželov), lebo aj oni majú veľký podiel na úspechu partnera.

Takýto scenár je možné použiť aj pri organizácii ďalších protokolárnych aktivít ako sú napríklad ukončenie pôsobenia vo funkcii, menovanie do funkcie, ocenenie osôb, ktoré vykonali príkladný čin pri záchrane života atď.

Pietny akt kladenia vencov

Počas celého roka sa pri významných výročiach, spomienkových akciách, ale aj pri príležitosti významných zahraničných návštev organizujú pietne akty kladenia vencov na rôznych miestach Slovenska. Na ich organizácii sa väčšinou zúčastňujú profesionálni vojaci Ozbrojených síl Slovenskej republiky, či už z útvaru Čestnej stráže alebo Vojenskej hudby, ale aj z iných zložiek ozbrojených síl.

POZNÁMKY

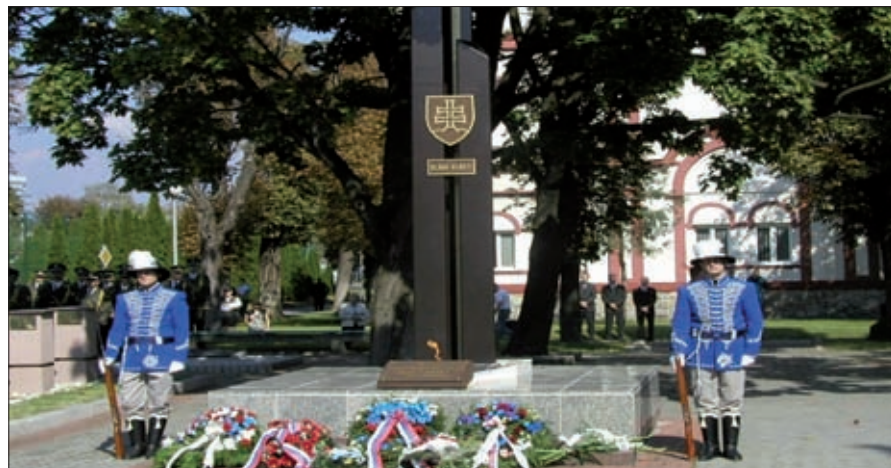

Pred samotným začiatkom pietneho aktu je potrebné pripraviť rôzne dôležité úkony, ktoré sú nevyhnutné na plynulé zabezpečenie samotného aktu. Najskôr je potrebné zabezpečiť úpravu miesta pietneho aktu. V našej dobe by to malo byť samozrejmosťou a mala by sa tomu venovať zvýšená pozornosť už aj z toho dôvodu, že v jednotlivých mestách po celom Slovensku, akoby veľmi rýchlo zabúdali na tých, ktorým je venovaný pamätník. Je veľmi dôležité upraviť pamätník tak, aby prezentoval nielen jednotlivé mesto ale aj celé Slovensko.

Pred samotným aktom sa zabezpečí čestná jednotka, či už z profesionálov alebo z vybraných jednotlivcov. Rovnako dôležitá je účasť vojenskej hudby. V prípade, že takúto možnosť nemáme, snažíme sa zabezpečiť počas aktu reprodukovanosť hudby.

Rozposlanie pozvánok pre zúčastnených hostí zabezpečíme s predstihom. Súčasťou pozvánky by už mal byť dohodnutý program pietneho aktu, aby pozvaní hostia presne vedeli, kde sa uskutoční stretnutie a kde samotný akt kladenia vencov.

V súčasnej dobe je trendom veľké množstvo vencov a kytíc, ktoré prinesú pozvaní hostia. Preto je potrebné s pozvanými hosťami vopred dohodnúť formu kladenia vencov, aby sa samotné kladenie vencov veľmi nepredlžovalo. Na samotnom mieste kladenia vencov vyvesíme vlajku Slovenskej republiky, prípadne iné zahraničné vlajky, pokiaľ sa samotného aktu zúčastňujú aj zahraniční hostia.

V prípade, že sa na pietnom akte zúčastňujú aj starší občania, je vhodné zabezpečiť lekársku starostlivosť a stoličky na sedenie. Vhodné je aj občerstvenie pre pozvaných hostí.

Samotný pietny akt sa začína organizačnými pokynmi pre zúčastnených hostí. Pokračuje vlastným kladením vencov a potom nasleduje hymna Slovenskej republiky. Po hymne moderátor privíta pozvaných hostí a vyzve jednotlivých rečníkov k príhovorom. Súčasťou pietneho aktu môže byť aj prednes básne. Jednotlivé príhovory sa snažíme regulovať tak, aby neboli príliš dlhé, ale ani krátke.

Ak je pietny akt uskutočňovaný pri pripevnenej pamätnej tabuli, prinesieme podľa toho aj primeraný veniec alebo väčšiu kyticu. Vence vyberáme zásadne zo živých kvetov, umelé prinesieme len v krajnom prípade. Súčasťou venca by mala byť aj primeraná stuha s nápisom. Veniec, ale aj stuha by mali byť ladené do farieb Slovenskej republiky.

Smútočná udalosť

V posledných rokoch sa formy spoločenského správania menia v každej oblasti, teda menia sa aj smútočné zvyklosti a obyčaje. Hlavne v tejto oblasti nám zostali zdedené tradície, napr. čierna alebo aspoň tmavá farba pri pohrebe.

Práve v tomto jednom z najťažších období života je veľmi dôležité dodržiavať ohľaduplnosť k citom pozostalých a dodržiavať pravidlá nášho kultúrneho okruhu. V mnohých iných krajinách sveta platia iné formy vyjadrenia smútku, napr. nie čierna farba ale biela. My by sme však z tohto nemali odvodzovať právo na zmenu, t. j. prísť na smútočný obrad v krikľavom oblečení. V prípade, že nemáme v našom šatníku vhodné oblečenie na túto udalosť a nemôžeme si dovoliť zakúpiť vhodné oblečenie, tak radšej zvolíme zapožičanie si odevu. Prísť v nevhodnom oblečení je nepripustné. Profesionálni vojaci prichádzajú na pohreb v bielej košeli a s čiernou páskou na rukáve. Ako dlho budeme dávať najavo svoj smútok smútočným oblečením, je individuálne. Veľakrát nie je dôležité oblečenie, ale spôsob akým vyjadrujeme svoj vzťah k nebohému.

POZNÁMKY

Úmrtné oznámenia posielame všetkým pozostalým, príbuzným, priateľom a známym. Písomný prejav sústrasti sa považuje za ospravedlnenie, že pisateľ sa nemôže zúčastniť na smútočnom obrade. Sústrastné listy by nemali obsahovať iné oznámenia, ktoré nesúvisia so smutnou udalosťou. Dôležité je, aby v kondolenčných listoch neboli zbytočné slová alebo prehnaný pátos, pretože na príjemcu to pôsobí falošne a je mu to skôr na záťaž ako na útechu. Kondolenčné listy treba napísať čo najskôr po správe o úmrtí.

Vence a kvety by mal posielat' alebo prinášať na obrad každý, kto sa osobne stretol so zomrelým alebo jeho rodinou. Snažíme sa vyvarovať posielaniu vencov alebo kytíc priamo do domu smútku, pretože pre príslušníkov rodiny to znamená starosti navyše, nakoľko sa musia postarať ako ich prepraviť na cintorín.

Na pohrebe sa nesprávame hlučne a tlmíme prejavy radosti, aj keď sme sa po dlhšom čase stretli so starými známymi. Pozostalým kondolujeme stiskom ruky bez zbytočných fráz. Pred rakvou páni snímajú čiapky, pri kladení kvetín k rakve zdravíme drobným úklonom. Pri organizovaní vojenského pohrebu vopred dohodneme so smútiacou rodinou formu smútočnej udalosti. Pri výnimočných smútočných udalostiach sa pred klasickým pohrebom organizuje spoločná smútočná rozlúčka, zvyčajne v mieste pracovného zaradenia zosnulého.

Návšteva významnej osoby

Na príchod významnej osoby na návštevu, je potrebné sa na túto slávnostnú udalosť dôkladne pripraviť. Prípravu návštevy začneme včas, tak aby sme nezabudli na všetko nevyhnutné súvisiace s jej organizáciou. *Predovšetkým začneme pripravovať návrh programu, ktorý konzultujeme so spolupracovníkmi našej návštevy.* Prekonzultujeme každý jeho bod, najmä príhovor návštevy a ďalších osôb, ktoré by mali mať príhovor.

Všetky miesta, ktoré plánuje významná osoba navštíviť zabezpečíme tak, aby nás počas návštevy nič neprekvapilo. Vopred sa informujeme o všetkých skutočnostiach, o ktoré by mohla mať naša významná osoba záujem a s kým by sa chcela stretnúť. Vopred zistíme zoznam osôb, ktoré sa zúčastnia návštevy, aby sme mohli zostaviť protokolárne poradie. Taktiež pripravíme zoznam našich pracovníkov, ktorých zoradíme podľa protokolárneho poradia.

Po konzultáciách pripravený program vytlačíme a odovzdáme ho všetkým osobám, ktoré sa zúčastňujú na návšteve. Odovzdáme ho aj osobám zabezpečujúcim celú návštevu, aby boli všetci a včas informovaní. V prípade, že významná osoba prichádza na návštevu aj so svojou manželkou, pripravíme pre ňu samostatný program. Pri zostavovaní tohto programu dbáme na záujmy hosta. Určíme osoby na sprevádzanie významnej osoby, ale aj jej manželky alebo manžela.

Pred príchodom návštevy zvážime odovzdanie vhodného daru, ktorý by mal reprezentovať našu organizáciu. V prípade zahraničnej návštevy by mal dar reprezentovať našu krajinu, zvyky a tradície. Počas návštevy sa usilujeme dodržiavať dohodnutý časový harmonogram. Musíme myslieť aj na to, že významná osoba môže mať neskôr dohodnutú ďalšiu významnú návštevu, na ktorú nemôže meškať. Pri príchode

návštevy by sme hlavného hosťa mali privítať kyticou kvetov. Určite však privítame kyticou kvetov manželku, ak sa tiež zúčastňuje na návšteve. Ešte pred príchodom návštevy zväžíme, kde budeme návštevu vítať. Všetko však závisí od postavenia nášho významného hosťa.

Každá významná návšteva by pre nás mala byť slávnostnou udalosťou. Keď sa na významnú návštevu vopred dôkladne pripravíme, bude vhodne reprezentovať náš úrad a našu krajinu.

Keď prídu hostia

Pre bezchybný priebeh zahraničnej návštevy v Slovenskej republike musíme myslieť aj na výber ubytovania a stravovania. Ubytovanie vyberáme vždy podľa úrovne delegácie a našich možností. Mali by sme sa usilovať, aby ubytovanie a stravovanie bolo zabezpečené na požadovanej úrovni, napriek nie veľkým finančným možnostiam. Pri výbere zväžíme dostupnosť hotela (hostia radi po skončení oficiálneho programu ešte vo večerných hodinách navštívia mesto), parkovacie možnosti, možnosť poskytnutia salónika, bezpečnosť a ochranu hostí, ale aj ďalšie hotelové služby. Ubytovaciemu zariadeniu včas zašleme mená členov delegácie tak, aby nám oni mohli včas zaslať čísla pridelených izieb. Vyhneme sa zbytočnému čakaniu na recepcii alebo prípadným iným komplikáciami pri príchode návštevy do ubytovacieho zariadenia. Ubytovaným hosťom ešte pred ich príchodom oznámime, kde budú ubytovaní a aké sú čísla ich izieb. Usilujeme sa, aby naši hostia boli ubytovaní spolu v rovnakej časti ubytovacieho zariadenia, aby sme ich v prípade potreby nemuseli hľadať.

V rámci ubytovacích služieb je potrebné s ubytovacím zariadením dohodnúť, ktoré služby budeme platiť my a ktoré služby (telefonovanie, bar, žehlenie, wellness) budú platiť hostia. O všetkých detailoch platby informujeme organizačného pracovníka zahraničnej delegácie vopred, pri príchode do ubytovacieho zariadenia a nie pri odchode z dôvodu, aby sme predišli zbytočným nedorozumeniam na konci návštevy. Pri odchode z hotela v stanovený čas požiadame členov zahraničnej delegácie, aby svoju batožinu zhromaždili do jednej z izieb alebo v určenom priestore, aby ju pracovník hotela mohol presunúť do pripravených vozidiel určených na prepravu batožiny.

Stravovanie poskytujeme členom zahraničnej delegácie v Slovenskej republike počas celého programu návštevy. Pri výbere stravovacieho zariadenia dbáme na to, aby výber bol na požadovanej úrovni a aby vhodne reprezentoval aj našu krajinu. Pred príchodom do stravovacieho zariadenia je potrebné vopred dohodnúť menu pre našich hostí. Zaužívaným spôsobom je výber spoločného menu, ktoré sa vopred konzultuje a vyberá s pracovníkom stravovacieho zariadenia. Výber netreba nechať len na stravovacom zariadení, pretože často majú sklon ponúkať jedlá a nápoje len medzinárodnej kuchyne a medzinárodnej výroby. My sme však na Slovensku a naša kuchyňa je bohatá na rôzne špeciality, preto nie je dôvod ponúkať hosťom medzinárodnú kuchyňu. Pri výbere menu je potrebné myslieť aj na stravovacie návyky hostí (zdravotný stav, náboženstvo a iné). Rovnako sa zohľadňuje aj čas jedla podá-

POZNÁMKY

vaného v neskorších hodinách, neponúkajú sa jedlá veľmi masné alebo pikantné. Nie všetky krajiny sú zvyknuté konzumovať takto upravené jedlá v neskorších hodinách. Pred príchodom hostí do stravovacieho zariadenia spresníme s obsluhou protokolárny poriadok (správny čas naliatia aperitívu, založenia predjedla, ale aj časové prestávky medzi podávanými jedlami), správne vítanie hostí alebo správne oslovenie. Všetci pracovníci podieľajúci sa na obsluhu našej návštevy musia presne vedieť, čo majú robiť a čo sa od nich vyžaduje. Vyhneme sa tak prípadným nedorozumeniam

Dobry hostitel' a este lepsi host'

Na úvod si dovoľím poznamenať, že nie každému je dané byť dobrým hosťom, ale rovnako tak nie je každý dobrým hosťom. Aj tu platí, že mnohému sa môžeme naučiť a veľa nám dajú naše životné skúsenosti. Tak ako sa hovorí, že nie každé zlato sa blyští, je možné toto povedať aj o hosťovi. Hosta nestačí ohromiť strieborným príborom alebo drahým porcelánom, hosť sa musí cítiť naozaj príjemne.

Hostí, s ktorými rátame na popoludňajšiu alebo večernú aktivitu pozveme vopred tak, aby si vedeli nájsť čas v ich nabitom programe. Záleží na udalosti, či pozveme hostí písomne formou oficiálnej pozvánky alebo ide o neformálne stretnutie. V tomto prípade postačí pozvanie prostredníctvom telefonátu. Vždy treba hosťom oznámiť presný dátum, čas a miesto konania aktivity, ako aj pri akej príležitosti si ho dovoľujeme pozvať. V tomto prípade myslíme aj na žalúdok hosta, pretože takto sa vie zariadiť tak, aby neprišiel na našu aktivitu prejedeny alebo celkom hladný. Pri pozvaní nezabúdame informovať aj o predpokladanom oblečení. Je zbytočné, aby hosť prišiel sviatočne „nahodený“, keď stačí niečo neformálne.

Pri uvažovaní o organizovaní aktivity rozmýšľame aj nad tým, koľko hostí pozveme, aké sú naše priestorové kapacity a finančné možnosti. Pri detailoch našej aktivity sa zamyslíme aj nad zasadacím poriadkom. Pri neformálnej akcii sa usilujeme spolu usadiť ľudí s rovnakými alebo aspoň podobnými záujmami. Keď chystáme občerstvenie, myslíme najmä na studený bufet. Pozvaní hostia sa cítia voľnejšie, keď nemusia dodržiavať nemenný zasadací poriadok a radi privítajú možnosť vybrať si, s kým chcú konverzovať počas celej aktivity.

Dobrí hostia vedia dodržať ohlásený začiatok aktivity, neprichádzajú ani veľmi skoro, ale ani neskoro. Ak sme pozvaní s partnerkou, nezabúdame hosťovke priniesť malú pozornosť. Počas celej aktivity sa usilujeme spoločensky konverzovať tak, aby sme sa počas celej aktivity cítili príjemne. A na záver nezabúdame, že nie je slušné predčasne odchádzať, ale nemali by sme odchádzať ani poslední.

4 ZÁVER

Príprava spoločenskej udalosti si vyžaduje veľkú starostlivosť. *Nedodržanie aj najmenšej maličkosti môže často spôsobiť zbytočné problémy.* Na prípravách spoločenských udalostí sa podieľa množstvo zainteresovaných osôb. Preto všetkým, ktorí sa na príprave zúčastňujú treba zdôrazniť, aký cieľ sa podujatím sleduje a čo sa od nich očakáva.

Tento článok má za úlohu pomôcť pri organizovaní rôznych spoločenských udalostí tak, aby každý získal teoretické znalosti pri organizovaní mnohých spoločenských akcií. *Je užitočné poradiť ako v spoločnosti žiť. Ako ovládať pravidlá spoločenského spolužitia, tak dobre ako svoju prácu.*

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

ARNOLD, M.: Protokol v praxi (seriál). In: *Obrana*, rok 2006 – 2012, č. 1 až 12. ISSN 1336-1910.

CHORVÁT, F. - ORLÍK J.: *Lexikón slušného správania*. Bratislava : Matys, 1997. 215 s. ISBN 80-96783-80-7.

SCHNEIDER-FLAIG, S. : *Lexikón slušného správania a foriem spoločenského styku*.

Bratislava : Aktuell, 2005. 238 s. ISBN 80-89153-17-8.

SMEJKAL, V. - SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ , H.: *Lexikon spoločenského chování*. Praha : Grada, 2011. 272 s. ISBN 978-80-247-3649-5.

ŠPAČEK, L.: *Velká kniha etikety*. Praha : Mladá Fronta, 2005. 232 s. ISBN 80-204-1333-2.

TÉMY NA VEDENIE ZÁVEREČNEJ DISKUSIE

1. Definujte základné rozdiely medzi koktailom a recepciou.
2. Vymenujte hlavné znaky banketu.
3. Aké sú zásady tanca na plese.
4. Ktoré hlavné body musíme pripraviť pre úspešný priebeh pietneho aktu kladenia vencov.
5. Aké je vhodné oblečenie na pohrebe.

POZNÁMKY

Účasť OS SR v operácii ISAF v Afganistane

Afganské deti veria v lepšiu budúcnosť

SLOVCON-u pôsobilo 25 veliteľov. Slovenská republika bola deviatym najväčším prispievateľom vojenskej pomoci pre Afganistan spomedzi všetkých členských krajín NATO a jedenástym z pohľadu všetkých zainteresovaných krajín. Príslušníci OS SR odmiňovali cez 2 milióny m² a mesačne skontrolovali cca 20 000 áut na vstupných bránach základne KAF.

Operácia ISAF sa postupne transformovala na operáciu RS a ukončila svoju činnosť k 31. decembru 2014. Do operácie ISAF sa zapojilo celkovo 51 krajín, z toho 28 členských štátov NATO. Na jej vrchole v roku 2010 bolo v Afganistane nasadených približne 140 000 vojakov. Počas trvania operácie ISAF vrátane operácie OEF zahynulo 3 485 koalíčných vojakov, z toho 3 príslušníci OS SR.

Odmínovači v akcii

Hlavnou úlohou operácie ISAF bolo pomáhať afganskej centrálnej vláde v rozširovaní jej pôsobnosti a zaisťovaní bezpečnosti v krajine. Medzi ďalšie úlohy operácie patrilo rozvoj a rekonštrukcia Afganistanu prostredníctvom provinčných rekonštrukčných tímov, podpora afganskej vláde, asistencia vláde pri výcviku bezpečnostných zložiek, ale i vykonávaní odzbrojovacích, demobilizačných a reintegračných procesov.

Za dvanásťročné pôsobenie operácie bolo na územie Afganistanu postupne vyslaných 3 591 profesionálnych vojakov OS SR, z toho 17 žien. Vo funkcii veliteľa

Duchovná služba v operácii ISAF

Profesionálni vojaci OS SR počas celého pôsobenia v operácii ISAF boli za svoje odhodlanie, nasadenie a vysokú profesionálnu činnosť vyznamenaní mnohými oceneniami a medailami.

Oceňovanie účastníkov operácie ISAF

ISBN 978-80-89609-13-0

